

UPPSALA
UNIVERSITET

Juridiska institutionen
Höstterminen 2015

Examensarbete i straffrätt
30 högskolepoäng

Men till följd av utvisning

Författare: Mei Linn Svensson Goh

Handledare: Universitetslektor Lena Holmqvist

Innehåll

Förkortningar	5
1. Inledning.....	7
1.1 Utvisning, anknytning, men och billighetshänsyn	7
1.2 Syfte och frågeställningar.....	8
1.3 Avgränsning	8
1.4 Metod och material.....	9
1.5 Disposition	10
2. Utvisning på grund av brott	11
2.1 Inledning.....	11
2.2 Grundläggande förutsättningar för utvisning på grund av brott	13
2.2.1 Andra utlänningar än EES-medborgare och deras familjemedlemmar....	13
2.2.2 EES-medborgare och deras familjemedlemmar.....	15
2.3 Absolut eller särskilt starkt skydd mot utvisning.....	16
2.3.1 Absolut skydd	16
2.3.2 Permanent uppehållstillstånd	17
2.3.3 Flykting	17
2.3.4 Upphållstillstånd med tillfälligt skydd.....	18
2.3.5 Medborgare i ett annat nordiskt land.....	18
2.3.6 Verkställighetshinder	18
2.4 Särskilt om anknytningsprövningen.....	19
2.5 Några särskilda frågor	22
2.5.1 Återreseförbud	22
2.5.2 Schengens informationssystem.....	22
2.6 Konklusioner	23
3. Påföljdsbestämningens värden och principer	25
3.1 Inledning.....	25
3.2 Systemets bakomliggande principer	27
3.3 Idén bakom billighetshänsyn	30
3.4 Billighetshänsyn vid straffmätning eller val av påföljd	32
3.5 Konklusioner	35
4. Men till följd av utvisning.....	37
4.1 Inledning.....	37
4.2 Utvisningen jämte straffet - ett fall av sanktionskumulation	38
4.3 Beaktansvärt men enligt HD.....	40
4.4 Beaktansvärt men enligt hovrätterna	43
4.5 Menets inverkan på straffmätningen.....	48

4.6 Straffreduktionens procentuella storlek.....	51
4.6.1 Reduktion från en till och med tolv procent.....	52
4.6.2 Reduktion från tretton till och med femton procent.....	53
4.6.3 Reduktion från femton till och med tjugo procent.....	55
4.6.4 Reduktion överstigande tjugo procent	56
4.7 Konklusioner	57
5 Avslutande reflektion – är regleringen rationell?	60
Käll- och litteraturförteckning.....	62
Bilaga 1 Menbedömningen enligt Högsta domstolen (rättsfallssammanställning)	
Bilaga 2 Bedömningen i utvisningsfrågan (rättsfallssammanställning)	
Bilaga 3 Menbedömningen enligt hovrätterna (rättsfallssammanställning)	

Förkortningar

Barnkonventionen	Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter New York den 20 november 1989
BrB	Brottsbalken (1962:700)
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
EU	Europeiska unionen
EU-domstolen	Europeiska unionens domstol
Göta HovR	Göta hovrätt
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätt
HovR:n NN	Hovrätten för Nedre Norrland
HovR:n SoB	Hovrätten över Skåne och Blekinge
HovR:n VS	Hovrätten för Västra Sverige
HovR:n ÖN	Hovrätten för Övre Norrland
JP	Juridisk publikation
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
RF	Regeringsformen (1974:152)
RH	Rättsfall från hovrätterna
Rörlighetsdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG
SIS	Schengens informationssystem
SIS II	Andra generationen av Schengens informationssystem
SIS II-förordningen	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1987/2006 av den 20 december 2006 om inrättande, drift och användning av andra generationen av Schengens informationssystem
SOU	Statens offentliga utredningar
Svea HovR	Svea hovrätt
SvJT	Svensk juristtidning
TfR	Tidsskrift for Rettsvitenskap
TR	Tingsrätt
UtlL	Utlänningslagen (2005:716)

1. Inledning

1.1 Utvisning, anknytning, men och billighetshänsyn

I de fall en domstol beslutar att utvisa någon på grund av brott väcks frågan om billighetshänsyn ska tas vid påföljdsbestämningen i enlighet med 29 kap. 5 § första stycket 6 brottsbalken (BrB). I bestämmelsen föreskrivs att rätten vid straffmätningen, utöver brottets straffvärde, i skälighetsomfattning ska beakta om den tilltalade förorsakas men till följd av att han eller hon utvisas ur riket. Från punktens ordalydelse framgår att en första förutsättning för att hänsyn ska tas till omständigheten är dels att en utvisningsprövning på grund av brottsligheten har gjorts, och dels att prövningen resulterat i ett beslut om utvisning. Därtill krävs att gärningsmannen ska lida men till följd av utvisningen för att beslutet ska inverka på påföljdsbestämningen i mildrande riktning.

När en domstol överväger om en utlänning ska utvisas på grund av brott ska domstolen enligt 8 a kap. 2 § första stycket utlänningslagen (2005:716) (UtlL) beakta hans eller hennes anknytning till det svenska samhället. Utgångspunkten för anknytningsprövningen bör vara den tilltalades sociala situation och de bindningar den medför till förhållandena i Sverige. Ju starkare anknytning som han eller hon har, desto starkare blir också omständigheterna som talar mot att utvisning ska ske.¹

I propositionen till 1989 års påföljdsreform står att utvisning ur riket regelmässigt får anses innebära men för den tilltalade.² Någon ytterligare vägledning beträffande när, i vilka situationer och på vilket sätt billighetsskälet ska påverka påföljdsbestämningen ges emellertid inte i förarbetena. Däremot följer av rättspraxis från Högsta domstolen (HD) att det i regel krävs att gärningsmannen har någon form av anknytning till, eller förankring i, Sverige eller någon av staterna inom Schengens samarbetsområde för att menet ska vara beaktansvärt.³ Det ska därför noteras att det förefaller finnas en skillnad mellan att lida men till följd av ett utvisningsbeslut och att lida beaktansvärt men till följd av detsamma, dvs. sådant men som ska inverka på den straffrättsliga påföljdsbestämningen.

¹ Prop. 1993/94:159 s. 15.

² Prop. 1987/88:120 s. 92.

³ Jfr NJA 1991 s. 255, NJA 1995 s. 448, NJA 1997 s. 622 och NJA 2001 s. 500. Se även Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 198, Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 130 och Ägren, Billighetsskäl i BrB 29:5, s. 162. Vad gäller anknytning till någon stat inom Schengens samarbetsområde blir frågan endast aktuell när den tilltalade är tredjelandsmedborgare, dvs. utlänning som inte är medborgare i någon av Europeiska unionens (EU) medlemsstater eller någon av staterna inom Schengens samarbetsområde.

1.2 Syfte och frågeställningar

Denna uppsats syftar till att klargöra när, varför och i vilken utsträckning men till följd av utvisning på grund av brott, 29 kap. 5 § första stycket 6 BrB (som jag här efter hänvisar till som punkt 6), ska beaktas vid den straffrättsliga påföljdsbestämningen. Härvid är av intresse att analysera frågor av såväl principiell, strukturell som praktisk karaktär. Målet är att kunna ta ställning till om regleringen och i synnerhet rättstillämpningen på området är rationell, dvs. bygger på skäl som går att rättfärdiga.

Med anledning av att uppsatsens syfte rör ett enskilt billighetsskäl måste detta ses i sitt sammanhang. Det enskilda billighetsskålet är en del av påföljdsbestämningssystemet som bygger på en rad värden och principer. Principiella och strukturella frågor gällande påföljdsbestämningen som kanske för läsaren inledningsvis kan upplevas ligga utanför ramen för uppsatsens syfte är enligt min mening av relevans att beröra. En sådan fråga är exempelvis vilken struktur som bör ligga till grund för valet av påföljd. Vidare är en annan central fråga för uppsatsen, som också svarar mer explicit mot syftet, i vilka fall gärningsmannen anses ha en sådan anknytning till Sverige, eller någon annan stat inom Schengens samarbetsområde, som innebär att han eller hon lider beaktansvärt men till följd av utvisningen. Härvid är av intresse att resonera kring huruvida det råder någon form av korrelation mellan utlänningslagstiftningens anknytningsprövning och bedömningen av om gärningsmannen lider beaktansvärt men till följd av utvisningen.

Uppsatsen riktar sig främst till den som har fördjupad kunskap om den straffrättsliga påföljdsbestämningen. Med fördjupad kunskap menar jag kunskap utöver juristutbildningens grundkurs i straffrätt. Detta hindrar emellertid inte den nyfikne att ta del av uppsatsens innehåll.

1.3 Avgränsning

Eftersom uppsatsens syfte är straffrättsligt kommer en mer ingående analys av utlänningslagstiftningen och dess tillämpning inte att göras. Det som tas upp och diskuteras görs för att nå det straffrättsliga ändamålet. Exempelvis problematik kring utvisningens verkställighet och vad som händer i situationer då beslutet om utvisningen vunnit laga kraft, men där verkställighetshinder bedöms ha uppkommit kommer att falla utanför den här framställningen.

De övriga billighetsskälen kommer inte att behandlas närmare. Det kan förvisso hävdas att vissa av billighetsskälen delvis hör samman och att det således kan vara av intresse att göra jämförelser dem emellan. Emellertid finns det inte utrymme för en sådan diskussion.

1.4 Metod och material

Inom ramen för den här framställningen har lagstiftning, förarbeten, rättspraxis och doktrin lästs, systematiserats och analyserats i syfte att beskriva och förklara gällande rätt på området. Rättskällorna har genomgående studerats i ljuset av de principer och värden som genomsyrar den straffrättsliga påföljdsbestämningen. En inte obetydlig del har ägnats åt att läsa och systematisera ett stort antal rättsfall från HD och hovrätterna i syfte att undersöka kvalitativa likheter och skillnader i rättstillämpningen, men även för att belysa inkonsekvenser.

Uppsatsen tar sin utgångspunkt i de traditionella rättskällorna på området för att kunna återge gällande rätt. Metoden kan därför, om så önskas, beskrivas som rättsdogmatisk. Det är emellertid alltför förenklande att tala om rättsdogmatik som om att det råder konsensus om vad det faktiskt är. I doktrin återfinns ett flertal uppfattningar om vad som karakteriserar rättsdogmatiken, uppfattningar som också delvis överlappar varandra. En förenklad och kort beskrivning av rättsdogmatiken är att den består i att rekonstruera ett normativt system.⁴ Rekonstruktionen kan dels bestämmas av sin metod och sitt material, dvs. rättskällorna.⁵ Detta hindrar dock inte att man vid en rättsdogmatisk argumentation vidgar sitt perspektiv och går utanför gällande rätt.⁶ Flera menar att värderingar och de lege ferenda-resonemang kan ingå i den rättsdogmatiska argumentationen, vilket är en uppfattning som jag också avsluter mig till.⁷

När det gäller urvalet av rättspraxis har det gått till på följande sätt: De fall där HD har meddelat prövningstillstånd i utvisnings- och påföljdsfrågan har inledningsvis studerats.⁸ Därefter har de domar där domstolen beslutat om utvisning och på något sätt berört frågan om billighetshänsyn enligt punkt 6 valts ut och sammanställts.⁹ Totalt rör det sig om 21 domar. Vad beträffar rättspraxis från landets sex hovrätter har fall från den 1 maj 2014 till början av juni 2015 där den tilltalade eller åklagaren överklagat tingsrättens (TR) dom i påföljdsdelen och/eller utvisningsdelen studerats.¹⁰ De fall där hovrätterna på något sätt har

⁴ Jareborg SvJT 2004 s. 4.

⁵ Se vidare Sandgren TfR 2005 s. 649.

⁶ Jareborg SvJT 2004 s. 4.

⁷ Se t.ex. Sandgren TfR 2005 s. 652.

⁸ Domar från när regleringen, som nu återfinns i punkt 6, var en del av utlänningslagstiftningen har lämnats därhän.

⁹ Här menas såväl fall där HD beslutat om utvisning och där det men den tilltalade lider har påverkat straffmätningen i lindrande riktning, som fall där HD upphävt hovrättens beslut om utvisning och således utdömt ett straff där den av underrätten utdömda reduktionen tagits bort.

¹⁰ När den tilltalade har överklagat den del av domen som avser utvisning (men inte påföljdsfrågan) har överinstansen även att pröva påföljden och, om skäl därtill anses föreligga, ändra domen till den tilltalades förmån i detta hänseende, se NJA 1979 s. 478. Se även t.ex. Hovrätten för Västra Sveriges (HovR:n VS) dom från den 30 april 2015 i mål B 2186-15 och HovR:n VS dom från den 1 juni 2015 i mål B 2511-15. Anledningen till att 1 maj 2014 valts som datum är att 2014 års lagändringar av UtIL då trädde i kraft.

utvecklat sin bedömning i menfrågan har sedan valts ut och sammanställts.¹¹ Totalt rör det sig om 102 avgöranden. Sammanställningarna över den rättspraxis som valts ut återfinns i tre bilagor till uppsatsen. Här ska noteras att bilagorna endast ska ses som ett hjälpmedel eller en översikt. Med andra ord har de inte utformats efter några statistiska regler etc.

Något bör sägas om vilket rättskällevärde som kan tillmätas övriga hovrättsavgöranden. Domar från hovrätterna är inte i sig prejudicerande. Eftersom de domar som studerats är opublicerade kan de vidare inte tillmätas något fristående värde.¹² Däremot i den mån som en serie rättsfall från hovrätterna ger uttryck för en fast praxis måste de självfallet tillmätas betydande vikt, inte bara av tingsrätterna utan även av HD.¹³ Till sist ska även nämnas att jag för enkelhetens skull valt att förkorta namnen på landets sex hovrätter. Första gången respektive hovrätt nämns i texten, eller noterna, kommer dock hela namnet skrivas ut, som sig bör.

1.5 Disposition

För att läsaren ska få en grundläggande förståelse för under vilka förutsättningar en utlänning kan utvisas på grund av brott redogörs inledningsvis, i *avsnitt 2*, för den migrationsrättsliga regleringen på området. Därefter kommer jag i *avsnitt 3* att ge läsaren en referensram till den resterande framställningen genom att analysera påföljdsbestämningens värden och principer. I *avsnitt 4*, som utgör uppsatsens huvudsakliga avsnitt, diskuterar jag frågor som mer uttryckligen svarar mot uppsatsens syfte. En genomgång av relevant rättspraxis som studerats kommer att göras. Genomgången belyser kvalitativa likheter och skillnader i rättstillämpningen vad avser när gärningsmannen anses lida beaktansvärt men till följd av utvisning på grund av brott. Därtill kommer inkonsekvenser i rättstillämpningen att diskuteras. Diskussionerna i *avsnitt 4* är sådana som återkopplar till tidigare diskussioner som förts i såväl *avsnitt 2* som *avsnitt 3*. Uppsatsen avslutas med *avsnitt 5* där jag reflekterar över huruvida regleringen på området är rationell.

¹¹ Ett flertal fall där domstolen endast konstaterat att den tilltalade inte har någon anknytning hit och således inte kan lida något men till följd av utvisningen har emellertid lämnats därefter. Även fall där 34 kap. 1 § första stycket 1 och 3 BrB har tillämpats har valts bort.

¹² Jfr RH-publicerade fall.

¹³ Se vidare Munck JP 2014 s. 205.

2. Utvisning på grund av brott

2.1 Inledning

Enligt 8 a kap. UtlL får en utlänning under vissa förutsättningar utvisas från Sverige på grund av brott.¹⁴ Utvisningen betraktas som en särskild rättsverkan i brottmålet i enlighet med 1 kap. 8 § BrB.¹⁵ Särskild rättsverkan av brott är ett samlingsbegrepp för ett antal rättsliga sanktioner av skiftande karaktär.¹⁶ Sanktionerna påförs vid sidan av den straffrättsliga påföljden och regleras vanligtvis i andra författningar.¹⁷

Syftet bakom regleringen av utvisning på grund av brott är dels brottsbekämpning, men inte minst att skapa trovärdighet åt migrationspolitiken.¹⁸ I motiven till lagstiftningen framhålls att det är viktigt att på alla plan vidta åtgärder för att hindra personer som inte följer viktiga och grundläggande normer i det svenska samhället. Med andra ord bör statsmakterna tydligt markera att ett kriminellt beteende hos dem som vill bosätta sig i Sverige inte är acceptabelt.¹⁹

I samband med 1994 års lagändringar uttalade departementschefen att en utlänning som missbrukar sin rätt att vara i Sverige genom att begå brott här kan bidra till en ökad främlingsfientlighet. Departementschefen framhöll att den irritation som ett kriminellt beteende framkallar hos allmänheten oförskyllt drabbar den stora majoritet skötsamma utlänningar i Sverige.²⁰ Ändringarna, som innebar ökade möjligheter att utvisa på grund av brott, motiverades delvis med att en tydligare markering från statsmakternas sida gentemot de som missköter sig kan bidra till att göra förhållanden lättare för de stora flertalet skötsamma utlänningar som lever här.²¹

Det går inte att komma ifrån att ett beslut om utvisning i flertalet fall förorsakar ingripande konsekvenser för den enskilde som berörs av beslutet, men också för hans eller hennes familj. Med hänsyn härtill har regleringen sin grund i en avvägning mellan å ena sidan det

¹⁴ Rättsregeln är således fakultativ.

¹⁵ Se bl.a. SOU 1993:54 s. 18, prop. 2013/14:82 s. 53 och Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 54 f.

¹⁶ Det finns ingen absolut definition av begreppet särskild rättsverkan. Andra exempel på vad som anses falla inom begreppet är förverkande, näringsförbud, företagsbot, avsked och återkallelse av körkort. Särskild rättsverkan av brott kan antingen ha rent straffrättslig karaktär men det kan även röra sig om sanktioner av förvaltningsrättslig eller civilrättslig art, se vidare Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära s. 15 och 54 f.

¹⁷ Exempel på författningar är äktenskapsbalken, föräldrabalken, ärvdabalken, lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, lagen (1982:80) om anställningsskydd och körkortslagen (1998:488), se vidare Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 54 ff.

¹⁸ Prop. 1993/94:159 s. 7 f.

¹⁹ Prop. 1993/94:159 s. 7 f.

²⁰ Prop. 1993/94:159 s. 8.

²¹ Prop. 1993/94:159 s. 8. Motiven bakom skärpningen kan enligt min mening till viss del ses som problematiska, något som jag emellertid inte kommer att utveckla här.

angelägna i att ett kriminellt beteende från den som vill bosätta sig här inte kan godtas, och å andra sidan grundläggande humanitära krav och rättssäkerhetsgarantier för den enskilde.²² Eftersom proportionalitetsprincipen gäller som allmän rättsgrundsats inom förvaltningsrätten måste alltid de rättsverkningar som följer av brottet vara proportionerliga i förhållande till brottet som sådant.²³

I 8 a kap. 6 § UtL stadgas att utvisning på grund av brott beslutas av den domstol som handlägger brottmålet. Sålunda är utvisning på grund av brott den enda formen av avlägsnande som prövas av allmän domstol. Det finns därför starka skäl för att bestämmelserna är placerade i ett separat kapitel avskilt från övriga bestämmelser om avlägsnande.²⁴ Ett yrkande om utvisning kan framställas av åklagaren men kan också prövas av domstolen ex officio.²⁵

I utlänningslagstiftningen ges ingen definition av begreppet utlänning varför det får anses omfatta alla personer som inte är svenska medborgare.²⁶ Reglerna om utvisning bygger på principen att det endast är svenska medborgare som har en ovillkorlig rätt att vistas här i landet. En utlänning kan därför aldrig, varken enligt svensk lag eller internationell rätt, göra anspråk på att vara likställd med en svensk medborgare i detta avseende.²⁷

Efter det att Sverige blev medlem i EU och det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) gör lagstiftningen gällande utvisning på grund av brott en åtskillnad mellan å ena sidan EES-medborgare och deras familjemedlemmar, och å andra sidan övriga utlänningar.²⁸ Under 2011 blev emellertid regleringen kritiserad av den Europeiska kommissionen inom ramen för ett överträdelseförfarande. Kritiken tog bland annat sikte på att bestämmelserna inte gjorde en tydlig åtskillnad mellan utvisning av EU-medborgare och utvisning av utlänningar i allmänhet, vilket ytterst kunde leda till minskad rättssäkerhet enligt den Europeiska

²² Prop. 1993/94:159 s. 8.

²³ Enligt 1 kap. 8 § UtL ska lagen tillämpas på ett sådant sätt så att en utlännings frihet inte begränsas mer än vad som är nödvändigt, se vidare prop. 2013/14:82 s. 57.

²⁴ Se vidare prop. 2013/14:82 s. 53.

²⁵ Jfr Straffprocessutredningen SOU 2013:17 s. 262 som föreslår att det inte ska vara möjligt för domstolen att pröva frågan ex officio. Emellertid är en överinstans i viss utsträckning förhindrad att pröva frågan, se 51 kap. 25 § andra stycket rättegångsbalken och NJA 1996 s. 149.

²⁶ Se t.ex. prop. 2003/04:113 s. 7 och prop. 2013/14:82 s. 37. En utlänning kan vara såväl medborgare i ett annat land som statslös. Den som har både svenskt och utländskt medborgarskap betraktas dock på samma sätt som den som har enbart svenskt medborgarskap, se t.ex. SOU 1993:54 s. 17 f. Trots att EES-medborgare och deras familjemedlemmar erhåller långtgående rättigheter att resa in och uppehålla sig i Sverige betraktas de alltjämt som utlänningar, se prop. 2005/06:77 s. 34.

²⁷ SOU 1993:94 s. 18, prop. 2003/04:113 s. 7. Jfr även 2 kap. 7 § första stycket regeringsformen (RF).

²⁸ Av 1 kap. 3 b § första stycket UtL följer att med EES-stat avses i denna lag en stat som omfattas av EES-avtalet. I bestämmelsens andra stycke stadgas att med EES-medborgare avses en utlänning som är medborgare i en EES-stat. Med familjemedlem till EES-medborgare avses vad som stadgas i 3 a kap. 2 § UtL. Här kan noteras att vad gäller familjeanknytning avses även vissa svenska medborgare i enlighet med vad som närmare framgår av 3 a kap. 2 § andra stycket UtL.

kommissionen.²⁹ Den 1 maj 2014 trädde därför ändringar av utlänningslagen i kraft som hade sin grund i nyss nämnda kritik.

Sedan 1995 gäller den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR) som svensk lag.³⁰ Konventionen hindrar inte att varje stat fritt reglerar sin utlänningslagstiftning, så länge som inskränkningar av konventionens artiklar har stöd för sig.³¹

Ändamålet med det här avsnittet är att ge läsaren en översiktlig bild av regleringen på området. Inledningsvis kommer de grundläggande förutsättningarna för utvisning på grund av brott vad beträffar såväl EU-/EES-medborgare som så kallade tredjelandsmedborgare att behandlas. Vidare kommer den anknytningsprövning som görs som en del av bedömningen av utvisningsfrågan att diskuteras i ett särskilt delavsnitt. Även de kategorier av utlänningar som åtnjuter särskilt starkt, eller absolut, skydd mot utvisning på grund av brott kommer att behandlas separat. Slutligen kommer särskilda frågor såsom bestämmandet av återreseförbudets längd och registrering på den så kallade spärrlistan översiktligt att beröras.

2.2 Grundläggande förutsättningar för utvisning på grund av brott

2.2.1 Andra utlänningar än EES-medborgare och deras familjemedlemmar

Enligt 8 a kap. 1 § första stycket UtL stadgas att en utlänning som inte är EES-medborgare eller familjemedlem till en EES-medborgare får utvisas ur Sverige om han eller hon döms för ett brott som kan leda till fängelse,³² eller då domstolen undanröjer en villkorlig dom eller skyddstillsyn som utlänningen har dömts till och dömer till en annan påföljd.³³ Emellertid

²⁹ Enligt kommissionen stod också vissa av reglerna, såsom de var före den 1 maj 2014, i strid med Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG (rörlighetsdirektivet). Se vidare kommissionens ärende 2011/2060, SOU 2012:57 s. 78 och prop. 2013/14:82 s. 35.

³⁰ Konventionen har inkorporerats i svensk rätt genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Genom stadgandet i 2 kap. 19 § RF har konventionen givits konstitutionell status.

³¹ Det är särskilt artikel 8 EKMR som är aktuell i sammanhanget. Artikel 8 EKMR skyddar rätten till respekt för privat- och familjelivet, hem och korrespondens. Enligt artikelns andra stycke får inskränkningar ske om de har stöd i lag och är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till landets yttre säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande, förebyggandet av oordning eller brott, skyddandet av hälsa och moral eller av andra personers fri- och rättigheter.

³² Innan 1994 års lagändring krävdes att brottet kunde leda till fängelse i mer än ett år. I propositionen till den nuvarande regleringen står att det kan vara motiverat att utvisa i fall där en utlänning som kort efter ankomsten till Sverige ger sig in i brottslig verksamhet och visar oförmåga eller bristande vilja att föga sig i gällande regler, trots att brottsligheten är av mindre allvarlig art, se vidare prop. 1993/94:159 s. 9 f.

³³ Av 8 a kap. 7 § UtL följer att vid ändring av påföljd enligt 34 kap. BrB får domstolen även meddela det beslut om utvisningen som förändringen av påföljd ger anledning till.

följer av bestämmelsens andra stycke att en utlänning får utvisas endast om han eller hon döms till svårare påföljd än böter och om (I) gärningen är av sådant slag och övriga omständigheter är sådana att det kan antas att han eller hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet här i landet, eller (II) brottet med hänsyn till den skada, fara eller kränkning som det har inneburit för enskilda eller allmänna intressen är så allvarligt att han eller hon inte bör få stanna kvar.³⁴

Vad beträffar den förstnämnda av de två alternativa utvisningsförutsättningarna anses det tillräckligt att omständigheterna tyder på en brottsbenägenhet i allmänhet. Med andra ord bör det inte fordras att risken avser likartad brottslighet.³⁵ För att en domstol ska kunna anta att återfallsrisk föreligger måste i normalfallet krävas att det av ett registerutdrag, eller på annat sätt, framgår att utlänningen dömts för brott eller godkänt ett strafföreläggande eller fått åtalsunderlåtelse vid minst ett tidigare tillfälle.³⁶ Följaktligen är avsikten inte att domstolen fritt ska spekulera i utlänningens allmänna brottsbenägenhet, utan återfallsrisken ska anses klar.³⁷ Emellertid kan det undantagsvis bedömas föreligga en risk att utlänningen kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet trots att domstolen inte känner till någon tidigare dom, godkänt strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse.³⁸

När det gäller den andra av de två alternativa utvisningsförutsättningarna behöver till skillnad från den första ingen prognos ställas då förutsättningen i stället är relaterad till brottets straffvärde. Som en allmän riktlinje krävs normalt att det begångna brottet bör ha ett straffvärde om minst ett år.³⁹ Vid bedömningen bör vidare tillmätas extra stor betydelse om gärningen innefattar svårare integritetskränkningar mot skyddslösa personer såsom exempelvis barn.⁴⁰ Även det förhållandet att ett utpräglat skyddsintresse överträtts bör kunna vägas in i bedömningen.⁴¹

³⁴ Med påföljd för brott förstås enligt 1 kap. 3 § BrB straffen, böter och fängelse, samt villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande av särskild vård. Enligt 1 kap. 5 § BrB är fängelse att anse som ett svårare straff än böter. Om förhållandet mellan fängelse samt villkorlig dom och skyddstillsyn föreskrivs i 30 kap. 1 § BrB.

³⁵ Prop. 1993/94:159 s. 12.

³⁶ Prop. 1993/94:159 s. 12 och 33.

³⁷ Prop. 1993/94:159 s. 12. Se även NJA 1990 s. 293, NJA 1997 s. 266 och Göta hovrätts (Göta HovR) dom från den 14 januari 2008 i mål B 3182-08.

³⁸ Prop. 1993/94:159 s. 8. Se även NJA 2006 s. 375, NJA 2007 s. 533 och RH 1992:84.

³⁹ Prop. 1993/94:159 s. 13. Se t.ex. NJA 1995 s. 448 och RH 2010:34. Den allmänna riktlinjen garanterar att endast gärningar som är så allvarliga att det inte framstår som oskäligt att de föranleder utvisning trots att ingen återfallsrisk är för handen faller inom bestämmelsens tillämpningsområde. Jfr NJA 1985 s. 521 och NJA 2001 s. 464.

⁴⁰ Prop. 1993/94:159 s. 13.

⁴¹ Prop. 1993/94:159 s. 14. I betänkandet till regleringen görs en uppräkningslista av brott som bör falla in under den andra alternativa förutsättningen. Exempelvis omnämns övergrepp mot personers hälsa och integritet såsom sexualbrott av ringa art, misshandel som utan att vara grovt brott ändå har ett avsevärt straffvärde samt svårare fall av våld och hot mot tjänsteman samt brott som skadar rättsordningen och andra skyddsvärda samhällsintressen, exempelvis mened, anstiftan därtill och övergrepp i rättssak, se vidare SOU 1993:54 s. 25 f. Uppräkningen gör inte anspråk på att vara uttömmande och det står i propositionen till bestämmelsen att det

2.2.2 EES-medborgare och deras familjemedlemmar

Enligt 8 a kap. 5 § första stycket UtlL får en EES-medborgare eller familjemedlem till en EES-medborgare utvisas ur Sverige om förutsättningarna som finns angivna i 8 a kap. 1 § UtlL är uppfyllda och det sker av hänsyn till allmän ordning och säkerhet.⁴² Att utvisningen ska ske av hänsyn till allmän ordning och säkerhet har sin bakgrund i det så kallade rörlighetsdirektivet och ska således ges den innebörd som följer av EU-rätten.⁴³ Utöver EU:s medlemsstater har direktivet implementeras av de stater som är en del av EES, vilket innebär att direktivet även omfattar EES-medborgare.

I artikel 27.1 rörlighetsdirektivet föreskrivs att medlemsstaterna får begränsa den fria rörligheten för unionsmedborgare och deras familjemedlemmar med hänsyn till allmän ordning, säkerhet eller hälsa. Emellertid anges vidare i första punkten att sådan hänsyn inte får åberopas för att tjäna ekonomiska syften. Av artikel 27.2 rörlighetsdirektivet följer att åtgärder som vidtas med hänsyn till allmän ordning eller säkerhet ska uteslutande vara grundade på vederbörandes personliga beteende och stå i överensstämmelse med proportionalitetsprincipen. Den ifrågavarande personens eget beteende måste i sig utgöra ett verkligt, faktiskt och tillräckligt allvarligt hot mot ett grundläggande samhällsintresse. Således kan inte tidigare straffdomar i sig utgöra skäl för utvisning på grund av brott. Därtill framhålls att motiveringar som inte beaktar omständigheterna i det enskilda fallet eller som tar allmänpreventiva hänsyn inte ska accepteras.

Av artikel 28.1 rörlighetsdirektivet följer att innan ett beslut om utvisning av hänsyn till allmän ordning eller säkerhet fattas ska sådana faktorer beaktas som längden av personens uppehåll inom dess territorium, personens ålder, hälsotillstånd, familjesituation, ekonomiska situation, sociala och kulturella integrering i den mottagande medlemsstaten och banden till ursprungslandet. Vidare följer av den andra punkten i artikeln att ett beslut om utvisning av unionsmedborgare eller deras familjemedlemmar som har permanent uppehållsrätt inte får fattas annat än i de fall det föreligger ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet. Därtill får, enligt tredje punkten, beslut om utvisning av unionsmedborgare inte fattas annat än om då beslutet grundar sig på tvingande hänsyn till allmän säkerhet såsom det definieras av medlemsstaterna, om de (I) har uppehållit sig i den mottagande medlemsstaten under de

är upp till rättstillämpningen att närmare precisera gränsen för utvisning vid olika former av brottslighet, se prop. 1993/94:159 s. 14.

⁴² Se t.ex. NJA 2009 s. 559 och NJA 2014 s. 415. Jfr RH 2006:40 och RH 2011:70.

⁴³ I preamble till rörelsedirektivet framhålls att unionsmedborgarskapet ger varje unionsmedborgare en primär, individuell rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorium. Fri rörlighet för personer är en av de grundläggande friheterna på den inre marknaden, som omfattar ett område utan inre gränser. Se även artikel 20 och 21 fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Se även NJA 2014 s. 415.

tio föregående åren, eller (II) är underåriga, utom i fall utvisningen är nödvändig för barnets bästa enligt Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter New York den 20 november 1989 (barnkonventionen).

Europeiska unionens domstol (EU-domstolen) har vid flertalet tillfällen prövat vad som ska krävas för att rätten till fri rörlighet enligt rörelsedirektivet ska få inskränkas. Sammanfattningsvis kan sägas att det följer av domstolens fasta rättspraxis att rätten till fri rörlighet för personer ska ges en vid tolkning och att en särskilt restriktiv hållning ska intas till undantagen. Domstolen menar att räckvidden av undantagen inte kan bestämmas ensidigt av de olika medlemsstaterna. För att en nationell myndighet ska kunna hänvisa till allmän ordning måste det under alla omständigheter föreligga ett verkligt och tillräckligt allvarligt hot som påverkar ett av samhällets grundläggande intressen och som går utöver den störning av ordningen i samhället som varje lagöverträdelse innebär.⁴⁴

2.3 Absolut eller särskilt starkt skydd mot utvisning

I det följande görs en genomgång av vilka som åtnjuter absolut eller särskilt starkt skydd mot utvisning på grund av brott. Skyddet motiveras främst av humanitära skäl.⁴⁵ I 8 a kap. 5 § andra stycket UtL stadgas att det som föreskrivs i 8 a kap. 2–4 §§ UtL i fråga om utvisning enligt 8 a kap. 1 § UtL gäller även vid utvisning av en EES-medborgare eller en familjemedlem till en EES-medborgare enligt denna paragraf.

2.3.1 Absolut skydd

Av 8 a kap. 3 § andra stycket UtL följer att en utlänning som kom till Sverige innan han eller hon fyllde 15 år och hade vistats här sedan minst fem år när åtal väcktes inte får utvisas enligt 8 a kap. 1 § UtL.⁴⁶ Även när det gäller en utlänning som kommit till Sverige som mycket ung och fått större delen av sitt liv präglad av förhållandena här bör stor restriktivitet iakttas i fråga om utvisning.⁴⁷ En sådan hållning verkar även ha intagits i rättspraxis.⁴⁸

⁴⁴ Se t.ex. Domstolens dom av den 29 april 2004 i de förenade målen C-482/01 och C-493/01 Orfanopoulos och Oliveri, p. 64 och 65, Domstolens dom av den 31 januari 2006 i mål C-503/03 Europeiska kommissionen mot Spanien, p. 45 och Domstolens dom av den 27 april 2006 i mål C-441/02 Europeiska kommissionen mot Italien, p. 35. Se även NJA 2009 s. 559 där HD vidhöll en restriktiv hållning och avslog ett yrkande om utvisning av en rumänsk medborgare som dömdes för ett fall av grov stöld och ett fall av försök till grov stöld. Jfr även NJA 2014 s. 415.

⁴⁵ Se bl.a. prop. 1993/94:150 s. 15.

⁴⁶ Med vistelse torde avses legal vistelse.

⁴⁷ Prop. 1983/84:144 s. 116.

⁴⁸ Se t.ex. NJA 1973 s. 350. Jfr NJA 1983 s. 131.

Vidare är det enligt motiven till bestämmelsen inte rimligt att en person som kommit hit som barn och som har fått större delen av sitt liv präglad av förhållanden i Sverige ska kunna avlägsnas härifrån på grund av brott. Ett sådant synsätt skulle komma i konflikt med den humanism som bör prägla svensk utlänningslagstiftning.⁴⁹

2.3.2 Permanent uppehållstillstånd

En utlänning får utvisas enligt 8 a kap. 3 § första stycket UtlL endast när det finns synnerliga skäl, om han eller hon hade vistats i Sverige med permanent uppehållstillstånd sedan minst fyra år när åtal väcktes eller om han eller hon då varit bosatt i Sverige sedan minst fem år. Bestämmelsen gäller endast andra utlänningar än EES-medborgare.⁵⁰

Vid bedömningen om synnerliga skäl föreligger ska, å ena sidan, arten och omfattningen av den brottslighet som ligger utlänningen till last beaktas. Å andra sidan ska hänsyn tas till utlänningens levnads- och familjeförhållanden, hur länge han eller hon har vistats här samt den anknytning som utlänningen har till Sverige i övrigt.⁵¹

2.3.3 Flykting

Av 8 a kap. 2 § andra stycket UtlL framgår att om utlänningen är flykting och behöver fristad i Sverige får han eller hon utvisas enligt 8 a kap. 1 § UtlL endast om ett synnerligen grovt brott har begåtts och det skulle medföra allvarlig fara för allmän ordning och säkerhet att låta utlänningen stanna kvar i landet.⁵² Utvisning får också ske om utlänningen i Sverige eller utomlands har bedrivit verksamhet som har inneburit fara för rikets säkerhet och det finns anledning att anta att han eller hon skulle fortsätta med sådan verksamhet här.

Vad som avses med flykting framgår av 4 kap. 1 § UtlL. Där stadgas att en flykting är en utlänning som befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss uppfattning och inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands

⁴⁹ Prop. 1993/94:159 s. 17. Se vidare NJA 1991 s. 766, NJA 2005 s. 283 och NJA 2009 s. 300. Vad beträffar övriga hovrättsavgöranden, se Svea hovrätts (Svea HovR) dom från den 12 augusti 2009 i mål B 5440-09 och Svea HovR:s dom från den 5 oktober 2009 i mål B 6425-09.

⁵⁰ Prop. 2013/14:82 s. 74

⁵¹ Prop. 1993/94:159 s. 15. När det gäller bosättningsens längd ställs i huvudsak samma krav som vid naturalisation enligt 11 § lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap.

⁵² Av rättsfallet NJA 1991 s. 203 framgår att försök till dråp anses utgöra ett synnerligt grovt brott enligt bestämmelsens mening. HD uttalade att ett våldsbrott av sådant slag har högt straffvärde varför det måste anses utgöra ett sådant synnerligen grovt brott som avses i bestämmelsen. Jfr NJA 1981 s. 1246 och NJA 1991 s. 778.

skydd.⁵³ Av 4 kap. 1 § tredje stycket UtL följer att med flykting avses även den som är statslös och som av samma skäl som tidigare angivits befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare haft sin vistelseort och inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, återvända dit.

2.3.4 Uppehållstillstånd med tillfälligt skydd

I 8 a kap. 2 § tredje stycket UtL stadgas att det framgår av 21 kap. 9 § och 22 kap. 5 § UtL att en utlänning som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får utvisas på grund av brott enligt 8 a kap. 1 § UtL endast om sådana omständigheter som anges i 8 a kap. 2 § andra stycket UtL om flyktingar är för handen.⁵⁴ Detsamma gäller för en utlänning som har uppehållstillstånd enligt 22 kap. 2 eller 3 §§ UtL.

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om minst ett år ska enligt 22 kap. 2 § UtL ges till en utlänning för vilken en framställan om omplacering av vittne, eller nära anhörig till vittne, har gjorts från en internationell domstol eller tribunal, om framställan bedöms vara berättigad. I 22 kap. 3 § UtL föreskrivs att en utlänning som har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt nyss nämnda bestämmelse ska ges fortsatt tidsbegränsat eller permanent uppehållstillstånd under förutsättning att det bedöms som nödvändigt av den internationella domstolen eller tribunalen.⁵⁵

2.3.5 Medborgare i ett annat nordiskt land

Enligt 8 a kap. 5 § tredje stycket UtL får en medborgare i ett annat nordiskt land utvisas enligt 8 a kap. 5 § första stycket UtL endast när det finns synnerliga skäl, om han eller hon hade varit bosatt i Sverige sedan minst två år när åtalet väcktes.⁵⁶

2.3.6 Verkställighetshinder

När utvisning på grund av brott prövas enligt 8 a kap. 1 § UtL ska domstolen ta hänsyn till om utlänningen på grund av bestämmelserna i 12 kap. UtL inte kan sändas till ett visst land

⁵³ Definitionen av flykting återfinns i de grundläggande internationella reglerna om asyl, se 1951 års FN-konvention angående flyktingars rättsliga ställning (Genèvekonventionen). Se även prop. 1954:134 och 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställning (New York-protokollet) som Sverige och flertalet andra stater har anslutit sig till. Inom EU gäller även Rådets direktiv 2004/83/EG av den 29 april 2004 om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet (Skyddsgrundsdirektivet). Vad gäller Skyddsgrundsdirektivets genomförande i Sverige, se prop. 2009/10:31.

⁵⁴ Se vidare 21 kap. UtL.

⁵⁵ Om utlänningen ges ett nytt tidsbegränsat uppehållstillstånd ska det bestämmas till minst ett år.

⁵⁶ Se t.ex. NJA 1981 s. 426 och RH 1998:47. Jfr även NJA 1986 s. 324.

eller om det annars finns särskilda hinder mot att beslutet verkställs. Detta följer av 8 a kap. 4 § UtlL. I 12 kap. regleras verkställighet av beslut om avisning och utvisning. Om absolut verkställighetshinder föreligger ska inte något beslut om utvisning meddelas.⁵⁷

2.4 Särskilt om anknytningsprövningen

Även om de grundläggande förutsättningarna för utvisning föreligger kan förhållandena i det enskilda fallet vara sådana att utlänningen inte bör utvisas. Enligt 8 a kap. 2 § första stycket UtlL ska en domstol när den överväger om en utlänning bör utvisas ta hänsyn till utlänningens anknytning till det svenska samhället. Föreligger en stark sådan anknytning utgör det en omständighet som talar mot att utvisning ska ske.⁵⁸ Utgångspunkten för domstolens bedömning av utlänningens anknytning bör vara utlänningens sociala situation och de bindningar den medför till förhållandena i Sverige.⁵⁹ Följande fyra omständigheter ska särskilt beaktas enligt bestämmelsen: (I) utlänningens levnadsomständigheter, (II) om utlänningen har barn i Sverige och, om så är fallet, barnets behov av kontakt med honom eller henne, hur kontakten har varit och hur den skulle påverkas av att utlänningen utvisas, (III) utlänningens övriga familjeförhållanden, och (IV) hur länge utlänningen har vistats i Sverige. Den slutliga bedömningen ska sedan göras utifrån en sammanvägning av vad som är känt om utlänningens personliga förhållanden.

Med utlänningens levnadsomständigheter avses faktorer såsom arbets- och bostadsförhållanden samt social anpassning i övrigt. Att utlänningen lärt sig svenska är enligt motiven en omständighet som talar för att han eller hon har etablerat sig i Sverige.⁶⁰ Den andra omständigheten som ska beaktas särskilt är om utlänningen har barn i Sverige. Omständigheten tillkom genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2004 och som gjordes i syfte att markera domstolarnas utredningsskyldighet i utvisningsärenden som berör barn. Följaktligen har omständigheten sin grund i principen om barnets bästa.⁶¹ Bestämmelsen tar sikte på alla barn i Sverige, även om den i första hand avser barn som är bosatta här.⁶² Barn som uppehåller sig mer tillfälligt i landet kan i för sig komma att beröras. Det ligger emellertid i sakens natur att detta kan bli aktuellt endast undantagsvis, i synnerhet när det gäller barn utan uppe-

⁵⁷ Se NJA 1990 s. 526 och NJA 1997 s. 535. Se även RH 2008:12.

⁵⁸ Prop. 1993/94:159 s. 15.

⁵⁹ Prop. 1993/94:159 s. 15.

⁶⁰ Prop. 1993/94:159 s. 16.

⁶¹ Prop. 2003/04:113 s. 14. Se även t.ex. NJA 2005 s. 283. Principen om barnets bästa kommer till uttryck i 1 kap. 10 § UtlL och har genomslagskraft i hela lagen. Bestämmelsen infördes i 1989 års utlänningslag mot bakgrund av artikel 3 barnkonventionen som Sverige ratificerade i juni 1990.

⁶² Prop. 2003/04:113 s. 15.

hållstillstånd.⁶³ Av den utredning som inhämtas av domstolen bör framgå om utlänningen har vårdnad om barnet, lever tillsammans med barnet i en familjegemenskap, deltar aktivt i den faktiska vården om barnet eller i andra fall hur kontakten med barnet ser ut och kommer att förändras av att utlänningen utvisas.⁶⁴ Med begreppet kontakt avses alla former av relationer mellan en förälder och ett barn. Häri ingår den kontakt som en vårdnadshavare normalt har med sitt barn liksom den kontakt en icke-vårdnadshavande förälder kan ha med barnet i samband med att barnet umgås med eller bor hos denna förälder. Hit räknas också den kontakt som i övrigt kan finnas mellan ett barn och en särlevande förälder, exempelvis genom brev eller telefonsamtal.⁶⁵

I NJA 1997 s. 172 betonade HD betydelsen av barnets kontakt med sin förälder. Rättsfallet rörde en gambisk medborgare, M, som gjort sig skyldig till narkotikabrott och våldsamt motstånd. HD ansåg att utvisning kunde komma i fråga på grund av återfallsrisk. I fråga om M:s anknytning till Sverige hade han vistats här i tre och ett halvt år och levde i en fast relation med en svensk kvinna med vilken han hade en tvåårig dotter. I övrigt hade M inte skaffat sig någon beaktansvärd anknytning till Sverige, varken vad gällde arbetsförhållanden eller social anpassning. Emellertid var det M som hade den praktiska vården om dottern och ansågs härigenom ha fått en särskilt nära relation till henne. Utredningen visade att dottern, då M var berövad friheten i målet, reagerat på hans frånvaro med sömnsvårigheter och matvägran. HD ansåg att det kunde befaras att utvisning av M skulle medföra att familjen splittrades och att det allvarligt skulle skada dotterns hälsa och utveckling. Det förhållandet tillmättes sådan betydelse att M inte utvisades med anledning av den aktuella brottsligheten.

Däremot i NJA 2007 s. 425 framhöll HD att trots att barnets bästa alltid ska beaktas, utredas och redovisas samt att barnintresset är en sådan omständighet som ska beaktas särskilt vid anknytningsprövningen innebär det inte att det alltid kan vara utslagsgivande när andra intressen kolliderar med detta intresse. I förevarande fall hade utlänningen dömts till ansvar för våldtäkt. Vid utvisningsprövningen framhöll HD att mot barnens intresse skulle ställas utlänningens tidigare brottslighet och det grova brott innebärande en allvarlig kränkning av ett enskilt intresse som han gjort sig skyldig till. Domstolen bedömde att det fanns ett starkt samhällsintresse av att utlänningen förhindrades att begå nya brott i Sverige. Vid den slutliga avvägningen konstaterades att de motstående intressena vägde över barnens behov, varför utlänningen utvisades ur Sverige.

⁶³ Prop. 2003/04:113 s. 19.

⁶⁴ Prop. 2003/04:113 s. 15. Se även NJA 2006 s. 40 där HD preciserar den utredningsskyldighet som åvilar en domstol som ska besluta om utvisning av en utlänning med barn i Sverige.

⁶⁵ Prop. 2003/04:113 s. 19.

Även i NJA 2006 s. 388 ansåg HD att intresset av att utvisa var starkare än barnets behov. Fallet rörde en medborgare i dåvarande Serbien-Montenegro, F, som gjort sig skyldig till grov stöld, snatteri och försök till våld mot tjänsteman. I målet beaktades att F förekom under nio avsnitt i belastningsregistret för liknande brottslighet och att han under större delen av den tid som familjen vistats i Sverige varit utvisad på grund av brott. Det faktum att han kort tid efter att ha beviljats permanent uppehållstillstånd begått nya brott ansågs av HD som särskilt graverande. När det gällde F:s anknytning till Sverige var såväl hans hustru och deras gemensamma barn bosatta här. Ett av barnen var endast 12 år när målet prövades, varför det var av särskild betydelse att utreda hur utvisningen av F skulle drabba henne. Med anledning av att det förelåg en uppenbar risk att F på nytt skulle göra sig skyldig till brott i Sverige utgjorde varken barnets behov av närmare kontakt med sin pappa eller vad som i övrigt framkommit i målet hinder mot utvisning.

Den tredje omständigheten som särskilt ska beaktas vid utvisningsprövningen tar sikte på utlänningens övriga familjeförhållanden. Att utlänningen har familj här innebär regelmässigt att han eller hon har en betydelsefull anknytning till landet. I fall där de anhöriga är svenska medborgare eller har bott i Sverige en avsevärd tid bedöms anknytningen som betydelsefull.⁶⁶ I propositionen till regleringen framhålls att den dömdes familj ofta kan drabbas i lika hög grad som den dömden av utvisningen eftersom familjen kan komma att splittras.⁶⁷

Europadomstolen för mänskliga rättigheter har i flera mål tagit ställning till frågan om utvisning kan innefatta en kränkning av rätten till respekt för familjelivet, artikel 8 EKMR, när en person som utvisas skiljs från sin familj. I fall som gäller utvisning på grund av brott gör domstolen en avvägning mellan brottets art och svårhetsgrad, å ena sidan, och den utvisades familjereaktioner i det land från vilket utvisningen ska ske, vilken möjlighet familjen har att leva tillsammans i ett annat land etc., å den andra, för att slutligen kunna avgöra om åtgärden kan anses nödvändig i ett demokratiskt samhälle.⁶⁸

Den fjärde omständigheten som ska beaktas särskilt är hur länge utlänningen har vistats i Sverige. Enligt motiven har anknytningen ett samband med längden på vistelsen då de sociala bindningarna till förhållandena här i landet i allmänhet blir starkare efter hand.⁶⁹ I NJA 2005 s. 283 fanns inte synnerliga skäl för utvisning sedan HD bedömde att barnets kontakt med

⁶⁶ Prop. 1993/94:159 s. 15.

⁶⁷ Prop. 1993/94:159 s. 15 f.

⁶⁸ Prop. 2003/04:113 s. 10. Se t.ex. Amrollahi mot Danmark, dom av den 11 juli 2002 och Yildiz mot Österrike, dom av den 31 oktober 2002. Se även t.ex. Benhebbba mot Frankrike, dom av den 10 juli 2003, där domstolen slagit fast vissa riktlinjer för sin prövning.

⁶⁹ Prop. 1993/94:159 s. 15. Se t.ex. RH 1999:109.

sin far och utlänningens mycket långa vistelse i Sverige, och dessförinnan Norge, sammantaget vägde tyngre än intresset av att utvisa.

2.5 Några särskilda frågor

2.5.1 Återreseförbud

Enligt 8 a kap. 8 § UtlL ska ett beslut om utvisning på grund av brott innehålla ett förbud för utlänningen att återvända till Sverige under viss tid eller utan tidsbegränsning.⁷⁰ I ett beslut med ett tidsbegränsat återreseförbud ska utlänningen upplysas om vilken dag förbudet upphör att gälla och om den påföljd som överträdelse av förbudet kan medföra enligt 20 kap. UtlL.⁷¹

Vad beträffar återreseförbud utan tidsbegränsning bör det komma i fråga endast i samband med en dom över särskilt allvarlig brottslighet eller om utlänningen tidigare har begått mycket allvarliga brott.⁷² Följaktligen är huvudregeln tidsbegränsning. I allmänhet är de tider som kommer i fråga fem eller tio år, även om så kort tid som två år förekommer.⁷³

Av rättspraxis framgår att utlänningens anknytning till Sverige anses vara av betydelse för tidsaspekten.⁷⁴ Vidare betonas särskilt i motiven att varaktigheten av återreseförbudet bestäms på ett sådant sätt att tiden inte går ut endast en kortare tid efter det att frigivning skett från fängelsestraffet.⁷⁵

2.5.2 Schengens informationssystem

Sedan den 25 mars 2005 är Sverige fullt anslutet till Schengensamarbetet.⁷⁶ Inom samarbetet finns ett särskilt informationssystem (SIS) där syftet är att de avtalslutande parterna med hjälp av informationen som överförs via detta system kan bevara ordning och allmän säkerhet.⁷⁷ Den 9 april 2013 trädde en ny version av Schengens informationssystem ikraft, SIS II.⁷⁸

⁷⁰ För en vägledande tabell för bestämmande av återreseförbudets längd i förhållande till straffvärdet, se Borgeke m.fl., Studier rörande påföljdspraxis m.m., s. 1216.

⁷¹ I 20 kap. UtlL återfinns bestämmelser om straff m.m.

⁷² Prop. 1979/80:96 s. 101 och prop. 1993/94:159 s. 25.

⁷³ Prop. 1979/80:96 s. 65 f. och 101 samt prop. 1993/94:159 s. 25. Se även NJA 2001 s. 500, RH 2009:2, RH 2009:104 och RH 2009:116.

⁷⁴ Se t.ex. NJA 1992 s. 615. Jfr prop. 1993/94:159 s. 25 och Ågren, Billighetsskålen i BrB 29:5 s. 174.

⁷⁵ Prop. 1979/80:96 s. 101, SOU 1993:54 s. 43 och prop. 1993/94:159 s. 25.

⁷⁶ Samarbetet grundar sig ursprungligen på Schengenregelverket som bland annat består av Schengenavtalet (1985) och Schengenkonventionen (1990).

⁷⁷ Se artikel 92 och artikel 93 Schengenkonventionen.

⁷⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1987/2006 av den 20 december 2006 om inrättande, drift och användning av andra generationen av Schengens informationssystem (SIS II-förordningen), Rådets beslut av den 7 mars 2013 om fastställande av datum för tillämpningen av beslut 2007/533/RIF om inrättande, drift och användning av andra generationen av Schengens informationssystem (SIS II) (2013/157/EU) och

Den nya versionen har ersatt artiklarna 92–119 i Schengenkonventionen, med undantag för artikel 102.a. Artikel 24 i SIS II-förordningen reglerar den så kallade spärllistan.⁷⁹ Enligt artikeln ska uppgifter om tredjelandsmedborgare registreras i syfte att kunna neka inresa till eller vistelse i en medlemsstat på grundval av en nationell registrering.

I svensk rätt finns bestämmelser om SIS i lagen (2000:344) om Schengens informationssystem och i den därtill anknutna förordningen (2000:836) om Schengens informationssystem. I 3 § andra stycket lagen (2000:344) om Schengens informationssystem hänvisas till att det i SIS II-förordningen finns bestämmelser om att det nationella registret ska innehålla framställningar om att en person ska nekas tillträde till eller uppehållstillstånd i Schengenstaterna. Det ankommer på Polismyndigheten att föra det register som ska vara den svenska nationella enheten i SIS II.⁸⁰

Av det ovan sagda följer att ett utvisningsbeslut av en tredjelandsmedborgare också kan medföra att han eller hon registreras på spärllistan inom SIS II. I praktiken innebär det att under den tid som det svenska återreseförbudet gäller kommer inte tredjelandsmedborgaren få tillträde till, eller uppehållstillstånd i, någon av Schengenstaterna. Även om själva beslutet om utvisning och återreseförbudet endast avser Sverige är konsekvenserna av en registrering på spärllistan en sådan omständighet som kan påkalla att den tilltalade får ett lägre straff än brottets straffvärde motiverar i enlighet med punkt 6, vilket kommer att diskuteras vidare i *avsnitt 4*.⁸¹

2.6 Konklusioner

Regleringen om utvisning på grund av brott motiveras av brottsbekämpning men inte minst av att skapa trovärdighet åt migrationspolitiken. Genom utvisningen markerar statsmakterna att ett kriminellt beteende inte är acceptabelt för dem som vill leva och bosätta sig i Sverige. Utvisningsinstitutet är dock mycket ingripande för den enskilde och hans eller hennes familj varför domstolen vid utvisningsprövningen ska beakta utlänningens anknytning till Sverige. Ju starkare anknytning, desto starkare är också skälen mot att utvisning ska ske. Vidare ska ett beslut om utvisning alltid innehålla ett återreseförbud under viss tid eller utan tidsbegränsning. På följande sida återfinns en översiktlig bild av vilka steg prövningen av utvisning på grund av brott innefattar.

Rådets beslut av den 7 mars 2013 om fastställande av datum för tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1987/2006 om inrättande, drift och användning av andra generationen av Schengens informationssystem (SIS II) (2013/158/EU).

⁷⁹ Artikeln motsvarar artikel 96 i Schengenkonventionen.

⁸⁰ Polismyndigheten har 2015 ersatt Rikspolisstyrelsen i rollen som personuppgiftsansvarig för registret.

⁸¹ Se särskilt NJA 2001 s. 500, NJA 2010 s. 592 och RH 2010:77.

Utvisningsprövningen – en översikt

- (I) Har utlänningen dömts för brott som kan leda till fängelse *eller* har domstolen undanröjt en villkorlig dom eller skyddstillsyn som utlänningen har dömts till och dömt till annan påföljd?
- (II) Har utlänningen dömts till svårare påföljd än böter?
- (III) Är antingen (a) gärningen av sådant slag och övriga omständigheter är sådana att det kan antas att han eller hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet här i landet, *eller* (b) brottet med hänsyn till den skada, fara eller kränkning som det har inneburit för enskilda eller allmänna intressen är så allvarligt att han eller hon inte bör få stanna kvar?
- (IV) *Om utlänningen är EES-medborgare eller familjemedlem till en EES-medborgare:*
Sker utvisningen med hänsyn till allmän ordning och säkerhet?
- (V) Om aktuellt, uppfylls rekvisiten vad beträffar särskilt starkt skydd mot utvisning enligt 8 a kap. 2-3 §§ UtL?
- (VI) Föreligger absolut verkställighetshinder?

Om (I)–(V) besvaras jakande och (VI) nekande får utvisning på grund av brott ske. Frågan om utvisning måste dock bedömas på ett nyanserat sätt och i motiven till regleringen framgår det flertalet gånger att det måste finnas en proportion mellan brottet och de rättsverkningar det får för den enskilde.⁸² När en domstol överväger om en person bör utvisas ska den enligt 8 a kap. 2 § första stycket UtL ta hänsyn till utlänningens anknytning till det svenska samhället.

⁸² Se t.ex. prop. 1993/94:159 s. 9.

3. Påföljdsbestämningens värden och principer

3.1 Inledning

Ett straff är, enligt 1 kap. 3 § BrB, böter eller fängelse.⁸³ Begreppet påföljd omfattar dels straff, dels annan påföljd för brott som inte utgör straff.⁸⁴ Dessa kan tillsammans sägas utgöra de primära straffrättsliga sanktionerna. Ytterligare ett begrepp är rättsverkan av brott. Detta omfattar dels påföljderna enligt ovan, dels annan rättsverkan av brott, vilket inkluderar skadestånd och särskild rättsverkan av brott.⁸⁵

Påföljdsbestämningen består av två huvudelement: straffmätning och påföljdsval.⁸⁶ Straffmätningen görs inom den straffskala som lagstiftningen erbjuder. Straffskalan ger uttryck för gärningens abstrakta straffvärde. Detta återspeglar lagstiftarens syn på hur allvarlig en brotts- typ är i relation till andra brottstyper.⁸⁷

Straffvärdet är den systematiska grunden för all påföljdsbestämning.⁸⁸ Straffvärdebedömningen, som är det första steget i straffmätningen, går ut på att fastställa vad den begångna gärningen förtjänar i straff.⁸⁹ Det värde som bedömningen mynnar ut i utgör det konkreta straffvärdet.⁹⁰ Straffvärdet kan förklaras som en beteckning på resultatet av den skada, fara eller kränkning som gärningen inneburit samt den brottsliga skuld sådan den har kommit till uttryck i gärningen i form av insikter, avsikter eller motiv.⁹¹ Förenklat uttryckt visar straffvärdet hur allvarlig en konkret begången gärning är.⁹² Vid värderingen eftersträvas relativ proportionalitet mellan gärning och straff och ekvivalens i straff för gärningar med samma

⁸³ För att närmare få veta vad ett straff innebär måste man konsultera 25 och 26 kap. BrB samt olika författningar som avser verkställighet av straff. Se vidare Asp m.fl., *Kriminalrättens grunder*, s. 16 och Jareborg & Zila, *Straffrättens påföljdslära*, s. 13–15.

⁸⁴ Såsom annan påföljd för brott än straff betecknas, enligt 1 kap. 3 § BrB, villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård, se vidare 27, 28 och 31 kap. BrB. Särskilda brottspåföljder avsedda för unga lagöverträdare är ungdomsvård, ungdomstjänst och slutna ungdomsvård, se vidare 32 kap. BrB.

⁸⁵ Asp m.fl., *Kriminalrättens grunder*, s. 16 och Jareborg & Zila, *Straffrättens påföljdslära*, s. 14 f. I *avsnitt 2.1* har redogjorts närmare för definitionen av särskild rättsverkan avseende utvisning på grund av brott. Att vissa typer av sanktioner faller utanför det straffrättsliga systemet utgör emellertid inte något hinder för att de kan behöva uppfylla de krav som från rättssäkerhetssynpunkt ställs på straff enligt konstitutionella regler och EKMR. Avgörande för tillämpningen av straff- och straffprocessuella rättssäkerhetsgarantier är såsom huvudregel inte om en viss sanktion formellt klassificeras som ett straff, utan om den med ett innehållsriktat synsätt bör likställas med straff. Se vidare Asp m.fl., *Kriminalrättens grunder*, s. 16 f. och artikel 4 tilläggsprotokoll 7 EKMR. Jfr även NJA 2010 s. 168.

⁸⁶ Se framför allt 29 och 30 kap. BrB. Det är viktigt att dessa två begrepp hålls isär, se Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 229 och Jareborg SvJT 2003 s. 231.

⁸⁷ Jareborg & Zila, *Straffrättens påföljdslära*, s. 104, Jareborg, *Allmän kriminalrätt*, s. 62 och Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 134.

⁸⁸ Begreppet bör inte förväxlas med ”straffmättningsvärde”.

⁸⁹ Jfr 29 kap. 1-3 §§ BrB.

⁹⁰ Jareborg & Zila, *Straffrättens påföljdslära*, s. 104

⁹¹ Ulväng, *Påföljds konkurrens*, s. 96 f. Se även Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 123 ff.

⁹² Notera här att ett brotts straffvärde inte är entydigt med ett brotts svårhet, se vidare t.ex. Jareborg & Zila, *Straffrättens påföljdslära*, s. 103 ff.

straffvärde begångna av olika personer.⁹³ Utöver straffvärdet ska vid straffmätningen även andra faktorer beaktas. Dessa återfinns i framför allt 29 kap. 4, 5 och 7 §§ BrB. En straffmätning resulterar i ett konkret bötesstraff eller fängelsestraff. En slutlig straffmätning avseende fängelse sker först sedan ett val av påföljd har gjorts enligt 30 kap. BrB.⁹⁴

De centrala reglerna för påföljdsvalet återfinns i 30 kap. BrB men samspelar med åtskilliga bestämmelser som reglerar de olika påföljderna. Även reglerna i 34 kap. BrB om sammanträffande av brott kan här vara aktuella. Emellertid är det valet mellan fängelse och icke frihetsberövande påföljd som vanligtvis är den huvudsakliga frågan vid påföljdsvalet. Regleringen är i denna del uppbyggd utifrån att en avvägning ska göras mellan skälen för och emot fängelse, där huvudregeln utgör en presumtion mot fängelse.⁹⁵

I 30 kap. 4 § andra stycket BrB har lagstiftaren angivit tre skäl: straffvärdet, gärningsmannens tidigare brottslighet och brottslighetens art som var för sig, eller tillsammans, kan tala för att påföljden bör bestämmas till fängelse. Vid bedömningen avseende omständigheter som talar emot fängelse ska domstolen enligt 30 kap. 4 § första stycket BrB särskilt beakta billighetsskälen som anges i 29 kap. 5 § första stycket BrB.

Vilken som är påföljdsbestämningssystemets (dolda) struktur råder det delade meningar om i doktrin.⁹⁶ Det finns i denna uppsats ingen möjlighet att redogöra för, och närmare analysera, de olika uppfattningar som finns gällande påföljdsbestämningens struktur i sin helhet. Frågan om hur billighetsskälen ska beaktas vid påföljdsbestämningen är emellertid oavhängig frågan om vilken beslutsstruktur som bör ligga till grund för valet av påföljd. Därför kommer inte en obetydlig del av denna diskussion att beröras.

Det övergripande syftet med det här avsnittet är att ge en fördjupad förståelse för påföljdsbestämningens bakomliggande värden och principer. Uppsatsen har emellertid inte för avsikt att på något sätt vara uttömmande i det här avseendet. Avsikten är endast att ge vad man kan kalla för referensram, eller plattform, för den fortsatta framställningen.

⁹³ Se prop. 1987/88:120 och t.ex. Jareborg, Rättvisa och repressionsnivå, s. 89 och Borgeke, Att bestämma påföljd för brott s. 123 f. Det bör här påpekas att 29 kap. 1 § första stycket BrB föreskriver att straff ska bestämmas med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning. Det innebär att bedömningen i allt väsentligt måste vara objektiv och att de konkreta gärningens/-arnas straffvärde ska jämföras med andra liknande brott. Vad beträffar begreppen ”relativ proportionalitet” och ”ekvivalens”, se vidare *avsnitt 3.4.2*.

⁹⁴ Förhållandet mellan 29 och 30 kap. BrB kan således betecknas som dialektiskt, se vidare Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 121.

⁹⁵ Se framför allt 30 kap. 4, 7 och 9 §§ BrB.

⁹⁶ För de olika synsätten samt analys av dessa, se t.ex. Asp SvJT 2010 s. 449, Asp & Ulväng, Straffrätt – en kortfattad översikt, s. 73–86, Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 36–53; Jareborg SvJT 1992 s. 257, Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, särskilt s. 99–151, Ulväng, Through the Looking-Glass – behövs en ny påföljdsreform?, s. 411–425. Jfr SOU 1995:91 s. 123 f., SOU 2012:34, band 2, s. 83 ff., NJA 2000 s. 314 och NJA 2008 s. 359. Jfr även Victor SvJT 2015 s. 173–198 och Borgeke SvJT 2015 s. 281–291.

3.2 Systemets bakomliggande principer

I propositionen till 1989 års påföljdsreform framhölls rättssäkerhet, legalitet, likhet inför lagen, proportionalitet samt saklighet och opartiskhet som värden som straffsystemet måste tillgodose vid rättstillämpningen.⁹⁷ Reformen har inneburit att proportionalitetsprincipen ställts i förgrunden för påföljdsbestämningen då straffvärdet sätts i centrum.

Den proportionalitet som systemet bygger på och som således aktualiseras vid själva påföljdsbestämningen är retrospektiv.⁹⁸ Retrospektiv proportionalitet kan förklaras som tilldelning efter förtjänst.⁹⁹ Ytterligare bör skiljas på relativ respektive absolut proportionalitet.¹⁰⁰ Med relativ proportionalitet avses frågan hur olika brott bestraffas i förhållande till varandra.¹⁰¹ Relativ proportionalitet förutsätter att det är möjligt att rangordna brott utifrån deras förkastlighet.¹⁰² Följaktligen har den relativa proportionaliteten en nära relation till principen om ekvivalens. Hur vi än väljer att bestraffa ett brott följer att lika svåra brott ska erhålla lika stränga straff.¹⁰³

Den relativa proportionaliteten ger inget svar på hur mycket något ska bestraffas för att vara proportionellt. Vissa hävdar att förklaringen är någon form av absolut proportionalitet, dvs. vad gärningsmannen förtjänar går att uttrycka i någon form av absoluta tal eller värde.¹⁰⁴ Uppfattningen att det finns en absolut måttstock när det gäller frågan vad en gärningsman förtjänar i straff kan dock ifrågasättas. I stället kan måttstocken anses vara något som inte har med proportionalitet att göra utan något som konstrueras utifrån andra hänsyn, såsom traditioner och rådande värderingar i samhället.¹⁰⁵ Absolut proportionalitet är med andra ord kulturellt relativ.¹⁰⁶

Trots proportionalitetsprincipens centrala betydelse för påföljdsbestämningen opererar den inte ensam. Att hota med straff och att verkställa straff är moraliskt förkastligt om samma

⁹⁷ Prop. 1987/88:120 s. 36.

⁹⁸ von Hirsch, Proportionalitet och straffbestämning, s. 28.

⁹⁹ Asp, Two Notions of Proportionality, s. 207 och Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 95 ff. Jfr här prospektiv proportionalitet som innebär tilldelning efter behov och som tillämpas inom andra rättsområden.

¹⁰⁰ Jareborg SvJT 1999 s. 277, Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 98 och von Hirsch, Proportionalitet och straffbestämning, s. 56. Ibland används istället begreppen ”ordinal” (relativ) och ”kardinal” (absolut) proportionalitet.

¹⁰¹ von Hirsch, Proportionalitet och straffbestämning, s. 56. För en diskussion gällande frågan om den relativa proportionaliteten är begränsande eller bestämmande, se von Hirsch, Proportionalitet och straffbestämning, s. 29 f. och Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 98 ff.

¹⁰² von Hirsch, Proportionalitet och straffbestämning, s. 30 och Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 98. Rangordning bör dock skiljas från gradering, se vidare Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 98 not 57.

¹⁰³ Se t.ex. Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 32, Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 67 och Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 98.

¹⁰⁴ von Hirsch, Proportionalitet och straffbestämning, s. 56 och Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 98.

¹⁰⁵ Se vidare Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 99 f och Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 68–70. Jag ansluter mig även till denna uppfattning.

¹⁰⁶ Jareborg, Rättvisa och repressionsnivå, s. 92. Se även Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 99.

mål kan uppnås med svagare medel.¹⁰⁷ Humanitetsprincipen kan förstås som ett generellt krav på rimlighet och måttlighet vid bestraffning. Principen ger uttryck för att människor förtjänar att mötas med tolerans för det mänskliga i att begå misstag, medkänsla för att straff innebär lidande samt respekt för utgångspunkten att människor har en förmåga att ta till sig klander.¹⁰⁸ Vidare uppställer humanitetsprincipen gränser för hur den allmänna repressionsnivån får utformas.¹⁰⁹ Principen är framför allt bärande bakom regleringen i 30 kap. BrB vilket särskilt följer av den uttryckta presumtionen mot fängelse i 30 kap. 4 § första stycket BrB.¹¹⁰ Här är en allmän utgångspunkt att fängelse generellt sett utgör en dålig påföljd.¹¹¹ Proportionalitetsprincipen kan således ses som sekundär vid påföljdsvalet.¹¹²

Även om humanitetsprincipen kan ses som primär vid valet av påföljd förutsätter den relativa proportionaliteten att de alternativa, icke frihetsberövade, påföljderna som finns att tillgå innehåller ett visst mått av skärpa. Tanken är att de alternativa påföljderna ska kunna ersätta ett fängelsestraff men också att det finns en bortre gräns när alternativet till fängelse inte längre duger från proportionalitetssynpunkt.¹¹³ Det sagda innebär att då brottsligheten är tillräckligt allvarlig tar proportionalitetsprincipen över humanitetsprincipen. Straffvärdet är i sådana fall så högt att det inte längre är motiverat att ersätta straffet med alternativ som är att anse som mer humana.¹¹⁴

Det kan självklart ifrågasättas hur och på vilka grunder som humanitetsprincipen ska få ges företräde framför den relativa proportionaliteten. Det är i det här avseendet som likabehandlingsprincipen inte spelar en obetydlig roll. Likabehandlingsprincipen begränsar humanitetsprincipen på så sätt att skälen för att särbehandla, eller privilegiera vissa lagöverträdare måste vila på goda skäl.¹¹⁵

Likabehandling kan ses som ett formellt rättvisekrav som är tomt utan materiell utfyllnad.¹¹⁶ Med anledning härav saknar formuleringen ”lika fall ska behandlas lika” innehåll. Vad som krävs för att kunna avgöra om lika fall har behandlats lika är formulerade relevanta

¹⁰⁷ Jareborg, Allmän kriminalrätt, s. 60.

¹⁰⁸ Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 33 och Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 102 f. och 107.

¹⁰⁹ Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 113.

¹¹⁰ Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 102, 107 och 112. Se även Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 33. En förutsättning för att humanitetsprincipen ska spela den primära rollen vid påföljdsvalet är att straffvärdet för den aktuella brottsligheten ligger på fängelsenivå, dvs. inte på bötesnivå.

¹¹¹ Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 121.

¹¹² Jareborg SvJT 2003 s. 231.

¹¹³ Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 115.

¹¹⁴ Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 121.

¹¹⁵ Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 119.

¹¹⁶ von Hirsch, Proportionalitet och straffbestämning, s. 86.

kriterier som gör att besluten blir förutsebara.¹¹⁷ Utan sådana kriterier är det svårt att i efterhand bedöma vad som legat till grund för det ifrågavarande avgörandet eller om tillämpningen i det enskilda fallet överensstämmer med hur andra fall avgjorts.¹¹⁸ Av likabehandlingsprincipen kan därför sägas följa att man bör motverka oenhetlig straffbestämning.¹¹⁹

Likabehandlingsprincipen innebär inte att särbehandling är otillåtet. Det som är av vikt är att goda skäl för särbehandling är för handen. Dessa skäl måste dels rättfärdiga varför en viss grupp av människor förtjänar extra tolerans, medkänsla och respekt och dels vara förenliga med straffsystemets grundläggande värden. Vidare måste alla, inom den någorlunda preciserade gruppen som ska särbehandlas, vara berättigade till samma behandling.¹²⁰ Särbehandling måste således vara motiverad för att kunna rättfärdigas i ljuset av likabehandlingsprincipen.

Slutligen ska sägas något om legalitetsprincipen som i åtminstone 200 år haft ställning som grundläggande princip för hela straffrätten.¹²¹ Principens innehåll kan ses som en konjunktion av fyra olika krav eller förbud, nämligen (I) obestämdhetsförbudet, (II) föreskriftskravet, (III) analogiförbudet och (IV) retroaktivitetsförbudet (till den tilltalades nackdel).¹²² Vad beträffar frågor om påföljdsbestämning har emellertid inte legalitetsprincipen motsvarande starka ställning som när det gäller frågor om straffrättsligt ansvar föreligger.¹²³ Detta har sin grund i att påföljdsbestämningssystemet i många avseenden, inom de angivna ramarna, bygger på lämplighets- eller skälighetsavgöranden.

Föreskriftskravet efterlevs på så sätt att straffet framgår av straffskalan som följer av respektive straffbud. Hur denna ram får överskridas eller underskridas framgår av särskilda bestämmelser. Vidare gäller förbudet mot retroaktiv lagstiftning till den tilltalades nackdel. Detta följer av 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken, 2 kap. 10 § RF och artikel 7 EKMR. I övrigt finns inte motsvarande krav på preciserade eller bestämda regler som leder till förutsebara resultat.¹²⁴

Sammanfattningsvis kan hävdas att proportionalitets-, humanitets-, och likabehandlingsprincipen utifrån sett står i ett direkt beroendeförhållande till varandra.¹²⁵ Huruvida billighetshänsyn tillhör en av principerna, utgör en del av alla tre eller står ensam vid sidan om är

¹¹⁷ Jareborg, *Essays in Criminal Law*, s. 123 ff. och von Hirsch, *Proportionalitet och straffbestämning*, s. 87. Se även Ulväng, *Påföljdskonkurrens*, s. 116.

¹¹⁸ Ulväng, *Påföljdskonkurrens*, s. 116.

¹¹⁹ von Hirsch, *Proportionalitet och straffbestämning*, s. 87.

¹²⁰ Ulväng, *Påföljdskonkurrens*, s. 119.

¹²¹ Jareborg, *Allmän kriminalrätt*, s. 57, Ulväng, *Påföljdskonkurrens*, s. 37 och Asp m.fl., *Kriminalrättens grunder* s. 45.

¹²² Se vidare t.ex. Jareborg, *Allmän kriminalrätt*, s. 57 ff., Frände, *Den straffrättsliga legalitetsprincipen*, s. 4 och Asp m.fl., *Kriminalrättens grunder*, s. 46 ff.

¹²³ Ulväng, *Påföljdskonkurrens*, s. 37 f.

¹²⁴ Ulväng, *Påföljdskonkurrens*, s. 38. Se även Victor SvJT 1999 s. 137.

¹²⁵ Ulväng, *Påföljdskonkurrens*, s. 121.

en annan fråga som det inte går att ge ett enkelt svar på. I *avsnitt 4.2* kommer punkt 6 analyseras i förhållande till principerna.

3.3 Idén bakom billighetshänsyn

Även om straffvärdet kan sägas vara den systematiska grunden för påföljdsbestämningen finns det en rad andra förhållanden som ska beaktas vid sidan av detta. I särklass viktigast i sammanhanget är de så kallade billighetsskälerna. Enligt 29 kap. 5 § första stycket BrB ska rätten utöver brottets straffvärde i skälig omfattning beakta nio omständigheter, formulerade i nio punkter, av högst skiftande slag. Grundtanken bakom regleringen är att det vid sidan om straffvärdet finns en rad omständigheter som inte hänför sig till brottet men som, i det enskilda fallet, skulle framstå som orättfärdigt att inte beakta vid påföljdsbestämningen.¹²⁶ Omständigheterna verkar endast i mildrande riktning och bestämmelsen är avsedd att tillämpas med försiktighet så att den inte medför risker för oenhetlig praxis eller sociala orättvisor vid straffmätningen.¹²⁷ De omständigheter som beaktas måste således vara av viss kvalitet. Bestämmelsen bör normalt inte tillämpas om den inte talar för en påtaglig justering av påföljdsbestämningen.¹²⁸

En del av omständigheterna är hänförliga till gärningsmannens personliga förhållanden medan andra avser gärningsmannens handlande efter det att brott förövats.¹²⁹ Bland annat ska hänsyn tas till om den tilltalade frivilligt har angett sig eller försökt att förebygga skadliga verkningar av brottet. Hänsyn ska också tas till andra rättsliga reaktioner som brottsligheten föranlett och som drabbar gärningsmannen. Det kan exempelvis röra sig om utvisning och arbetsrättsliga följder eller förlust av körkort.¹³⁰ Vidare följer av bestämmelsens andra stycke att rätten får döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet om en omständighet i första stycket är för handen och om särskilda skäl påkallar det.¹³¹

¹²⁶ Prop. 1987/88:120 s. 47 f., NJA 2008 s. 359, NJA 2009 s. 599, NJA 2010 s. 485, NJA 2010 s. 592, NJA 2013 s. 63 och NJA 2013 s. 321. Se även t.ex. Victor SvJT 1999 s. 143, Holmqvist SvJT 1999 s. 190 och Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 187. Viktigt att notera här är att motivet bakom 29 kap. 5 § BrB således *inte* är individualprevention, dvs. den hänsyn som tas motiveras inte med en prognos eller ett behandlingsbehov i det enskilda fallet, se vidare prop. 1987/88:120 s. 47. Se även SOU 1986:14 s. 422 f.

¹²⁷ Prop. 1987/88:120 s. 89 f. Se även NJA 2010 s. 485 och NJA 2010 s. 592.

¹²⁸ NJA 2010 s. 592.

¹²⁹ Holmqvist SvJT 1999 s. 191 och Borgeke SvJT 2015 s. 285.

¹³⁰ Se vidare t.ex. Holmqvist SvJT 1999 s. 188, Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 185 ff., Borgeke SvJT 2015 s. 285 f. och Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 129 ff. Jfr NJA 2008 s. 359 och NJA 2013 s. 321.

¹³¹ Se prop. 1987/88:120 s. 97 där det föreskrivs att härvid ska restriktivitet iaktas. Här ska också noteras att möjligheten att meddela påföljdseftergift enligt 29 kap. 6 § BrB är knuten till 29 kap. 5 § BrB, se vidare Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 210 ff.

Billighetsskålen måste också ges betydelse vid valet av påföljd. I den centrala bestämmelsen för påföljdsvalet, 30 kap. 4 § BrB, föreskrivs i första stycket att rätten ska beakta sådana omständigheter som anges i 29 kap. 5 § BrB såsom omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än fängelse.

Det som kan sägas förena de olika billighetsskålen torde vara att vi, på något sätt, tycker synd om gärningsmannen, alternativt att vi i mildrande riktning vill tillgodoräkna denne dessa förhållanden vid påföljdsbestämningen.¹³² Om straffvärdet har att göra med gärningens straffvärdighet så kan billighetsskålen sägas ha att göra med gärningsmannens straffvärdighet.¹³³ Gärningsmannen förtjänar inte den påföljd som skulle ha dömts ut om billighetshänsyn inte hade tagits.¹³⁴ Det hade således framstått som obilligt och orättfärdigt att inte beakta omständigheterna.¹³⁵ Genom att låta skålen påverka påföljdsbestämningen blir systemet human utan att vara godtyckligt.¹³⁶ Resultatet av påföljdsbestämningen uppfattas på så sätt som skäligt och rättvist.¹³⁷

I förarbetena till 2015 års ändringar av bestämmelsen framhölls att ett påföljdssystem som enbart tar hänsyn till omständigheter som är relevanta för straffvärdet riskerar att bli alltför fyrkantigt och kan på så sätt medföra oskäliga resultat.¹³⁸ Varje formaliserat normsystem bygger med nödvändighet på ensidighet och generalisering. Undantag är därför alltid av vikt för att möta den faktiska verkligheten. Det är därför av vikt att oförutsedda, men relevanta, faktorer kan beaktas.¹³⁹ Av framför allt humanitetsskäl måste systemet därför i viss utsträckning tillåta sådana omständigheter som har med gärningsmannens personliga förhållanden att göra eller med något som har inträffat efter brottet.¹⁴⁰

Slutligen ska något sägas om de indelningar, eller kategoriseringar, av billighetsskålen som gjorts sedan dess tillkomst. Den senaste indelningen gjordes i förarbetena till 2015 års lagändringar och ser ut som följer: (I) Omständigheter som gärningsmannen inte har kontroll över, (II) omständigheter som hänför sig till gärningsmannens frivilliga handlande och således ger uttryck för att gärningsmannen ångrar sig, och (III) sanktionskumulation.¹⁴¹ Vidare har alternativa grupperingar gjorts i doktrin.¹⁴² Här ska emellertid hållas i minnet att dessa indelningar

¹³² Holmqvist SvJT 1999 s. 190. Se även Ågren, Billighetsskålen i BrB 29:5, s. 20.

¹³³ Jareborg och Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 129.

¹³⁴ Holmqvist SvJT 1999 s. 190.

¹³⁵ Prop. 1987:88:120 s. 47 f. och SOU 1986:14 s. 422-423.

¹³⁶ Ulväng, Påföljdskonkurrens, s. 119 not 116.

¹³⁷ Borgeke SvJT 2015 s. 285.

¹³⁸ Prop. 2014/15:37 s.13.

¹³⁹ Victor SvJT 1999 s. 143.

¹⁴⁰ Prop. 2014/15:37 s. 14.

¹⁴¹ Prop. 2014/15:37 s. 8, 30 och 37-38. Jfr även NJA 2008 s. 359.

¹⁴² Se t.ex. Holmqvist SvJT 1999 s. 191, Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 132 f. och Ågren, Billighetsskålen i BrB 29:5, s. 19.

gjorts före 2015 års lagändringar. Av intresse för den här uppsatsen är dock att det verkar råda bred enighet att punkt 6 tillhör den så kallade sanktionskumulationsgruppen. Vilken betydelse denna tillhörighet får för hur punkt 6 ska förklaras och tillämpas kommer att diskuteras i *avsnitt 4.2*. I det följande avsnittet kommer i stället att diskuteras hur billighetsskälens faktiskt opererar, eller bör operera, i påföljdsbestämningssystemet.

3.4 Billighetshänsyn vid straffmätning eller val av påföljd

Något generellt svar på frågan när det gäller billighetsskälens relativa betydelse för straffmätning och påföljdsval ges inte i vare sig lagstiftningen eller förarbetena. Inte heller besvaras frågan om billighetshänsyn som tas vid straffmätningen kan läggas till grund för valet av påföljd. Vilken beslutsstruktur som anläggs får betydelse för om straffvärdet efter billighetshänsyn sjunker under den så kallade ettårsgränsen och inga skäl i övrigt med tillräcklig styrka talar för fängelse.¹⁴³

I NJA 2008 s. 359 gav HD uttryck för ett differentierat synsätt och visade på att billighetsskälens kan ha olika karaktär och ibland påverka påföljdsvalet. I domskälens uttalade HD följande: ”Något generellt svar på frågan i vad mån omständigheterna främst är av betydelse för straffmätningen eller påföljdsvalet torde inte kunna ges. Rent allmänt torde dock kunna sägas att förutsättningarna för att de skall få genomslag på påföljdsvalet minskar ju högre straffvärdet är på den brottslighet som föreligger till bedömning. Vilket genomslag som omständigheterna bör få växlar också beroende på vilken typ av omständighet som är aktuell i det enskilda fallet. Det torde exempelvis vara naturligt att olika former av s.k. sanktionskumulation primärt beaktas vid straffmätningen medan hänsyn till den tilltalades hälsotillstånd och liknande i allmänhet torde vara av störst betydelse vid påföljdsvalet”.¹⁴⁴

HD:s domskäl kan ses som ett förtydligande av beslutsstrukturen vid valet av påföljd. Efter att presumptionen mot fängelse ska anses vara bruten ska billighetsskälens och andra omständigheter, självständigt och i en separat bedömning, värderas för att avgöra om en lindrigare påföljd ändå är möjlig och lämplig. Beroende på den relativa styrkan hos skälens kan presumptionen således antingen brytas tillbaka eller helt återställas.¹⁴⁵

¹⁴³ Se bl.a. Ulväng, *Through the Looking-Glass – behövs en ny påföljdsreform?*, s. 419, Victor SvJT 2015 s. 195 och Borgeke SvJT 2015 s. 287. Vad beträffar ”ettårsgränsen”, se prop. 1987/88:120 s. 100 och t.ex. NJA 1994 s. 153. Frågan om vad som krävs i billighetshänsyn för att bryta tillbaka eller återställa presumptionen när skäl för fängelse på grund av t.ex. art föreligger kan det inte heller ges något generellt svar på.

¹⁴⁴ NJA 2008 s. 359. Se även NJA 2010 s. 592.

¹⁴⁵ Se Ulväng, *Through the Looking-Glass – behövs en ny påföljdsreform?*, s. 419–422, där han liknar beslutsstrukturen vid en ”ping-pong”-match, Jareborg SvJT 1992 s. 257–275, där han beskriver påföljdsvalet som en ”beslutsgång stödd av vägledande presumtioner” och Jareborg & Zila, *Straffrättens påföljdslära*, s. 139 ff.

I slutet av 2012 ger emellertid HD uttryck för en annan beslutsstruktur i sina domskäl. I rättsfallen NJA 2012 s. 849, NJA 2012 s. 1038 I, NJA 2014 s. 559 och NJA 2014 s. 989 har HD använt sig av begreppet ”straffmättningsvärde” och lagt det till grund för påföljdsvalet.¹⁴⁶ Avgörandena är i enlighet med den uppfattning som Borgeke vidhållit om att HD:s anlagda systematik i NJA 2008 s. 359 utgör ett undantag och att ”straffvärde” i 30 kap. 4 § andra stycket BrB ska förstås som ”straffmättningsvärdet” som i NJA 2000 s. 314. Genom att använda straffmättningsvärdet vid valet av påföljd kan man konstatera att brottets svårhet, mätt i straffvärdetermer, inte räcker för att bryta den grundläggande presumtionen mot fängelse.¹⁴⁷

Den nyss nämnda strukturen kan vid en första anblick förefalla praktisk och ses som ett lämpligt verktyg för domstolarna att upprätthålla en enhetlig rättstillämpning. Om straffmättningsvärdet utgör grunden för påföljdsvalet får det emellertid konsekvensen att någon fristående bedömning av straffvärdets styrka som skäl för fängelse inte kan göras.¹⁴⁸ På så sätt låses systemet i dess första led vilket innebär att billighetsskäl inte kan användas som skäl för att kunna bryta tillbaka, eller helt återställa presumtionen mot fängelse trots att vissa av skälerna verkar höra hemma mer i denna del av påföljdsbestämningen.¹⁴⁹ Med andra ord förutsätter en struktur där straffmättningsvärdet läggs som plattform för påföljdsvalet att det finns en mer eller mindre automatisk koppling mellan billighetsskälens betydelse för straffmätning och påföljdsval. Om man inte utgår från att det finns någon sådan automatisk koppling, eller anser att det är oklart hur det ligger till, torde det normativa innehållet kunna anpassas till beslutsstrukturen på ett enklare och tydligare sätt om man i stället utgår från straffvärdet.¹⁵⁰

Borgeke är av uppfattningen att det i praktiken blir en mycket liten skillnad om man, efter straffvärdet har bestämts, gör en preliminär straffmätning och tar med sig resultatet av denna som en tumregel vid viktningen mellan straffvärde och billighetsskäl.¹⁵¹ Han menar att det finns ett par andra viktiga dimensioner med ett sådant synsätt. Dels är det ett praktiskt och effektivt sätt för domstolen att resonera i påföljdsbestämningsfrågor, dels handlar det om hur man på bästa sätt kan säkerställa att billighetsskälerna i 29 kap. 5 § första stycket BrB får

¹⁴⁶ Med ”straffmättningsvärde” torde avses straffvärdet efter beaktande av billighetshänsyn i 29 kap. 5 § första stycket BrB och eventuell ungdomsreduktion enligt 29 kap. 7 § BrB. Det ska här nämnas att eventuell straffskärpning i enlighet med 29 kap. 4 § BrB inte ingår i begreppet, se vidare Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 44 ff. Vidare ska noteras att begreppet även används i NJA 2013 s. 397 men då inte i HD:s dom utan endast som ett tillägg för egen del av justitierådet Borgeke. För en analys av domarna hänvisas till Victor SvJT 2015 s. 173 och Borgeke SvJT 2015 s. 289 ff.

¹⁴⁷ Borgeke SvJT 2008 s. 773 ff. och Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 250.

¹⁴⁸ Victor SvJT 2015 s. 196.

¹⁴⁹ Se NJA 2008 s. 359, Ulväng, Through the Looking-Glass – behövs en ny påföljdsreform?, s. 418 och Victor SvJT 2015 s. 195 f. Jfr även Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 190.

¹⁵⁰ Victor SvJT 2015 s. 194.

¹⁵¹ Borgeke SvJT 2015 s. 287.

ett tillräckligt genomslag vid domstolarnas påföljdsbestämning.¹⁵² Vidare menar han att det inte finns någon annan måttstock för vilken betydelse billighetsskälerna respektive straffvärdet bör tillmätas mer än längden av ett fängelsestraff. Om man läser samman 30 kap. 4 § och 29 kap. 5 § BrB, och tar hänsyn till ”ettårsgränsen”, framstår det på så sätt inte som onaturligt att i den mån något eller några billighetsskäl leder till att ett fängelsestraff skulle ha bestämts till kortare tid än ett år, så kan det tala för att påföljden inte ska vara fängelse.¹⁵³ Härigenom får man enligt Borgeke ett mått på i vilken utsträckning som påföljdvalet i sådan grad påverkas av billighetsskälerna att den grundläggande presumtionen mot fängelse återställs.¹⁵⁴

Det regelsystem som styr valet av påföljd är i allt väsentligt sammansatt av principer, riktlinjer, tumregler och andra normer. I motsats till dogmatiska regler, som helt binder rättstillämparen, lämnas här utrymme för att avvika utan att bryta mot normen.¹⁵⁵ Med andra ord är systemet uppbyggt på ett sådant sätt att påföljdvalet, och då inte minst billighetsskälen betydelse, kan aktualisera olika avvägningsfrågor. Det handlar om att vikta och jämföra vad Ulväng betecknar som inkommensurabla storheter mot varandra. Denna operation har en inneboende problematik på så sätt att de olika skälerna, eller värdena, mäts efter olika måttstockar.¹⁵⁶ Eftersom valet av påföljd bygger på en diskussion kring just ojämförbara skäl och värden är det enligt min mening inte möjligt att godta att en del av dessa skäl ska mätas efter en och samma måttstock. Således är en struktur där straffmättningsvärdet läggs som plattform för påföljdvalet inte att föredra om ett differentierat synsätt ska bevaras. Av det sagda ska emellertid inte förstås att en preliminär straffmätning som Borgeke förordar inte bör göras, så länge man låter straffmättningsvärdet vara just ett värde som visar på ett konkret bötesstraff eller fängelsestraff.¹⁵⁷

Slutligen ska frågan vilken betydelse för straffmätningen i det enskilda fallet som föremålet för ett eller flera billighetsskäl bör tillmätas flyktigt beröras. Något generellt svar på frågan vad beaktande i skäligen omfattning innebär kan givetvis inte ges. Billighetsskälerna bör inte sällan föranleda ganska stor lindring av det straff som skulle ha dömts ut, om straffvärdet ensamt fått bestämma straffet. Allmänt gäller att storleken på reduktionen är beroende av nivån på straffvärdet. Rör det sig om mycket höga straffvärden kan det, om billighetsskälerna är starka, vara aktuellt att reducera ett fängelsestraff med så mycket som ett eller flera år. Är

¹⁵² Borgeke SvJT 2015 s. 287.

¹⁵³ Borgeke SvJT 2015 s. 287 f.

¹⁵⁴ Borgeke SvJT 2015 s. 288.

¹⁵⁵ Victor SvJT 2015 s. 197.

¹⁵⁶ Se vidare Ulväng, Through the Looking-Glass – behövs en ny påföljdsreform?, s. 418.

¹⁵⁷ En slutlig straffmätning kan göras först sedan ett påföljdval har gjorts. Då har man exempelvis att ta hänsyn till 29 kap. 4 § BrB.

det däremot aktuellt att döma ut bara ett kortare fängelsestraff kan en reduktion på en eller ett par månader i vissa fall vara tillräcklig.¹⁵⁸ I *avsnitt 4.6* kommer straffreduktionens procentuella storlek att diskuteras särskilt i förhållande till punkt 6.

3.5 Konklusioner

I det här avsnittet har påföljdsbestämningens värden och principer diskuterats. Proportionalitets-, humanitets- och likabehandlingsprincipen har lyfts fram som tre centrala principer för hela påföljdsbestämningssystemet. Därtill har billighetshänsyn behandlats i ett särskilt delavsnitt där det konstaterats att grundtanken bakom regleringen om billighetshänsyn är att det vid sidan av straffvärdet finns en rad omständigheter som inte hänför sig till brottet, men som i det enskilda fallet, skulle framstå som orättfärdigt att inte beakta vid påföljdsbestämningen.

Avsnittet har vidare berört en fråga av högst principiell karaktär och som varit omdiskuterad ända sedan 1989 års påföljdsreforms genomförande. Frågan handlar om huruvida de olika billighetsskälerna bör inverka på straffmätningen eller påföljdsvalet, och särskilt vilket genomslag de ska få vid valet av påföljd. Sedan NJA 2008 s. 359 står det dock klart att alla billighetsskäl inte ska behandlas på exakt samma sätt. Efter att presumptionen mot fängelse ska anses vara bruten ska billighetsskälerna och andra omständigheter, självständigt och i en separat bedömning, värderas för att avgöra om en lindrigare påföljd ändå är möjlig och lämplig. Sedan 2012 har emellertid HD i ett flertal domar använt sig av begreppet straffmättningsvärde och således lagt värdet som grund för påföljdsvalet. Detta har lett till viss förvirring, men inte minst att debatten om billighetsskälens betydelse blossat upp på nytt. Vilken beslutsstruktur som anläggs får betydelse för om straffvärdet efter billighetshänsyn sjunker under den så kallade ettårsgränsen och inga skäl i övrigt med tillräcklig styrka talar för fängelse.

Att använda straffmättningsvärdet som grund för valet av påföljd kan ses som problematiskt eftersom man gör ett normativt ställningstagande gällande billighetsskälens koppling till straffvärdet och påföljdsvalet. Påföljdsbestämning är i flera fall inte enkelt och något som ska göras mekaniskt. Genom en alltför kategorisk uppfattning finns det risk för att man glömmer bort att det kan finnas skillnader mellan verkningarna av de olika omständigheterna. Tumregler, presumtioner och liknande kan emellertid vara av stor vikt för att värna intresset av en enhetlig rättstillämpning och en ökad stadga i bedömningarna i allmänhet. Genom att

¹⁵⁸ Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 192.

man utgår från straffvärdet som grund för valet av påföljd har man inte avvisat den uppfattning som ligger bakom straffmättningsvärdet som plattform och enligt vilken billighetshänsynen skulle ha ”generell tillämpning”. Frågan handlar om en sådan beslutsstruktur går att rättfärdiga i ljuset av andra beslutsstrukturer.

4. Men till följd av utvisning

4.1 Inledning

I mer än 70 år har men genom utvisning på grund av brott beaktats vid påföljdsbestämningen.¹⁵⁹ Före 1989 års påföljdsreform var regleringen en del av utlänningslagstiftningen. I och med reformen överfördes bestämmelsen i 40 § fjärde stycket utlänningslagen (1980:376) till 29 kap. 5 § första stycket 4 BrB.¹⁶⁰ Fram till 2015 års ändringar av 29 kap. 5 § första stycket BrB har punkt 4, som sedan ändringarna är punkt 6, haft samma lydelse.¹⁶¹ Numera framgår av ordalydelsen i punkt 6 att billighetsskälet äger tillämpning i fall där den tilltalade förorsakas men *till följd av* utvisningen.¹⁶² Ändamålet med den nya lydelsen är att även omfatta situationer där gärningsmannen registreras på Schengens spärlista till följd av att han eller hon utvisas och därmed inte kan komma in, eller få uppehållstillstånd, i andra Schengenländer under den tid som det svenska återreseförbudet gäller.¹⁶³ Följaktligen betraktas ändringen som en kodifiering av praxis.¹⁶⁴

Som påpekats i *avsnitt 1.1* står i propositionen till 1989 års påföljdsreform att utvisning ur riket regelmässigt får anses innebära men för den tilltalade.¹⁶⁵ Det följer av HD:s rättspraxis att det i regel krävs att den tilltalade har någon form av anknytning till, eller förankring i, Sverige eller någon av staterna inom Schengens samarbetsområde för att menet ska ses som beaktansvärt vid påföljdsbestämningen.¹⁶⁶

Ändamålet med det här avsnittet är att mer explicit återkoppla till uppsatsens syfte i stort med grund i de diskussioner som förts i de föregående avsnitten. Det följande delavsnittet tar sitt avstamp i en diskussion av sanktionskumulation. Härvid kommer frågan varför men till följd av utvisning i vissa fall ska beaktas vid påföljdsbestämningen att besvaras. Därefter kommer ett urval av domar från HD och landets hovrätter att analyseras med målsättningen att få en större förståelse för när en gärningsman anses lida beaktansvärt men till följd av

¹⁵⁹ Före tillkomsten av 1954 års utlänningslag var det länsstyrelserna som beslutade om utvisning med anledning av brott. I samband med att beslutanderätten fördes över till domstol föreskrevs att utvisningsmenet ska beaktas när den straffrättsliga påföljdsbestämningen görs, se prop. 1979/80:96 s. 64 f.

¹⁶⁰ Prop. 1987/88:120.

¹⁶¹ Prop. 2014/15:37 s. 30 ff.

¹⁶² Jfr punktens tidigare lydelse ”genom utvisningen”.

¹⁶³ Se vidare *avsnitt 2.6.3*.

¹⁶⁴ Prop. 2014/15:37 s. 31 och 39. Jfr NJA 2001 s. 500, NJA 2010 s. 592 och RH 2010:77.

¹⁶⁵ Prop. 1987/88:120 s. 92.

¹⁶⁶ Jfr NJA 1991 s. 255, NJA 1995 s. 448, NJA 1997 s. 622 och NJA 2001 s. 500. Se även Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 198, Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 130 och Ågren, Billighetsskäl i BrB 29:5, s. 162. Notera här att jag gör en distinktion mellan att å ena sidan lida men till följd av utvisningen och å andra sidan lida beaktansvärt men till följd av densamma, dvs. lida sådant men som bör påverka påföljdsbestämningen.

utvisning på grund av brott. Avsnittet avser även att återkoppla till de diskussioner som förts i *avsnitt 3.3* och *3.4*. Slutligen kommer en fråga av mer praktisk natur att beröras, nämligen hur stor procentuell reduktion av straffet som beaktansvärt men till följd av utvisning de facto kan medföra.

4.2 Utvisningen jämte straffet - ett fall av sanktionskumulation

I *avsnitt 3.3* har framhållits att vid en kategorisering av billighetsskäl råder enighet i såväl förarbeten, praxis som doktrin att punkt 6 faller inom den grupp vars gemensamma nämnare är sanktionskumulation. I propositionen till 1989 års påföljdsreform definieras begreppet som samtidigt bruk av mer än ett straff eller annan negativ reaktion på brott.¹⁶⁷ Begreppet kan också förklaras som att gärningsmannen förutom den straffrättsliga påföljden drabbas av andra sanktioner till följd av den brottsliga gärningen.¹⁶⁸ I en del fall av sanktionskumulation är det förutsatt att förhållandet beaktas vid påföljdsbestämningen. Situationen är emellertid den omvända i fall där hänsyn som utgångspunkt tas när den andra, icke straffrättsliga, sanktionen beslutas. I ytterligare fall kan beaktande ske antingen vid påföljdsbestämningen eller i anslutning till när den andra sanktionen beslutas beroende på beslutsordningen.¹⁶⁹

Även om både utvisningen och straffet bestäms utifrån samma brottsliga gärning går det att resonera kring huruvida de två sanktionerna fyller olika syften. Som diskuterats i *avsnitt 2.1* är utvisningen en följd av att en utlänning missbrukat sin rätt att vistas i Sverige orsakat genom ett kriminellt beteende. Utvisning på grund av brott motiveras främst av allmänpreventiva skäl såsom brottsbekämpning. Utvisningen fyller vidare en funktion genom att upprätthålla allmänhetens förtroende för statsmakterna och migrationspolitiken. Följaktligen återfinns stora likheter mellan utvisningsinstitutet och kriminaliseringens syfte som också är allmänprevention.¹⁷⁰

Att straffa någon innebär att tillfoga denne lidande eller obehag för att han eller hon bedöms ha handlat orätt. Bestrafningen sker under sådana omständigheter som ger uttryck för ogillande med anledning av gärningen.¹⁷¹ von Hirsch har framhållit att skillnaden mellan att betala skatt och ett bötestraff ligger inte i vad någon berövas, utan i det förhållandet att ett

¹⁶⁷ Prop. 1987/88:120 s. 90. Se även Holmqvist SvJT 1999 s. 193. Före 1989 års påföljdsreform var det inte lika tydligt att domstolen kunde beakta även andra för den tilltalade negativa följder av brottet eller påföljden, se vidare Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 189.

¹⁶⁸ Prop. 2014/15:37 s. 8. Här bör noteras att begreppet inte ska förväxlas med *ne bis in idem*, rätten att inte lagföras eller straffas två gånger för samma sak, artikel 4 tilläggsprotokoll 7 EKMR.

¹⁶⁹ Prop. 2014/15:37 s. 9.

¹⁷⁰ Om i vilka fall kriminalisering bör ske, se t.ex. Asp m.fl., Kriminalrättsens grunder, s. 39–45.

¹⁷¹ von Hirsch, Proportionalitet och straffbestämning, s. 25 och s. 36 ff.

bötesstraff, i motsats till beskattning, förmedlar ogillande eller klander.¹⁷² Straffets kommunikativa funktion tillmäts på så sätt väsentlig betydelse genom att straffet förutsätter att ett budskap överbringas om vilket mått av ogillande som gärningen har. Följaktligen ses gärningsmannen som en person som är i stånd att själv göra moraliska bedömningar.¹⁷³

Till skillnad från straffet, som är en följd av en överträdelse av ett straffbud, är utvisningen en följd av att man bedöms ha missbrukat något man tillerkänts, dvs. en rätt att vistas i Sverige. Likväl är det högst förståeligt att den enskilde med skäl kan uppfatta såväl den straffrättsliga påföljden som utvisningen som bestraffning, sedan båda är sanktioner med anledning av samma brottslighet. När det gäller punkt 6 tar omständigheten emellertid inte sikte på själva sanktionen som sådan utan menet till följd av sanktionen. Det är således inte tillräckligt att en domstol beslutat om utvisning, utan följd av beslutet måste innebära men för den tilltalade. Begreppet ”men” definieras i Svenska Akademiens ordlista som ”varaktig kroppslig skada”.¹⁷⁴ Sålunda verkar det vara varaktigheten av den negativa reaktionen som är den avgörande frågan för om den aktuella sanktionskumulationen är beaktansvärd.¹⁷⁵ Av HD:s rättspraxis kan uttolkas att varaktigheten består i att den tilltalade ska ha någon form av anknytning till, eller förankring i, Sverige.¹⁷⁶

Det går att fråga sig huruvida punkt 6 är förenlig med tanken om relativ proportionalitet och principen om ekvivalens. Som diskuterats i *avsnitt 3.2* förutsätter principen om relativ proportionalitet att det är möjligt att rangordna brott utifrån deras förkastlighet. Den relativa proportionaliteten har således en nära relation till principen om ekvivalens av vilken det följer att hur vi än väljer att bestraffa ett brott ska lika svåra brott erhålla lika stränga straff. Även om en domstol beslutar att utvisa den tilltalade, och han eller hon bedöms lida beaktansvärt men till följd av utvisningen, är brottsligheten fortfarande lika förkastlig. Med andra ord förändras inte den skada, fara eller kränkning som gärningen inneburit samt den brottsliga skuld sådan den har kommit till uttryck i gärningen i form av insikter, avsikter eller motiv för att gärningsmannen lider men till följd av utvisningsbeslutet. Genom att en tilltalad som utvisas ges ett lindrigare straff i förhållande till en gärningsman som begått en liknande, eller

¹⁷² von Hirsch, Proportionalitet och straffbestämning, s. 36.

¹⁷³ Ulväng, Påföljds konkurrens, s. 89 f.

¹⁷⁴ Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, s. 568.

¹⁷⁵ Det nyss gjorda antagandet styrks av de tre kriterier som uppställts i propositionen till 2015 års införande av 29 kap. 5 § första stycket 8 BrB (punkt 8). Punkt 8 tar sikte på sådana fall av sanktionskumulation som inte regleras särskilt i egna punkter. För att punkten ska äga tillämpning ska det vara fråga om en rättslig sanktion som ska vara en följd av brottet. Vidare ska ett straff utmätt efter brottets straffvärde framstå som oproportionerligt strängt på så sätt att sanktionen inte ska ha obetydlig eller helt kortvarig negativ effekt för den enskilde, se vidare prop. 2014/15:27 s. 28.

¹⁷⁶ Se NJA 1991 s. 255, NJA 1995 s. 448, NJA 1997 s. 622, NJA 2001 s. 500 och NJA 2007 s. 533 och *avsnitt 4.3* och *4.4*.

kanske till och med samma brottsliga gärning innebär att principen om ekvivalens frångås. Vad beträffar den relativa proportionaliteten kan den anses sättas ur spel på så sätt att det straff som bestäms för den gärning som begåtts av en gärningsman som utvisas är likvärdigt straffet för en gärning som vi generellt sett betraktar som mindre allvarlig. Som tidigare diskuterats opererar emellertid inte principerna ensamma vid påföljdsbestämningen. I förevarande fall spelar, enligt min mening, i stället humanitetsprincipen en viktig roll.

Humanitetsprincipen kan sägas uppställa ett generellt krav på rimlighet och måttlighet vid bestraffning. Om inte det men som den tilltalade orsakas till följd av utvisningen beaktades vid påföljdsbestämningen skulle reaktionen på brottsligheten framstå, eller upplevas, som oproportionerligt sträng för den enskilde. Fastän billighetshänsyn inte har något med straffvärdet för den konkreta gärningen att göra kan det ändå anses att punkt 6 är förenlig med en rättvisekonception som bygger på förtjänst och klander.¹⁷⁷ Denna konception har emellertid inte gärningen som utgångspunkt, utan i stället vad gärningsmannen förtjänar i total mängd negativ reaktion i det enskilda fallet, då med hänsyn tagen till både straffet och de menliga följderna av utvisningen.

Det sagda innebär inte att humanitetsprincipens inverkan på påföljdsbestämningen kan dras hur långt som helst. Likabehandlingsprincipen begränsar humanitetsprincipen på så sätt att skälen för att särbehandla vissa lagöverträdare måste vila på goda skäl. Dessa skäl måste dels rättfärdiga varför en viss grupp av människor förtjänar extra tolerans, medkänsla och respekt och dels vara förenliga med straffsystemets grundläggande värden. Vidare måste alla, inom den någorlunda preciserade gruppen som ska särbehandlas, vara berättigade till samma behandling. Att särbehandla en gärningsman med stöd av punkt 6 bygger som diskuterats ovan på skäl som går att rättfärdiga. Den intressanta frågan är i stället var gränsen går för vilka som ska särbehandlas och huruvida de som faller inom den någorlunda preciserade gruppen som ska särbehandlas är berättigade till samma behandling. Frågan kommer förhoppningsvis att kunna besvaras genom den studie av domar från HD och hovrätterna som gjorts och som presenteras i de följande två delavsnitten.

4.3 Beaktansvärt men enligt HD

I de fall gärningsmannen helt saknar anknytning till Sverige, eller någon annan stat inom Schengens samarbetsområde, torde det stå klart att han eller hon inte lider något beaktansvärt

¹⁷⁷ Se Ulväng, Påföljds konkurrens, s. 97 not 54. Se även t.ex. Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 130 ff. och von Hirsch, Proportionalitet och straffbestämning s. 94.

men till följd av utvisningen.¹⁷⁸ Det kan konstateras att HD har intagit en strängare attityd till beaktandet av men till följd av utvisning än lagstiftaren gjorde vid förarbetena till 1989 års påföljdsreform.¹⁷⁹ HD:s ställningstagande verkar emellertid inte gälla utan undantag. I NJA 1997 s. 622 hade en tysk medborgare, P, dömts till ansvar för försök till varusmuggling, grovt brott. Enligt HD saknade P anknytning till Sverige. Likväl uttalade domstolen att ”det men han lider genom utvisningen får anses vara litet och kan endast marginellt påverka straffmätningen”. Även om HD framhöll att det men som P orsakats var litet och endast marginellt kunde påverka straffmätningen kan det ifrågasättas vad menet egentligen bestod i då domstolen konstaterat att han saknade anknytning hit.

Det är gärningsmannens anknytning till Sverige vid domstillfället som verkar vara av relevans. Enligt HD kan en tidigare anknytning komma att ”försvinna” exempelvis till följd av en äktenskapsskillnad. I NJA 1995 s. 448 hade en tanzanisk medborgare, S, gjort sig skyldig till framkallande av fara för annan. HD uttalade att ”S saknar numera anknytning till Sverige”. Det fanns således inte anledning att bestämma påföljden till ett lägre straff än vad som svarade mot straffvärdet. Av utredningen framgick att S tidigare varit gift i Sverige men nu var skild.

Även under den tid som målet prövas av en högre instans kan gärningsmannens levnadsförhållanden förändras. Det kan medföra att anknytningen till Sverige ses som starkare i den högre instansen så att ett av lägre instans bifallet utvisningsyrkande ogillas. I NJA 1989 s. 102 hade en marockansk medborgare, M, gjort sig skyldig till två våldtäktsbrott mot sin hustru. Med hänsyn till M:s och hustruns samstämmiga önskemål om en gemensam framtid i Sverige tillsammans med deras son ansågs M:s levnads- och familjeförhållanden ha förändrats. HD fann att han därför inte skulle utvisas ur Sverige med anledning av de brott han begått mot sin hustru och upphävde således HovR:ns beslut om utvisning. I domskälen står att ”vid fastställandet av det fängelsestraff som ådömts M har domstolarna tagit hänsyn till det men som skulle åsamkas honom genom utvisningen. Eftersom skäl saknas att bedöma brotten på ett mildare sätt än hovrätten gjort, bör upphävandet av utvisningen föranleda en viss skärpning av fängelsestraffet”.

Ett annat intressant rättsfall är NJA 2007 s. 425 från vilket kan uttolkas att det faktum att den tilltalade har barn som är bosatta här inte innebär att hans eller hennes anknytning till Sverige kan betecknas som fast. Dock kan samma faktum ensamt föranleda beaktansvärt men till följd av utvisning. Fallet rörde en tunisisk medborgare, M, som gjort sig skyldig till

¹⁷⁸ NJA 1991 s. 255, NJA 1995 s. 448, NJA 1997 s. 622, NJA 2001 s. 500 och NJA 2007 s. 533.

¹⁷⁹ Jfr Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 198.

våldtäkt. M kom hit för första gången på besök när han var 17 år gammal. Fyra år senare bosatte han sig i Sverige. Under sin tid i Sverige hade han dömts för flera brott och vid ett tillfälle även utvisats på grund av brott. Sammanlagt hade M avtjänat mer än åtta år i svenska fängelser och vistats olovligen här under långa perioder. När det gällde M:s anknytning till Sverige var han vid domstillfället gift med en svensk medborgare som var bosatt här. Till sammans med henne hade han två barn, födda år 2000 och år 2004. Med två andra kvinnor hade han tre barn, födda år 1993. Dessutom hade han en 22 år gammal dotter som hade två barn. Alla M:s barn var bosatta i Sverige. M hade under sina vistelser i Sverige bott hos sin hustru och förtjänat sitt uppehälle genom att arbeta ”svart”. Han påpekade bland annat att hans brottslighet hade sin grund i alkoholmissbruk. HD ansåg, sett till vad som framgått av M:s levnadsomständigheter, att han inte hade någon fast anknytning hit. Däremot skulle hänsynen till barnen kunna tala för att han inte skulle utvisas. Emellertid kom domstolen fram till att andra intressen vägde över barnintresset och att utvisningsyrkandet således skulle bifallas. Vid påföljdsbestämningen uttalade HD att ”vid straffmätningen bör dock det men M lider av utvisningen beaktas i vidare mån än vad tingsrätten har gjort”.

Det är oklart om det finns någon korrelation mellan styrkan på gärningsmannens anknytning och menets storlek. Sett till NJA 1991 s. 766 tycks menets storlek och gärningsmannens anknytning mätas på två olika måttstockar som inte är parallella. I rättsfallet hade en turkisk medborgare med permanent uppehållstillstånd i Sverige, M, befunnits skyldig till två fall av försök till mord, misshandel, hemfridsbrott och stöld. Vid utvisningsprövningen ansåg HD att M hade ganska stark anknytning till Sverige men att de för honom negativa omständigheterna som själva mordförsöken innebar vägde över. Domstolen kom därför fram till att M skulle utvisas med förbud att återvända hit på obegränsad tid. Vid påföljdsbestämningen ansågs M lida betydande men genom utvisningen. HovR:n, som upphävt TR:ns beslut om utvisning, bestämde straffet till fängelse i sju år. HD satte ner fängelsestraffet till sex år med anledning av utvisningsmenet.

HD:s resonemang i NJA 1991 s. 766 är särskilt intressant med anledning av att domstolen först konstaterade att den tilltalades anknytning till Sverige var att klassificera som ganska stark och sedan kom fram till att den tilltalade led betydande men till följd av utvisningen. Av fallet kan således reflektionen göras, att en gärningsman kan lida betydande men till följd av ett utvisningsbeslut trots att domstolen bedömer att hans eller hennes anknytning till Sverige inte är mer än ganska stark. Det kan emellertid antas att det i förevarande fall var den tilltalades permanenta uppehållstillstånd som gjorde att menet till följd av utvisningen bedömdes som särskilt beaktansvärt.

I NJA 1983 s. 131 verkar det faktum att gärningsmannen kom hit i ung ålder och att han vistats här under en längre tid ha resulterat i att beaktansvärt men till följd av utvisningen förelåg vid påföljdsbestämningen. Gärningsmannen, T, var etiopisk medborgare och hade gjort sig skyldig till försök till dråp, misshandel, snatteri, skadegörelse, våld mot tjänsteman, hot mot tjänsteman, försök till våld mot tjänsteman och våldsamt motstånd. T kom till Sverige när han var 15 år och hade vistats i landet i 13 år vid tidpunkten för domen. Vistelsen här hade emellertid präglats av närmast asociala levnadsförhållanden och kriminalitet samt av upprepade misslyckanden i att försöka inordna honom i det svenska samhället. HD ansåg vid en samlad bedömning att de negativa omständigheterna vägde över i sådan grad att det förelåg synnerliga skäl att utvisa T med förbud att återvända hit på obegränsad tid. Vid påföljdsbestämningen framhöll HD att det men som T åsamkas genom utvisningen bör leda till att fängelsestraffet sätts lägre än vad som annars skulle ha följt på brotten.

Även i NJA 1993 s. 68 verkar vistelsens längd ha varit en viktig faktor. Fallet gällde en bangladeshisk medborgare, M, som dömts till ansvar för grovt sexuellt utnyttjande av underårig. M hade bott i Sverige sedan 1984 och hade en bror som var bosatt här samt en son som var fyra år gammal vid domstillfället. M betalade enligt egen uppgift underhållsbidrag till sonen men hade aldrig träffat honom. Enligt HD kunde M:s anknytning till Sverige i övrigt inte ses som särskilt stark. Han var ensamstående och hade sin mor och fyra systrar i Bangladesh. Med hänsyn till brottens art och till omständigheterna i övrigt menade HD att synnerliga skäl för utvisning förelåg trots den långa tid som M vistats här. Vid påföljdsbestämningen konstaterades att det men som han förorsakades genom utvisningen skulle beaktas vid straffmätningen.

4.4 Beaktansvärt men enligt hovrätterna

Utifrån de studerade hovrättsfallen kan inledningsvis konstateras att bedömningarna i frågan om den tilltalade lider beaktansvärt men till följd av utvisningen är högst varierande. I vissa fall lämnas frågan helt därhän medan den i andra omnämns men snabbt avvisas.¹⁸⁰ Vidare finns ett flertal fall där frågan diskuteras mer ingående.

¹⁸⁰ Se bl.a. Hovrätten över Skåne och Blekinges (HovR:n SoB) dom från den 15 december 2014 i mål B 3028-14 och Göta HovR:s dom från den 16 februari 2015 i mål B 3545-14 där varken TR:n eller HovR:n nämner utvisningen vid påföljdsbestämningen. Även i Göta HovR:s dom från den 1 juli 2014 i mål B 1505-14, HovR:n SoB:s dom från den 29 januari 2015 i mål B 3433-14, HovR:n SoB:s dom från den 3 mars 2015 i mål B 99-15, HovR:n SoB:s dom från den 6 mars 2015 i mål B 3584-14, HovR:n SoB:s dom från den 10 april 2015 i mål B 267-15 och HovR:n VS:s dom från den 18 maj 2015 i mål B 2291-15 uttalade hovrätterna något i stil med att det inte fanns anledning att frångå brottets straffvärde vid straffmätningen, att det saknades skäl att beakta utvisningen etc. Vidare i Göta HovR:s dom från den 9 december 2014 i mål B 3168-14 och Göta HovR:s dom

HD:s ställningstagande att den tilltalade inte kan anses lida något beaktansvärt men till följd av utvisningen i fall där han eller hon helt saknar anknytning till Sverige, eller någon annan stat inom Schengens samarbetsområde, verkar ha skapat viss enhetlighet i hovrätternas rättstillämpning.¹⁸¹ I ett par av de studerade domarna verkar emellertid ett missförstånd ha uppstått när det gäller frågan om gärningsmannens men till följd av utvisningen är beaktansvärt då gärningsmannen inte har anknytning till Sverige men till någon annan stat inom Schengens samarbetsområde. I exempelvis Svea HovR:s dom från den 24 mars 2015 i mål B 3394-15 bedömdes en lettisk medborgare, som saknade anknytning till Sverige, lida beaktansvärt men till följd av utvisningen på grund av att han hade anknytning till Schengenstaten Lettland. Här ska därför påpekas att frågan endast är av relevans att ställa i fall där den tilltalade är så kallad tredjelandsmedborgare och riskerar att registreras på Schengens spärlista.¹⁸² Eftersom en gärningsman som är medborgare i en Schengenstat inte uppförs på spärllistan anses han eller hon i regel inte lida något beaktansvärt men till följd av utvisningen om anknytning till Sverige saknas.¹⁸³

I exempelvis HovR:n VS:s dom från den 4 augusti 2014 i mål B 3263-14 hade en marockansk medborgare gjort sig skyldig till våldtäkt. Enligt egen uppgift hade gärningsmannen påtaglig anknytning till Italien. Följaktligen sattes strafftiden ner då gärningsmannen med största sannolikhet skulle komma att registreras på spärllistan. Även i HovR:n VS:s dom från den 30 april 2015 i mål B 2186-15 hade gärningsmannen som var medborgare i Guinea-

från den 7 april 2015 i mål B 392-15 framförde HovR:n att vad som framkommit om de tilltalades personliga förhållanden utgör inte skäl för att vid straffmätningen beakta att de skulle utvisas ur riket.

¹⁸¹ Se t.ex. Svea HovR:s dom från den 16 maj 2014 i mål B 1728-13, Hovrätten för Nedre Norrlands (HovR:n NN) dom från den 17 juni 2014 i mål B 608-14, Svea HovR:s dom från den 3 juli 2014 i mål B 5135-14, HovR:n SoB:s dom från den 18 juli 2014 i mål B 1079-14, HovR:n NN:s dom från den 5 augusti 2014 i mål B 744-14, HovR:n SoB:s dom från den 8 augusti 2014 i mål B 1925-14, HovR:n SoB:s dom från den 14 augusti 2014 i mål B 2056-14, HovR:n VS:s dom från den 18 augusti 2014 i mål B 3576-14, Göta HovR:s dom från den 19 augusti 2014 i mål B 2037-14, Göta HovR:s dom från den 22 augusti 2014 i mål B 2183-14, Svea HovR:s dom från den 5 september 2014 i mål B 7329-14, HovR:n SoB:s dom från den 30 september 2014 i mål B 2325-14, Göta HovR:s dom från den 24 oktober i mål B 2420-14, Svea HovR:s dom från den 10 november 2014 i mål B 8740-14, HovR:n NN:s dom från den 18 november 2014 i mål B 1126-14, HovR:n SoB:s dom från den 24 november 2014 i mål B 2894-14, Göta HovR:s dom från den 28 november 2014 i mål B 2750-14, HovR:n SoB:s dom från den 10 december 2014 i mål B 2840-14, HovR:n SoB:s dom från den 29 januari 2015 i mål B 3433-14, Svea HovR:s dom från den 10 februari i mål B 226-15, HovR:n SoB:s dom från den 11 februari 2015 i mål B 3481-14, Svea HovR:s dom från den 23 februari 2015 i mål B 876-15, Göta HovR:s dom från den 27 februari 2015 i mål B 169-15, Göta HovR:s dom från den 24 mars 2015 i mål B 332-15, Göta HovR:s dom från den 24 april 2015 i mål B 829-15, HovR:n SoB:s dom från den 28 april 2015 i mål B 601-15, Göta HovR:s dom från den 5 maj 2015 i mål B 717-15 och HovR:n SoB:s dom från den 2 juni 2015 i mål B 1051-15.

¹⁸² Se vidare NJA 2001 s. 500, NJA 2010 s. 592, RH 2010:77 och prop. 2014/15:37 s. 31 och 39.

¹⁸³ Gällande Schengens spärllista, se vidare *avsnitt 2.5.2*. Se även RH 2012:70, HovR:n VS:s dom från den 2 april 2014 i mål B 1370-14 och HovR:n SoB:s dom från den 11 februari 2015 i mål B 3481-14.

Bissau ingen anknytning till Sverige men till Portugal där han bott i över 20 år. Straffet reducerades med 20 procent.¹⁸⁴

Av flera av de studerade fallen som rör gärningsmän som är tredjelandsmedborgare framgår emellertid inte att en anknytningsprövning gjorts mot de övriga Schengenstaterna.¹⁸⁵ Förhoppningsvis innebär 2015 års lagändring ett förtydligande för rättstillämparen att en sådan prövning bör göras för att ställning ska kunna tas i menfrågan.

Likå i hovrätternas praxis verkar regeln om anknytning inte gälla utan undantag. I vissa av de studerade fallen torde beaktansvärt men anses vara för handen trots att det konstaterats att gärningsmannen saknar anknytning till Sverige. I HovR:n VS:s dom från den 19 september 2014 i mål B 3574-14 hade två medborgare i Bosnien och Hercegovina gjort sig skyldiga till grovt smugglingsbrott. HovR:n framförde att de båda gärningsmännen saknade anknytning till Sverige. Ändock bedömde domstolen att de förorsakats men till följd av utvisningen och att fängelsestraffet således skulle sättas ned. Vad menet bestod i framgår dock inte av domskälen. Även i Svea HovR:s dom från den 8 oktober 2014 i mål B 7502-14 ansågs en libysk medborgare som dömts till ansvar för våldtäkt lida visst beaktansvärt men till följd av utvisningen. I målet hade emellertid konstaterats att den tilltalade saknade anknytning till Sverige. Liknande resonemang förekommer i HovR:n VS:s dom från den 16 januari 2015 i mål B 5168-14 där domstolen inledningsvis konstaterat att gärningsmannen saknade väsentlig anknytning till Sverige men ändå fann att han led ett visst men till följd av utvisningen.¹⁸⁶

På motsvarande sätt som HD har gjort, verkar hovrätterna rätta sig efter att det är gärningsmannens anknytning till Sverige vid domstillfället som är av relevans.¹⁸⁷ Den tilltalade och hans fru i Göta HovR:s dom från den 19 mars 2015 i mål B 219-15 hade under tiden som målet prövades ansökt om äktenskapsskillnad. Sedan HovR:n fått kännedom om omständigheterna påpekades att den tilltalade ”numera saknar en sådan anknytning till Sverige som medför att han lider men på grund av utvisningen”.¹⁸⁸

¹⁸⁴ Se även HovR:n SoB:s dom från den 5 augusti 2014 i mål B 1789-14, Svea HovR:s dom från den 16 september 2014 i mål B 7069-14, HovR:n SoB:s dom från den 9 oktober 2014 i mål B 564-14, HovR:n VS:s dom från den 9 december 2014 i mål B 4587-14, HovR:n SoB:s dom från den 13 maj 2015 i mål B 747-15.

¹⁸⁵ Se t.ex. Göta HovR:s dom från den 22 maj 2014 i mål B 526-14, HovR:n SoB:s dom från den 10 juni 2014 i mål B 1274-14, HovR:n SoB:s dom från den 19 juni 2014 i mål B 1458-14, HovR:n SoB:s dom från den 24 juli 2014 i mål B 1730-14, Svea HovR:s dom från den 12 september 2014 i mål B 7749-14, HovR:n SoB:s dom från den 15 september 2014 i mål B 2233-14 och HovR:n SoB:s dom från den 10 november 2014 i mål B 2809-14.

¹⁸⁶ Se även HovR:n VS:s dom från den 27 mars 2015 i mål B 1406-14 där domstolen endast framhöll att det men som de tilltalade förorsakats genom utvisningen skulle beaktas i någon mån vid straffmätningen. I målet framgick dock aldrig vad menet bestod i.

¹⁸⁷ Jfr NJA 1995 s. 448 som omnämns i *avsnitt 4.3*.

¹⁸⁸ Se även Göta HovR:s dom från den 24 april 2015 i mål B 665-15.

I flera av fallen förefaller det som att hovrätterna anser att gärningsmannen har anknytning till Sverige men att denna inte är av tillräcklig styrka eller rätt sort. Formuleringar som att gärningsmannen saknar ”egentlig anknytning” eller inte anses ha ”sådan anknytning” som innebär att han eller hon lider beaktansvärt men till följd av utvisningen är vanligt förekommande.¹⁸⁹ I exempelvis HovR:n SoB:s dom från den 9 maj 2014 i mål B 903-14 framhölls att gärningsmannen saknade egentlig anknytning till Sverige och kunde inte, även med beaktande av att han var nordbo och EU-medborgare, anses lida något men till följd av utvisningen. I ett annat fall konstaterade domstolen att eftersom gärningsmannen inte har någon närmare anknytning till Sverige eller övriga Schengenområdet bör utvisningen inte inverka på straffets längd.¹⁹⁰

Däremot i HovR:n NN:s dom från den 28 maj 2014 i mål B 526-14 saknade också gärningsmannen närmare anknytning till Sverige trots att han under tiden efter TR:n meddelat dom blivit far till en son. I förevarande fall ansågs han dock lida beaktansvärt men till följd av utvisningen. Detsamma gällde ett fall där den tilltalade hade sju syskon i Sverige och ansågs sakna närmare anknytning hit. Ändock bedömdes han lida beaktansvärt men till följd av utvisningen.¹⁹¹ Vidare i Svea HovR:s dom från den 19 december 2014 i mål B 10501-14 ansågs gärningsmannen ha ringa anknytning till Sverige. Vid straffmätningen beaktades dock, i viss mån, att han utvisats från riket.¹⁹²

När gärningsmannens anknytning till Sverige har bedömts som svag har i vissa fall uttalats, utan någon närmare motivering, att utvisningen inte borde påverka straffmätningen.¹⁹³ Emellertid förefaller anknytning som bedöms som svag inte alltid innebära att menet inte är beaktansvärt. I Svea HovR:s dom från den 15 maj 2014 i mål B 3861-14 hade en rysk medborgare, A, gjort sig skyldig till stöld. I målet framkom att A:s gravida hustru vistades i Sverige och att A ofta befann sig här på grund av arbete. Anknytningen till Sverige bedömdes som svag av domstolen. Dock beaktades i lindrande riktning vid straffmätningen att ”utvisningen i viss mån innebar att A inte längre kunde utföra sina arbetsuppgifter i Sverige”. Om beaktandet gjordes med tillämpning av punkt 6 eller 29 kap. 5 § första stycket 7 BrB som tar sikte

¹⁸⁹ Göta HovR:s dom från den 27 augusti 2014 i mål B 2124-14, Göta HovR:s dom från den 30 mars 2015 i mål B 358-15 och Svea HovR:s dom från den 2 april 2015 i mål B 1585-15.

¹⁹⁰ Svea HovR:s dom från den 24 juni 2014 i mål B 4212-14. Se även Svea HovR:s dom från den 25 juli 2014 i mål B 5788-14, Svea HovR:s dom från den 10 februari 2015 i mål B 659-15 och Göta HovR:s dom från den 21 april 2015 i mål B 543-15.

¹⁹¹ Göta HovR:s dom från den 5 september 2014 i mål B 2214-14.

¹⁹² Se även HovR:n SoB:s dom från den 29 april 2015 i mål B 636-15 där gärningsmannen ansågs ha ”viss anknytning” hit då han vistats här sedan han var 16 år gammal. Emellertid beaktades inte något men då det inte förelåg skäl att underskrida minimistraffet för brottsligheten.

¹⁹³ Se t.ex. HovR:n SoB:s dom från den 25 november 2014 i mål B 2604-14 och HovR:n SoB:s dom från den 16 mars 2015 i mål B 30-15.

på arbetsrättsliga följder på grund av brottsligheten framgår emellertid inte av domskälen.¹⁹⁴ Även i Göta HovR:s dom från den 23 juni 2014 i mål B 1604-14 ansågs gärningsmannen ha förorsakats visst men genom utvisningen därför att han hade en moster som var bosatt här. Anknytningen till Sverige bedömdes av domstolen som svag.

Att en person har bott flera år i Sverige och har en förankring i arbetsmarknaden här kan i sig föranleda beaktansvärt men, trots avsaknad av starkare anknytning i form av familj etc.¹⁹⁵ När det gäller enbart vistelsens längd verkar en längre vistelse inte ensamt kunna innebära en stark anknytning till landet. Frågan om omständigheten ensamt kan innebära beaktansvärt men är emellertid mer oklar. I HovR:n VS:s dom från den 4 december 2014 i mål B 4684-14 hade gärningsmannen vistats i Sverige under sex år. Domstolen ansåg att beaktansvärt men förelåg. Även i ett fall som rörde en afghansk medborgare med mycket begränsad anknytning till Sverige var menet beaktansvärt då han vistats här en så pass lång tid i en ung människas liv.¹⁹⁶ Däremot i Svea HovR:s dom från den 22 december 2014 i mål B 9523-14 invercade inte utvisningen på straffmätningen trots att gärningsmannen vistats här sedan 2011 och haft permanent uppehållstillstånd sedan 2012.¹⁹⁷

När det gäller fall där gärningsmannen har barn, antingen i Sverige eller någon annan Schengenstat, verkar det avgörande för frågan vara om gärningsmannen har någon kontakt med barnet. I Göta HovR:s dom från den 27 augusti 2014 i mål B 2124-14 hade gärningsmannen barn i Frankrike som han inte träffat sedan 1997. Anknytningen till landet ansågs inte resultera i att menet till följd av utvisningen sågs som beaktansvärt. Vidare i HovR:n VS:s dom från den 17 april 2015 i mål B 1509-15 ansågs den tilltalade ha stark anknytning till Sverige genom sin son som snart skulle fylla 18 år och sin före detta fru som den tilltalade enligt egen uppgift bodde tillsammans med. Med anledning härav ansågs den tilltalade lida avsevärt men till följd av utvisningen. Av det som framgår av rättsfallet kan antas att kontakten med sonen åtminstone var regelbunden. Däremot i HovR:n SoB:s dom från den 15 maj 2014 i mål B 822-14 bedömdes de vietnamesiska gärningsmännen lida visst men till följd av utvisningen på grund av att de hade underåriga barn i ett annat EU-land. I målet framkom dock inte vilken kontakt de haft med barnen.

¹⁹⁴ Se även Svea HovR:s dom från den 22 december 2014 i mål B 9970-14.

¹⁹⁵ HovR:n SoB:s dom från den 28 juli 2014 i mål B 1781-14.

¹⁹⁶ Svea HovR:s dom från den 25 februari 2015 i mål B 748-15.

¹⁹⁷ Se även HovR:n SoB:s dom från den 9 april 2015 i mål B 392-15 där en av de tilltalade haft permanent uppehållstillstånd sedan 2011 och studerade svenska för invandrare.

Det är vanligt att det i domskälen påpekas att gärningsmannen inte lider ”särskilt men”, ”några sådana men” eller ”så stort men” till följd av utvisningen som ska påverka straffmätningen.¹⁹⁸ Dock utvecklar inte hovrätterna vad som menas med uttrycken. Vidare uttalas i vissa av de studerade avgörandena att den tilltalade lider ett så ringa eller begränsat men till följd av utvisningen att det inte ska påverka straffmätningen, trots att den tilltalade exempelvis haft släkt här eller i någon annan Schengenstat.¹⁹⁹ I exempelvis Svea HovR:s dom från den 17 oktober 2014 i mål B 8421-14 ansågs en medborgare i Gambia lida ringa men som inte påverkade straffmätningen. Gärningsmannen hade uppehållstillstånd i en Schengenstat, där han också varit bosatt under sex års tid, och en syster och flickvän som var bosatta i Sverige. I ett annat fall hade gärningsmannen två bröder i Sverige som han inte visste var de vistades någonstans. Utvisningen bedömdes inte resultera i att gärningsmannen led något beaktansvärt men.²⁰⁰ Utgången i Göta HovR:s dom från den 23 januari 2015 i mål B 3225-14 var emellertid annorlunda. Där ansågs de två tilltalade sakna naturlig anknytning till Sverige och menet benämndes som ringa. Likväl menade domstolen att ”straffmätningens värde” skulle förkortas något.

4.5 Menets inverkan på straffmätningen

I doktrin verkar uppfattningen vara att utvisningsmenet ska påverka straffmätningen i mildrande riktning och endast undantagsvis beaktas vid påföljdsvalet.²⁰¹ Sett till NJA 2008 s. 359 och den övriga praxis som studerats inom ramen för den här framställningen verkar rättstillämparen dela denna uppfattning. Följaktligen bekräftar rättskällorna varandra i denna fråga. Med anledning av den diskussion som förts i *avsnitt 3.4* är det härvid av intresse att resonera kring hur punkt 6 hanteras inom ramen för den struktur där straffmätningens värde används som plattform för påföljdsvalet respektive den struktur som klarlagts genom NJA 2008 s. 359.

Något som skiljer utvisningen från andra sanktioner och omständigheter som kan komma att beaktas vid straffmätningen enligt 29 kap. 5 § första stycket BrB är det faktum att utvisningen beslutas enligt 8 a kap. 6 § UtIL av den domstol som handlägger brottmålet. Om

¹⁹⁸ Se t.ex. HovR:n NN:s dom från den 23 september 2014 i mål B 950-14, HovR:n SoB:s dom från den 15 december 2014 i mål B 10501-14, Hovrätten för Övre Norrlands (HovR:n ÖN) dom från den 6 mars 2015 i mål B 74-15, HovR:n VS:s dom från den 21 maj 2015 i mål B 2247-15 och HovR:n VS:s dom från den 1 juni 2015 i mål B 2511-15.

¹⁹⁹ HovR:n VS:s dom från den 17 juni 2014 i mål B 2867-14, HovR:n SoB:s dom från den 2 september 2014 i mål B 2189-14 och HovR:n VS:s dom från den 23 februari 2015 i mål B 1422-15. Jfr även Svea HovR:s dom från den 15 april 2015 i mål B 1874-15 där menet beaktas, men i mycket liten utsträckning.

²⁰⁰ HovR:n VS:s dom från den 27 november 2014 i mål B 4751-14.

²⁰¹ Se t.ex. Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 144 och Borgeke SvJT 2015 s. 281.

domstolen anlägger den struktur där straffmätningensvärde används som plattform för påföljdsvalet kan den ordning i vilken påföljds- och utvisningsfrågan prövas få betydelse för billighetsskälens inverkan på påföljdsbestämningen. Med hänvisning till den praxis som studerats har jag kunnat dra slutsatsen att det verkar råda skilda uppfattningar om i vilken turordning som frågorna bör hanteras.

Som omnämns i det föregående är en första förutsättning för att punkt 6 ska äga tillämpning att domstolen har beslutat om utvisning. Följaktligen är det omöjligt att ta ställning till om billighetshänsyn bör tas vid påföljdsbestämningen förrän utvisningsfrågan har prövats. Likväl behöver domstolen ha bestämt straffvärdet för brottsligheten innan förutsättningarna för utvisning kan prövas. Följaktligen ter sig en ordning där domstolen först bestämmer brottets straffvärde, därefter prövar frågan om utvisning och slutligen bestämmer påföljden som mest naturlig i förhållande till såväl punkt 6 som utlänningslagstiftningen. En sådan ordning innebär att punkt 6 liksom de andra billighetsskälen i 29 kap. 5 § första stycket BrB kan ha en inverkan på det så kallade straffmätningensvärdet. Emellertid kvarstår problematiken med att använda en struktur där straffmätningensvärde läggs som plattform för påföljdsvalet eftersom punkt 6, som verkar vara avsedd att främst påverka straffmätningen, i sådana fall är med och utgör grunden för påföljdsvalet i samma utsträckning som skäl som är tänkta att inverka i första hand på detta val. Vilken betydelse det får för valet av påföljd om straffvärdet efter billighetshänsyn sjunker under den så kallade ettårsgränsen och inga skäl i övrigt med tillräcklig styrka talar för fängelse hänvisas till diskussionen i *avsnitt 3.4*.

Om frågorna prövas i omvänd ordning kan inte ställning tas till punkt 6 tillämplighet förrän påföljdsbestämningen redan gjorts. Följaktligen blir punkt 6 ”särreglerad” i jämförelse med de övriga billighetsskälen, vilket innebär att omständigheten inte får vara med och lägga plattformen för påföljdsvalet. I stället kan omständigheten endast inverka på den slutliga straffmätningen om fängelse väljs som påföljd.

De två ovan beskrivna situationerna visar på att det finns en inneboende problematik med att använda straffmätningensvärde som grund för påföljdsvalet då det kan innebära att punkt 6, som förmodligen är tänkt att nästintill uteslutande påverka straffmätningen, kan få avgörande betydelse för frågan om presumptionen mot fängelse ska anses bruten. Strukturen innebär att punkt 6 inte kan värderas självständigt, och i en separat bedömning, för att avgöra huruvida omständigheten överhuvudtaget kan tala för att en lindrigare påföljd ska väljas i enlighet med 30 kap. 4 § första stycket BrB. Problematiken kommer att exemplifieras i det följande genom två av de rättsfall som studerats inom ramen för den här framställningen.

För att problematiken ska kunna belysas behöver läsaren ponera att domstolen i de följande fallen har bedömt att gärningsmännen lider beaktansvärt men till följd av utvisningsbesluten.

I HovR:n NN:s dom från den 18 november 2014 i mål B 1126-14 hade en tidigare ostraffad gärningsman gjort sig skyldig till stöld vid två tillfällen, grov stöld vid två tillfällen, ett fall av försök till grov stöld och ringa narkotikabrott. Straffvärdet för brottsligheten uppgick till ett år. Av vad som kan utläsas från HovR:ns domskäl bestämdes först påföljden och därefter prövades frågan om utvisning. Eftersom gärningsmannen tidigare var ostraffad och brottslighetens art inte utgjorde skäl för fängelse, återstod endast straffvärdet som sådant skäl.²⁰² I förevarande fall ansågs den tilltalade dock inte lida något men till följd av utvisningen då han saknade anknytning till Sverige. Om så varit fallet, och domstolen tillämpat den struktur där straffmättningsvärdet läggs som plattform för valet av påföljd, hade den ordning i vilken domstolen prövat frågorna fått betydelse för utgången i målet. I förevarande fall hade endast punkt 6 inverkat på den slutliga straffmätningen och således varit ”särreglerad” från de övriga billighetsskälerna på så sätt som beskrivits i det föregående.

Vidare i HovR:n SoB:s dom från den 2 september 2014 i mål B 2189-14 hade en slovakisk medborgare, M, gjort sig skyldig till grovt bedrägeri. Straffvärdet för gärningen bestämdes till ett år. I det här fallet hade emellertid gärningsmannen tidigare gjort sig skyldig till förmögenhetsbrottslighet som låg så pass nära i tiden att det kunde utgöra skäl för fängelse. Anta att så inte varit fallet och att gärningsmannen bedömdes lida beaktansvärt men till följd av utvisningen. Sett till hovrättens domskäl prövades nämligen utvisnings- och påföljdsfrågan parallellt på så sätt att straffvärdet bestämdes först, därefter prövades frågan om utvisning och till sist gjordes straffmätningen och valet av påföljd. I den här situationen skulle således menet komma att påverka valet av påföljd på så sätt att fängelse, eller olika tilläggssanktioner, inte skulle kunna väljas om strukturen där straffmättningsvärdet läggs som plattform för påföljdsvalet hade tillämpats.

Det är av vikt att återigen framhålla att problematiken med det senare av de ovannämnda fallen endast är aktuell i fall där straffvärdet efter billighetshänsyn sjunker under den så kallade ettårsgränsen och inga skäl i övrigt med tillräcklig styrka talar för fängelse. I de flesta av

²⁰² Brottslighetens art är ett resultat av en rent politisk kompromiss i samband med 1989 års påföljdsreform. Enkelt uttryckt infördes en speciell kategori, inom vilken man med hänsyn till ”arten” på brottsligheten skulle kunna behålla en praxis som innebar att ett litet antal brotts- eller gärningstyper alltid borde bestraffas med fängelse. Se vidare t.ex. Ulväng, *Through the Looking-Glass – behövs en ny påföljdsreform?*, s. 415. För begreppet ”artvärde”, se Borgeke, *Att bestämma påföljd för brott*, s. 267. Tillgreppsbrott är inte typiskt sett att anse som ett så kallat artbrott. Jfr NJA 2009 s. 559 där HD fastslog att sådana fickstöldar som är att bedöma som grov stöld får anses vara av sådan art att det finns en presumption för att fängelse ska ådömas. Justitierådet Skarhed var emellertid skiljaktig i frågan.

fallen torde dock antingen brottslighetens art eller gärningsmannens tidigare brottslighet även utgöra skäl för fängelse antingen ensamt eller tillsammans med straffvärdet.²⁰³

NJA 2008 s. 359 gör klart att inte alla billighetsskäl ska behandlas på exakt samma sätt. Genom en alltför kategorisk uppfattning finns det risk att man glömmer bort att det kan finnas skillnader mellan verkningarna av de olika omständigheterna. Det finns också en risk att skillnaderna mellan verkningarna resulterar i att billighetsskäl hamnar nästintill utanför systemets ram. Även om utvisnings- och påföljdsfrågan fattas i ”rätt ordning” är det ändå problematiskt att punkt 6, som verkar vara avsedd att främst påverka straffmätningen, ska vara med och utgöra grunden för påföljdsvalet i samma utsträckning som skäl som är tänkta att inverka främst på detta val. Påföljdsbestämningssystemet är inte svart eller vitt, eller antingen eller. Genom att anlägga den struktur som NJA 2008 s. 359 anger behåller vi ett differentierat system. På så sätt kan punkt 6 endast påverka straffmätningen utan att hamna utanför systemet, medan ett annat billighetsskäl kan påverka såväl straffmätningen som påföljdsvalet och ett tredje endast påföljdsvalet.

Det ska till sist sägas att den nyss diskuterade frågan är av ytterst principiell karaktär och torde i de flesta fall bero på hur den enskilda domaren valt att strukturera domen. Frågan belyser emellertid ytterligare en dimension av påföljdsbestämningens komplexitet.

4.6 Straffreduktionens procentuella storlek

En intressant fråga som också är av stor praktisk betydelse är vad ett beaktande av men till följd av utvisning bör leda till i fråga om reduktion av straffet. Avsikten med det här avsnittet är dock inte att ge något konkret svar på denna fråga, även om man utifrån de rättsfall som studerats skulle kunna anta att reduktionens procentuella storlek normalt torde ligga inom intervallet tio till tjugo procent av straffvärdet.²⁰⁴ Med anledning av att påföljdsbestämning inte är någon exakt vetenskap finns det heller inte några ”rätta svar” som kan utläsas ur sammanställningar eller tabeller, även om sådana kan vara ett bra första steg eller hjälpmedel på vägen.²⁰⁵

²⁰³ Av förarbetena framgår tydligt att tillräckliga skäl för fängelse kan föreligga, trots att varken straffvärde brottets art eller återfall i sig skulle vara tillräckligt, se prop.1987/88:120 s. 100. Ett par i sig otillräckliga faktorer kan således tillsammans föranleda att fängelse bör ådömas, se t.ex. NJA 1992 s. 590. Fängelse kan exempelvis vara motiverat om någon återfaller och begår ett brott med nio eller tio månaders straffvärde, se Jareborg & Zila, Straffrättens påföljdslära, s. 144.

²⁰⁴ Jfr Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 198. Jfr även Holmqvist SvJT 1999 s. 197.

²⁰⁵ Se vidare Ulväng SvJT 2006 s. 828.

Min målsättning med det här avsnittet är att försöka utröna de kvalitativa likheter och skillnader som påverkar reduktionens storlek. Härvid är det av intresse att även titta på straffreduktionens procentuella storlek i förhållande till återreseförbudets längd. Som diskuterats i *avsnitt 2.6* framgår av rättspraxis att den tilltalades anknytning till Sverige kan vara av betydelse för tidsaspekten vad gäller återreseförbudet.²⁰⁶

De rättsfall som ligger till grund för avsnittet är alla sådana där straffvärdet klart, eller i vissa fall någorlunda klart, framgår i domarna och där inga andra omständigheter har påverkat straffmätningen i mildrande riktning.²⁰⁷ I *bilaga 2* till uppsatsen återfinns härutöver rättsfall från HD där underrätternas beslut om utvisning upphävts, och där domstolen av den anledningen tagit bort lindringen som avsett det men till följd av utvisningen som beaktats av underrätterna. Således kan från rättsfallen utläsas hur stor den procentuella skillnaden avseende fängelsestraffets längd är med och utan ett beslut om utvisning.

4.6.1 Reduktion från en till och med tolv procent

I HovR:n VS:s dom från den 27 mars 2015 i mål 1406-15 hade tre gärningsmän gjort sig skyldiga till grov stöld. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning som ansåg att det men som de tilltalade förorsakats genom utvisningen skulle beaktas i någon mån vid straffmätningen. Reduceringen av fängelsestraffen motsvarade sex procent av straffvärdet som uppgick till ett år och fyra månader. Återreseförbudets längd bestämdes till fem år.

Gärningsmannen, som var medborgare i Albanien, dömdes i HovR:n VS:s dom från den 9 december 2014 i mål B 4587-14 till ansvar för grov narkotikasmuggling. Han hade anknytning till Grekland där hans syster bodde och där han själv bott och arbetat under längre perioder. Straffvärdet fastställdes till fyra och ett halvt år och reduktionen motsvarade elva procent av straffvärdet. Återreseförbudets längd bestämdes till tio år. Liknande omständigheter återfinns i HovR:n SoB:s dom från den 5 augusti 2014 i mål B 1789-14 som också rörde grov narkotikasmuggling. Brottslighetens straffvärde var emellertid något högre, fem år. Gärningsmannen var medborgare i Dominikanska republiken och hade ett femårigt uppehållstillstånd i Spanien där även hennes make som var spansk medborgare bodde. Återreseförbudets längd bestämdes till tio år och reduktionen motsvarade tio procent av straffvärdet.

De två tilltalade i HovR:n SoB:s dom från den 15 september 2014 i mål B 2293-14 hade gjort sig skyldiga till grov narkotikasmuggling. Straffvärdet uppgick till fyra och ett halvt år

²⁰⁶ Jfr prop. 1993/94:159 s. 25 och Ågren, Billighetsskäl i BrB 29:5 s. 174.

²⁰⁷ Med undantag för HovR:n VS:s dom från den 16 januari 2015 i mål B 5168-14 där straffet även reduceras med hänsyn till den tilltalades ungdom vid gärningstillfället. Emellertid framgår av domskälen hur mycket av reduktionen som har sin grund i utvisningsmenet.

för den ena gärningsmannen respektive fem och ett halvt år för den andra gärningsmannen. Reduktionen motsvarade elva procent av straffvärdet för de båda gärningsmännen. Vad menet bestod i går emellertid inte att uttolka från domen. Återreseförbudens längd bestämdes till 15 år.

Fängelsestraffet för en guineansk medborgare reducerades med cirka 12 procent i HovR:n VS:s dom från den 17 april 2015 i mål B 1509-15. Gärningsmannen hade gjort sig skyldig till grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling och ansågs drabbas av ett avsevärt men till följd av utvisningen då hans snart 18-åriga son bodde i Sverige tillsammans med gärningsmannen före detta fru. Återreseförbudets längd bestämdes till tio år.

Sammantaget hade gärningsmännen i tre av de ovannämnda domarna gjort sig skyldiga till grov narkotikasmuggling med straffvärden mellan fyra och ett halvt och fem och ett halvt år. Reduktionen har i alla fallen motsvarat tio till elva procent av straffvärdet. När det gäller gärningsmännens anknytning till Sverige kan den ses som någorlunda likartad i de två förstnämnda fallen. I det sistnämnda fallet är det emellertid oklart vad som har föranlett reduktionen. Vad beträffar det förstnämnda fallet framkom inga närmare uppgifter om de tilltalades anknytning varför det är svårt att bestämma vad reduktionen motsvarande sex procent av straffvärdet hade sin grund i.

4.6.2 Reduktion från tretton till och med femton procent

I NJA 1991 s. 766 hade en turkisk medborgare med permanent uppehållstillstånd gjort sig skyldig till försök till mord i två fall, misshandel, hemfridsbrott och stöld. Han hade en son från ett tidigare äktenskap som var bosatt i Sverige, liksom mor och bror. I Turkiet bodde dock hans två döttrar och flera syskon. HD framhöll att gärningsmannen ansågs lida betydande men genom utvisningen och reducerade underrätternas straff som bestämts till sju år (utan utvisning) med 14 procent. Återreseförbudet beslutades till obegränsad tid. Även i Svea HovR:s dom från den 16 september 2014 i mål B 7069-14 bedömdes straffvärdet till sju år och reduktionen motsvarade 14 procent av straffvärdet. Fallet rörde en colombiansk medborgare som dömdes till ansvar för grovt narkotikabrott, grov narkotikasmuggling och våld mot tjänsteman. Av utredningen i målet framkom att den tilltalade hade vuxna barn, bror och brorsbarn i Sverige samt fru, underåriga barn och barnbarn i Spanien. Återreseförbudets längd bestämdes till skillnad från NJA 1991 s. 766 till 15 år.

Vidare i HovR:n SoB:s dom från den 15 maj 2014 i mål B 822-14 motsvarade reduktionen cirka 14 procent av straffvärdet som bestämts till omkring tre och ett halvt år. Målet rörde två tilltalade som gjort sig skyldiga till grov narkotikasmuggling. De båda gärningsmännen

hade underåriga barn i ett annat EU-land. Återreseförbudens längd bestämdes till tio år. Samma straffvärde var aktuellt i HovR:n VS:s dom från den 19 september 2014 i mål B 3574-14 där gärningsmännen gjort sig skyldiga till grovt smugglingsbrott. Trots att gärningsmännen saknade anknytning till Sverige ansågs utvisningen innebära beaktansvärt men och straffvärdet reducerades även här med 14 procent. Återreseförbudens längd bestämdes till tio år.

I Svea HovR:s dom från den 4 november 2014 i mål B 8533-14 dömdes gärningsmannen till ansvar för grov misshandel, försök till våldtäkt, olaga hot och köp av sexuell tjänst. Gärningsmannen hade bott i Sverige sedan 2011 tillsammans med sin maka som var svensk medborgare. Straffvärdet för brottsligheten uppgick till omkring två år och fyra månader. Reduktionen motsvarade cirka 14 procent av straffvärdet. Återreseförbudets längd bestämdes till tio år.

I HovR:n NN:s dom från den 28 maj 2014 i mål B 526-14 hade gärningsmannen gjort sig skyldig till grov misshandel, olaga hot och ringa dopningsbrott. Efter det att TR:n meddelat dom i målet fick gärningsmannen en son, varför han ansågs lida men till följd av utvisningen trots att HovR:n påtalat att han saknade närmare anknytning hit. Straffvärdet för brottsligheten uppgick till två år och sex månader. Straffet reducerades med 13 procent och återreseförbudets längd bestämdes till tio år.

Gärningsmannen Svea HovR:s dom från den 24 mars 2015 i mål B 3394-15 var lettisk medborgare som gjort sig skyldig till tre fall av grov stöld och ett fall av försök till grov stöld med ett straffvärde som bestämdes till ett år och två månader. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i såväl utvisnings- som påföljdsdelen. I TR:n berättade den tilltalade att han saknade anknytning till Sverige. Trots det ansåg domstolen, främst med beaktande av den tilltalades anknytning till Lettland, att han led beaktansvärt men till följd av utvisningen. Reduktionen motsvarade 14 procent av straffvärdet och återreseförbudets längd bestämdes till fem år.

Sammanfattningsvis rörde alla de ovannämnda fallen, med undantag för det sistnämnda, gärningsmän som gjort sig skyldiga till antingen grova våldsbrott, grovt narkotikabrott eller grov narkotikasmuggling med straffvärden på minst två år och fyra månader. Reduktionen i domarna motsvarade 13–14 procent av straffvärdet och återreseförbudens längd bestämdes till minst tio år. Vidare framkom att gärningsmännens barn och/eller maka vistades i Sverige, varför de ansågs ha anknytning hit. När det gäller det sistnämnda fallet är det emellertid betydligt svårare att dra några slutsatser eftersom jag anser att HovR:n gjorde en felaktig

bedömning i menfrågan då domstolen prövade gärningsmannens anknytning mot en Schengenstat trots att gärningsmannen inte var tredjelandsmedborgare.²⁰⁸

4.6.3 Reduktion från femton till och med tjugo procent

I NJA 2007 s. 425 hade en turkisk medborgare gjort sig skyldig till våldtäkt. Av utredningen framgick att han bosatte sig i Sverige 1987 tillsammans med sin dåvarande hustru från Finland. Han var nu gift med en svensk medborgare med vilken han hade två barn. Dessutom hade han tre barn med två andra kvinnor. Alla barnen var bosatta i Sverige. I övrigt framhöll domstolen att han saknade fastare anknytning hit. HD reducerade det av underätterna utdömda straffet på sju år (utan utvisning) med 20 procent. Återreseförbudet beslutades till obegränsad tid.

HovR:n SoB:s dom från den 1 december 2014 i mål B 2749-14 rörde en pakistansk medborgare som gjort sig skyldig till våldtäkt för vilken straffvärdet bestämdes till två och ett halvt år. Gärningsmannen var ogift, saknade barn och hade inga andra anhöriga i Sverige. Emellertid hade han vistats i Sverige i sex år och haft tillfälliga anställningar här. Straffet reducerades med vad som motsvarade 20 procent av straffvärdet. Återreseförbudets längd bestämdes till tio år. Vidare i Svea HovR:s dom från den 7 maj 2014 i mål B 3250-14 bestämdes straffvärdet för de begångna gärningarna, våldtäkt och häleri, till två och ett halvt år. Gärningsmannen var medborgare i Nigeria och hade syskon och föräldrar som var bosatta i Sverige. Han hade tre barn och ett på väg. Relationen med barnens mor hade emellertid upphört. Reduktionen motsvarade 20 procent av straffvärdet och återreseförbudets längd bestämdes till tio år.

Även i HovR:n SoB:s dom från den 28 juli 2014 i mål B 1781-14 bedömdes straffvärdet till två och ett halvt år. Gärningsmannen, som hade bott i Sverige i flera år och hade en förankring i den svenska arbetsmarknaden, hade gjort sig skyldig till grovt narkotikabrott och narkotikabrott som var ringa. Han hade dock ingen familj eller starkare anknytning till det svenska samhället. Straffet reducerades med vad som motsvarade 20 procent av straffvärdet. Återreseförbudet bestämdes till tio år.

I Göta HovR:s dom från den 23 juni 2014 i mål B 1604-14 hade en polsk medborgare gjort sig skyldig till olaga hot, snatteri och förargelseväckande beteende. Han hade svag anknytning till Sverige genom sin moster som var bosatt här. Straffvärdet för brottsligheten

²⁰⁸ Se vidare diskussionen i *avsnitt 2.5*.

bedömdes till fem månader. Reduktionen motsvarade 20 procent av straffvärdet och återreseförbudet bestämdes till två år.

Gärningsmannen i HovR:n SoB:s dom från den 25 september 2014 i mål B 1972-14 talade svenska men hade ingen anknytning till det svenska arbetslivet. Sedan ett tidigare förhållande hade han en son som var bosatt i Sverige. Den närmaste anknytningen bedömde domstolen var till en kvinna som var tilltalad i samma mål och deras gemensamma son. Straffvärdet bestämdes till sex år. Reduktionen motsvarade 17 procent av straffvärdet. Återreseförbudets längd bestämdes till 15 år.

Den tilltalade i HovR:n VS:s dom från den 30 april 2015 i mål B 2186-15 saknade anknytning till Sverige men hade anknytning till Portugal där han bott i drygt 20 år och hade permanent uppehållstillstånd. Straffet reducerades med 20 procent av straffvärdet och återreseförbudet bestämdes till 15 år.

Sammantaget med utgångspunkt i de ovan berörda fallen verkar 20 procent reduktion av straffvärdet till följd av ett beslut om utvisning vara förekommande i fall där den tilltalade är gift med en person som är bosatt i Sverige, har barn bosatta i Sverige eller har förankring i den svenska arbetsmarknaden, eller i vart fall arbetat här.²⁰⁹ Även permanent uppehållstillstånd i kombination med en lång vistelse verkar kunna föranleda en reduktion motsvarande 20 procent av straffvärdet.

4.6.4 Reduktion överstigande tjugo procent

I NJA 1983 s. 131 hade en etiopisk medborgare gjort sig skyldig till dråp och ett flertal andra våldsbrott. Gärningsmannen kom hit som femtonåring och hade vistats i landet under 13 år. Vistelsen hade dock präglats av närmast asociala levnadsförhållanden och kriminalitet samt av misslyckade försök att bli inordnad i det svenska samhället. Reduktionen motsvarade hela 57 procent av straffvärdet som bedömdes uppgå till sju år. Återreseförbudet beslutades till obegränsad tid. Även i Svea HovR:s dom från den 25 februari 2015 i mål B 748-15 hade gärningsmannen som dömdes till ansvar för grov misshandel vistats i Sverige en så pass lång tid i en ung människas liv att det utgjort ett men för honom att utvisas ur Sverige. I övrigt ansåg HovR:n att han hade en mycket begränsad anknytning till Sverige. Reduktionen motsvarade 33 procent av straffvärdet och återreseförbudets längd bestämdes till fem år.

I Göta HovR:s dom från den 23 januari 2015 i mål B 3225-14 bedömdes två serbiska medborgare inte ha naturlig anknytning till Sverige men led ändå ringa men till följd av

²⁰⁹ Samma slutsatser borde kunna dras om fallet rör en tredjelandsmedborgare som saknar sådan anknytning till Sverige men till en annan stat inom Schengens samarbetsområde.

utvisningen. De dömdes till ansvar för flera fall av grov stöld och flera fall av häleri. HovR:n ansåg att ”straffmättningsvärdet” skulle förkortas något med anledning av utvisningsmenet. Reduktionen för den ena gärningsmannen motsvarade cirka 20 procent av straffvärdet, medan reduktionen för den andra gärningsmannen motsvarade cirka 25 procent av straffvärdet. Åter-reseförbudens längd bestämdes till åtta år.

Den tilltalade i HovR:n VS:s dom från den 16 januari 2015 i mål B 5168-14 dömdes till ansvar för våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av barn. Han saknade väsentlig anknytning till Sverige men ansågs ändå lida ett visst men till följd av utvisningsbeslutet. HovR:n ansåg att fängelsestraffet skulle sättas ner med ett år. Reduktionen motsvarade 40 procent av straffvärdet och återreseförbudets längd bestämdes till fem år.

Sammanfattningsvis är det svårt att dra några egentliga slutsatser utifrån de ovannämnda domarna mer än att omständigheterna i NJA 1983 s. 131 och Svea HovR:s dom från den 25 februari 2015 i mål B 748-15 delvis är liknande och att reduktionen av de båda fängelsestraffen är förhållandevis hög.

4.7 Konklusioner

Om den tilltalade förutom den straffrättsliga påföljden utvisas med anledning av den begångna gärningen har han eller hon drabbats av sanktionskumulation. Även om straffet och utvisningen fyller olika syften kan gärningsmannen med fog uppfatta såväl den straffrättsliga påföljden som utvisningen som bestraffning. För att punkt 6 ska äga tillämpning räcker det emellertid inte med att domstolen beslutat om utvisning, utan den tilltalade måste dessutom lida men till följd av utvisningen. Med andra ord är det inte tillräckligt att den tilltalade drabbas av sanktionskumulation utan det krävs något därutöver för att utvisningsbeslutet ska inverka på påföljdsbestämningen i mildrande riktning.

I förevarande avsnitt har vidare diskuterats huruvida punkt 6 är förenlig med principen om relativ proportionalitet och principen om ekvivalens. Av tidigare anförda skäl är jag av uppfattningen att den relativa proportionaliteten delvis sätts ur spel, och att principen om ekvivalens frångås i de fall som punkt 6 tillämpas. Likväl rättfärdigar humanitetsprincipen att det men som gärningsmannen lider till följd av utvisningen ska påverka påföljdsbestämningen i mildrande riktning. Humanitetsprincipen gäller dock inte utan begränsningar. För att rättstillämpningen ska nå upp till de krav som likabehandlingsprincipen uppställer måste de gärningsmän som faller inom den någorlunda preciserade gruppen som ska särbehandlas, dvs. vars men ska beaktas, vara berättigade till samma behandling. Genom den rättsfallsstudie som gjorts inom ramen för den här framställningen torde det stå klart att den tilltalade måste

ha anknytning till Sverige, eller någon stat inom Schengen om han eller hon är tredjelandsmedborgare, för att menet ska vara beaktansvärt.²¹⁰ Emellertid kvarstår frågan vad en sådan anknytning ska bestå i.

En slutsats som har dragits utifrån studien är att gärningsmannens anknytning kan komma att förändras exempelvis till följd av en äktenskapsskillnad. Med andra ord kan den anknytning till Sverige som en gärningsman hade när han eller hon var gift försvinna till följd av att gärningsmannen separerat från sin make eller maka. Därtill kan anknytningen förändras under den tid som målet prövas av en högre instans, vilket innebär att en tilltalad som saknade anknytning i underrätten kan återfå den i HD på grund av att han eller hon exempelvis blivit sams med sin make eller maka och således dragit tillbaka sin ansökan om äktenskapsskillnad.

En annan intressant iakttagelse är att en person med barn som är bosatta i Sverige kan sakna fast anknytning hit. Det kan här ifrågasättas vad en fast anknytning består i, om inte i barn som är bosatta här. Vad beträffar vistelsens längd verkar den vara en sådan anknytningsfaktor som ensamt kan innebära att den tilltalade lider beaktansvärt men. Vidare verkar det inte råda någon korrelation mellan anknytningens styrka och menets storlek. I stället förefaller det som att det rör sig om två måttstockar som inte är parallella. Enligt HD kan nämligen en tilltalad med ganska stark anknytning till Sverige lida betydande men till följd av utvisningen. Denna slutsats komplicerar således frågan ytterligare.

En observation som gjorts vid studiet av de övriga hovrättsavgörandena är att hovrätterna laborerar frikostigt med begrepp som antyder att anknytningen eller menet inte är av tillräcklig styrka eller rätt sort. När gärningsmannens anknytning har bedömts som svag har det i några fall uttalats att utvisningen inte kan påverka straffmätningen utan någon ytterligare motivering härom. Sett till hovrätternas praxis verkar det dock vara mer oklart om vistelsens längd ensamt kan innebära att den tilltalade lider beaktansvärt men. Däremot verkar det som att menet ska påverka straffmätningen om den tilltalade också har någon form av förankring i arbetsmarknaden. Vidare när det gäller fall där gärningsmannen har barn, antingen i Sverige eller någon annan Schengenstat, verkar en avgörande fråga vara huruvida gärningsmannen har någon kontakt med barnet. Om den tilltalade har någorlunda regelbunden kontakt med barnet innebär det vanligtvis att han eller hon lider beaktansvärt men till följd av utvisningen.

I förevarande avsnitt har även utvisningsmenets inverkan på straffmätningen analyserats. Analysen tog sitt avstamp i den diskussion som förts i *avsnitt 3.4* och visade på ytterligare

²¹⁰ Även om denna regel inte verkar gälla utan undantag sett till såväl rättspraxis från HD som hovrätterna.

problematik med att anlägga en struktur för påföljdsvalet där straffmättningsvärdet står i förgrunden. Beroende på i vilken ordning utvisnings- respektive påföljdsfrågan prövas ges olika utfall.

Avslutningsvis har en kartläggning av straffreduktionens procentuella storlek och återreseförbudens längd gjorts i fråga om de rättsfall som studerats. Målsättningen var att belysa de kvalitativa likheter och skillnader som påverkar reduktionens storlek. En slutsats som kan dras är att straffreduktionen vanligtvis hamnar på mellan tio till tjugo procent av straffvärdet. Det bör dock här lyftas fram att även om domstolen rent formellt kan välja vilken strafflängd som helst inom det intervall som är aktuellt i det enskilda fallet, tillämpar domstolarna normalt vissa så kallade ”straffmättningsstationer”.²¹¹ Vad beträffar utvisningsmenets inverkan på straffets längd i de studerade rättsfallen har säkerligen viss hänsyn tagits till ”straffmättningsstationerna” när reduktionens storlek bestämts. Vidare finns det fall där domstolen ansett att straffvärdet är så högt att det redan har ”slagit i taket” och mer därutöver vilket innebär att beaktansvärt men som normalt bör påverka straffvärdet i mildrande riktning, inte ges sådan effekt då straffvärdet ändå motsvarar det maximistraff som gäller för brottet på grund av det så kallade ”övervärdet”.²¹² En viktig iakttagelse som avser återreseförbudets längd bör vidare lyftas fram. Som framhållits i *avsnitt 2.5.1* kan utlänningens anknytning till Sverige anses vara av betydelse för tidsaspekten. Därtill är huvudregeln för återreseförbud tidsbegränsning på i allmänhet fem eller tio år. Sett till den studie som gjorts verkar utlänningens anknytning inte beaktas vid bestämmandet av återreseförbudets längd. Därtill är förbudet överlag långa och i ett flertal fall obegränsade, vilket enligt min mening är anmärkningsvärt.

²¹¹ Se vidare Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 70 ff.

²¹² Jfr NJA 2010 s. 592. Se även Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 174.

5 Avslutande reflektion – är regleringen rationell?

När arbetet med den här uppsatsen fortfarande befann sig på ett idéstadie hade jag uppfattningen att rättstillämpningen på området var inkonsekvent och svårtolkad. Denna uppfattning har jag burit med mig sedan sommaren 2013 då jag var sommarnotarie på en av landets tingsrätter. Under mina veckor på tingsrätten kom jag av någon outgrundlig anledning att intressera mig för de mål där gärningsmannen utvisades på grund av den begångna brottsligheten. Jag tror att utvisningsfrågan och den efterföljande påföljdsbestämningen särskilt fångade mitt intresse med anledning av att domstolen i regel ägnade mycket litet uppmärksamhet åt dessa frågor, trots oklarheter, medan andra frågor kunde diskuteras och problematiseras ingående.

Efter det att jag under föregående år läst en fördjupningskurs om straff och andra sanktioner med anledning av brott bestämde jag mig för att titta närmare på den fråga som tidigare intresserat mig. Jag insåg nu att de svårigheter som jag tidigare uppmärksammat var långt mer komplexa än vad jag inledningsvis trott och frågan fick därför en plats på min lista över förslag till uppsatsämnen. Syftet med den här uppsatsen har således varit att klarlägga när, varför och i vilken utsträckning men till följd av utvisning på grund av brott ska beaktas vid den straffrättsliga påföljdsbestämningen. Som inledningsvis påpekats var ändamålet att slutligen kunna ta ställning till om regleringen och i synnerhet rättstillämpningen på området är rationell, dvs. bygger på skäl som går att rättfärdiga.

Som påpekats gäller inte humanitetsprincipen utan begränsningar. För att rättstillämpningen ska nå upp till de krav som likabehandlingsprincipen uppställer måste de gärningsmän som faller inom den någorlunda preciserade gruppen som ska särbehandlas med anledning av att de utvisas vara berättigade till samma behandling. Som konstaterats krävs att den tilltalade måste ha anknytning till Sverige, eller någon stat inom Schengens samarbetsområde om han eller hon är tredjelandsmedborgare, för att det men som den tilltalade lider till följd av utvisningen ska vara beaktansvärt.

Frågan varför det förefaller naturligt att menet till följd av utvisningen ska ses som beaktansvärt om den tilltalade har anknytning till Sverige eller någon annan stat inom Schengens samarbetsområde bör härvid ställas. Ett tänkbart svar är att gärningsmannen genom straff- lindringen ”kompenseras” för att hans eller hennes anknytning till Sverige inte kunde beaktas alls, eller i tillräcklig mån, vid utvisningsprövningen. Med andra ord är det resultatet från den anknytningsprövning som gjorts enligt utlänningslagen som är grunden för bedömningen om gärningsmannen lider beaktansvärt men till följd av utvisningen. Ju starkare anknytning som gärningsmannen har desto större men anses också han eller hon lida. En sådan ordning

vore enligt min mening såväl rimlig, förutsebar som rationell. Med grund i den studie som gjorts är det emellertid inte så rättstillämpningen ser ut idag. En slutsats som har dragits genom min rättsfallsstudie är att det verkar oklart huruvida det faktiskt finns någon korrelation mellan styrkan på gärningsmannens anknytning och menets storlek. I flertalet fall tycks nämligen menets storlek och gärningsmannens anknytning mätas på två olika måttstockar som inte är parallella. Hur som helst verkar domstolarna utgå ifrån de anknytningsfaktorer som uppställs i utlänningslagen vid bedömningen av om gärningsmannen lider beaktansvärt men till följd av utvisningen.

Vad beträffar den ständigt pågående debatten om vilken struktur som ska ligga till grund för valet av påföljd, och vilken betydelse som billighetsskäl spelar vid detta val, har jag gjort tydligt att skälen för att använda den struktur som HD klarlägger genom NJA 2008 s. 359 väger tyngre än den där straffmättningsvärdet utgör plattformen för valet av påföljd. Sett till punkt 6 kan den senare strukturen ge olika utfall beroende på i vilken ordning den enskilda domaren väljer att pröva frågan om utvisning respektive påföljd. Detta belyser ytterligare problematik med att anlägga en struktur för påföljdsvalet där straffmättningsvärdet står i förgrunden.

Vidare har det konstaterats att straffreduktionens procentuella storlek normalt torde ligga inom intervallet tio till tjugo procent av straffvärdet. Återigen ska här betonas att påföljdsbestämning inte är någon exakt vetenskap och att det således inte finns några ”rätta svar” som kan utläsas ur sammanställningar eller tabeller. Däremot vad beträffar återreseförbudets längd verkar det vara långt mer oklart. Vid genomförandet av rättsfallsstudien hade jag som förhoppning att se ett samband mellan anknytningsprövningen enligt utlänningslagen, återreseförbudets längd och den straffrättsliga bedömningen i förhållande till punkt 6. Ett sådant samband har dock lyst med sin frånvaro. Det vore ytterst önskvärt om domstolarna, för de fall där gärningsmannen anses ha anknytning till Sverige, också redogör för de avvägningar som gjorts vad gäller bestämmandet av återreseförbudets längd.

Med grund i den studie som har gjorts inom ramen för den här framställningen kan rättstillämpningen i nuläget inte anses vara rationell med tanke på de inkonsekvenser som åskådliggjorts genom den här uppsatsen. Däremot bygger regleringen som sådan på skäl som går att rättfärdiga. Om domstolarna ser till att utvisningsprövningen, återreseförbudets längd och bedömningen av utvisningsmenet korrelerar är också förutsättningarna för en rationell och enhetlig rättstillämpning goda.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Propositioner

Prop. 1954:134 rörande ratifikation av Förenta Nationernas konvention angående flyktingars rättsliga ställning

Prop. 1979/80:96 med förslag till ny utlänningslag, m.m.

Prop. 1983/84:144 om invandrings- och flyktingpolitiken

Prop. 1987/88:120 om ändring i brottsbalken m.m. (straffmätning och påföljdsval m.m.)

Prop. 1993/94:159 Utvisning på grund av brott

Prop. 1996/97:25 Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv

Prop. 2003/04:113 Stärkt barnperspektiv i mål om utvisning på grund av brott

Prop. 2005/06:77 Genomförande av EG-direktiven om unionsmedborgares rörlighet inom EU och om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning

Prop. 2009/10:31 Genomförande av skyddsgrundsdirektivet och asylprocedurdirektivet

Prop. 2013/14:82 Tydligare regler om fri rörlighet för EES-medborgare och deras familjemedlemmar

Prop. 2014/15:37 Straffflinring vid medverkan till utredning av egen brottslighet

Betänkanden

SOU 1986:14. Påföljd för brott

SOU 1993:54. Utvisning på grund av brott

SOU 1995:91. Ett reformerat straffsystem

SOU 2012:34. Nya påföljder

SOU 2012:57. Tydligare regler om fri rörlighet för EES-medborgare och deras familjemedlemmar

SOU 2013:17. Brottmålsprocessen

Litteratur

Asp, P., Two Notions of Proportionality. I: Festschrift in honour of Raimo Lahti, ed. by Kimmo Nuotio 2007, s. 207–219

Asp, P., En modernare påföljdsreglering?, SvJT 2010 s. 449–462

Asp, P., Ulväng, M., & Jareborg, N., Kriminalrättens grunder, 2 uppl., Iustus förlag 2013

- Asp, P., & Ulväng, M., Straffrätt – en kortfattad översikt, Iustus förlag 2014
- Borgeke, M., Skärtorsdagsdomen – en ny dom från HD som påverkar domstolarnas påföljdsbestämning, SvJT 2008 s. 763–778
- Borgeke, M., Att bestämma påföljd för brott, 2 uppl., Norstedts juridik 2012
- Borgeke, M., Månsson, C. och Sterzel, G., Studier rörande påföljdspraxis m.m., 5 uppl., Jure förlag 2013
- Borgeke, M., Straffmätningens värde – en replik, SvJT 2015 s. 281–291
- Frände, D., Den straffrättsliga legalitetsprincipen, Juridiska föreningen 1989
- Holmqvist, L., Billighetshänsyn, SvJT 1999 s. 188–199
- Jareborg, N., Essays in Criminal Law, Iustus förlag 1988
- Jareborg, N., Rättvisa och repressionsnivå. I: Tuori, K., Rättsdogmatikens alternativ, Juridica 1988, s. 87–97
- Jareborg, N., Påföljdsbestämningens struktur, SvJT 1992 s. 257–275
- Jareborg, N., Straffmätning vid flerfaldig brottslighet, SvJT 1999 s. 264–280
- Jareborg, N., Allmän kriminalrätt, Iustus förlag 2001
- Jareborg, N., Böter i stället för fängelse?, SvJT 2003 s. 231–242
- Jareborg, N., Rättsdogmatik som vetenskap, SvJT 2004 s. 1–10
- Jareborg, N., & Zila, J., Straffrättens påföljdslära, 4 uppl., Norstedts juridik 2014
- Munck, J., Rättskällor förr och nu, JP 2014 s. 199–208
- Sandgren, C., Är rättsdogmatiken dogmatisk?, TfR 2005 s. 648–656
- Ulväng, M., Påföljdskonkurrens – problem och principer, Iustus förlag 2005
- Ulväng, M., Suum cuique – om påföljdsbestämning och behovet av påföljdspraxis, SvJT 2006 s. 828–841
- Ulväng, M., Through the Looking-Glass – behövs en ny påföljdsreform? I: Festschrift till Suzanne Wennberg, Norstedts juridik 2009, s. 411–435
- Victor, D., Påföljdsbestämning i ett differentierat påföljdssystem, SvJT 1999 s. 137–144
- Victor, D., ”Straffmätningens värde” och påföljdsväl, SvJT 2015 s. 173–198
- von Hirsch, A., Proportionalitet och straffbestämning, Iustus förlag 2001
- Ågren, J., Billighetsskäl i BrB 29:5 – Berättigande och betydelse vid påföljdsbestämning, Jure förlag 2013

Övrigt

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, 14 uppl., Norstedts 2015

Rättsfallsförteckning

Till följande rättsfall hänvisas i texten (noterna inkluderat) i uppsatsen. Förteckningen innehåller angivelser till de sidor i uppsatsen som respektive fall behandlas på. Det ska här noteras att bilagorna till uppsatsen återfinns rättsfall utöver dem som hänvisas i texten och noterna.

NJA		NJA 2006 s. 375	s. 14
NJA 1973 s. 350	s. 16	NJA 2006 s. 388	s. 21
NJA 1981 s. 426	s. 18	NJA 2007 s. 425	s. 20, 41, 55
NJA 1981 s. 1246	s. 17	NJA 2007 s. 533	s. 14, 39, 41
NJA 1983 s. 131	s. 16, 43, 56, 57	NJA 2008 s. 359	s. 26, 30, 31 32, 33, 35, 48, 51, 61
NJA 1985 s. 521	s. 14	NJA 2009 s. 300	s. 17
NJA 1986 s. 324	s. 18	NJA 2009 s. 559	s. 15, 16, 50
NJA 1989 s. 102	s. 41	NJA 2009 s. 599	s. 30
NJA 1990 s. 293	s. 14	NJA 2010 s. 168	s. 25
NJA 1990 s. 526	s. 19	NJA 2010 s. 485	s. 30
NJA 1991 s. 203	s. 17	NJA 2010 s. 592	s. 23, 30, 32, 37, 44, 59
NJA 1991 s. 255	s. 7, 37, 39, 41	NJA 2012 s. 849	s. 33
NJA 1991 s. 766	s. 17, 42, 53	NJA 2012 s. 1038 I	s. 33
NJA 1991 s. 778	s. 17	NJA 2013 s. 63	s. 30
NJA 1992 s. 590	s. 51	NJA 2013 s. 397	s. 33
NJA 1992 s. 615	s. 22	NJA 2013 s. 321	s. 30
NJA 1993 s. 68	s. 43	NJA 2014 s. 415	s. 15, 16
NJA 1994 s. 153	s. 32	NJA 2014 s. 559	s. 33
NJA 1995 s. 448	s. 7, 14, 37, 39, 41, 45	NJA 2014 s. 989	s. 33
NJA 1996 s. 149	s. 12		
NJA 1997 s. 172	s. 20	Hovrätterna	
NJA 1997 s. 266	s. 14	RH 1992:84	s. 14
NJA 1997 s. 535	s. 19	RH 1998:47	s. 18
NJA 1997 s. 622	s. 7, 37, 39, 41	RH 1999:109	s. 21
NJA 2000 s. 314	s. 26, 33	RH 2006:40	s. 15
NJA 2001 s. 464	s. 14	RH 2008:12	s. 19
NJA 2001 s. 500	s. 7, 22, 23, 37, 39, 41, 44	RH 2009:2	s. 22
NJA 2005 s. 283	s. 17, 19, 21	RH 2009:104	s. 22
NJA 2006 s. 40	s. 20	RH 2009:116	s. 22
		RH 2010:34	s. 14
		RH 2010:77	s. 23, 37, 44

RH 2011:70	s. 15	HovR:n SoB:s dom från den 24 juli 2014 i mål B 1730-14	s. 45
Göta HovR:s dom från den 14 januari 2008 i mål B 3182-08	s. 14	Svea HovR:s dom från den 25 juli 2014 i mål B 5788-14	s. 46
Svea HovR:s dom från den 12 augusti 2009 i mål B 5440-09	s. 17	HovR:n SoB:s dom från den 28 juli 2014 i mål B 1781-14	s. 47, 55
Svea HovR:s dom från den 5 oktober 2009 i mål B 6425-09	s. 17	HovR:n VS:s dom från den 4 augusti 2014 i mål B 3263-14	s. 44
HovR:n VS:s dom från den 2 april 2014 i mål B 1370-14	s. 44	HovR:n NN:s dom från den 5 augusti 2014 i mål B 744-14	s. 44
Svea HovR:s dom från den 7 maj 2014 2014 i mål B 3250-14	s. 55	HovR:n SoB:s dom från den 5 augusti 2014 i mål B 1789-14	s. 45, 52
HovR:n SoB:s dom från den 9 maj 2014 i mål B 903-14	s. 46	HovR:n SoB:s dom från den 8 augusti 2014 i mål B 1925-14	s. 44
HovR:n SoB:s dom från den 15 maj 2014 i mål B 822-14	s. 47, 53	HovR:n SoB:s dom från den 14 augusti 2014 i mål B 2056-14	s. 44
Svea HovR:s dom från den 15 maj 2014 i mål B 3861-14	s. 46	HovR:n VS:s dom från den 18 augusti 2014 i mål B 3576-14	s. 44
Svea HovR:s dom från den 16 maj 2014 i mål B 1728-13	s. 44	Göta HovR:s från den 19 augusti 2014 i mål B 2037-14	s. 44
Göta HovR:s dom från den 22 maj 2014 i mål B 526-14	s. 45	Göta HovR:s dom från den 22 augusti 2014 i mål B 2183-14	s. 44
HovR:n NN:s dom från den 28 maj 2014 i mål B 526-14	s. 46, 54	Göta HovR:s dom från den 27 augusti 2014 i mål B 2124-14	s. 46, 47
HovR:n SoB:s dom från den 10 juni 2014 i mål B 1274-14	s. 45	HovR:n SoB:s dom från den 2 september 2014 i mål B 2189-14	s. 48, 50
HovR:n NN:s dom från den 17 juni 2014 i mål B 608-14	s. 44	Göta HovR:s dom från den 5 september 2014 i mål B 2214-14	s. 46
HovR:n VS:s dom från den 17 juni 2014 i mål B 2867-14	s. 48	Svea HovR:s dom från den 5 september 2014 i mål B 7329-14	s. 44
HovR:n SoB:s dom från den 19 juni 2014 i mål B 1458-14	s. 45	Svea HovR:s dom från den 12 september 2014 i mål B 7749-14	s. 45
Göta HovR:s dom från den 23 juni 2014 i mål B 1604-14	s. 47, 55	HovR:n SoB:s dom från den 15 september 2014 i mål B 2233-14	s. 45
Svea HovR:s dom från den 24 juni 2014 i mål B 4212-14	s. 46	HovR:n SoB:s dom från den 15 september 2014 i mål B 2293-14	s. 52
Göta HovR:s dom från den 1 juli 2014 i mål B 1505-14	s. 43	Svea HovR:s dom från den 16 september 2014 i mål B 7069-14	s. 45, 53
Svea HovR:s dom från den 3 juli 2014 i mål B 5135-14	s. 44	HovR:n VS dom från den 19 september 2014 i mål B 3574-14	s. 45, 54
HovR:n SoB:s dom från den 18 juli 2014 i mål B 1079-14	s. 44		

HovR:n NN:s dom från den 23 september 2014 i mål B 950-14 s. 48

HovR:n SoB:s dom från den 25 september 2014 i mål B 1972-14 s. 56

HovR:n SoB:s dom från den 30 september 2014 i mål B 2325-14 s. 44

Svea HovR:s dom från den 8 oktober 2014 i mål B 7502-14 s. 45

HovR:n SoB:s dom från den 9 oktober 2014 i mål B 564-14 s. 45

Svea HovR:s dom från den 17 oktober 2014 i mål B 8421-14 s. 48

Göta HovR:s dom från den 24 oktober i mål B 2420-14 s. 44

Svea HovR:s dom från den 4 november 2014 i mål B 8533-14 s. 54

HovR:n SoB:s dom från den 10 november 2014 i mål B 2809-14 s. 45

Svea HovR:s dom från den 10 november 2014 i mål B 8740-14 s. 44

HovR:n NN:s dom från den 18 november 2014 i mål B 1126-14 s. 44, 50

HovR:n SoB:s dom från den 24 november 2014 i mål B 2894-14 s. 44

HovR:n SoB:s dom från den 25 november 2014 i mål B 2604-14 s. 46

HovR:n VS:s dom från den 27 november 2014 i mål B 4751-14 s. 48

Göta HovR:s dom från den 28 november 2014 i mål B 2750-14 s. 44

HovR:n SoB:s dom från den 1 december 2014 i mål B 2749-14 s. 55

HovR:n VS:s dom från den 4 december 2014 i mål B 4684-14 s. 47

Göta HovR:s dom från den 9 december 2014 i mål B 3168-14 s. 43

HovR:n VS:s dom från den 9 december 2014 i mål B 4587-14 s. 52

HovR:n SoB:s dom från den 10 december 2014 i mål B 2840-14 s. 44

HovR:n VS:s dom från den 9 december 2014 i mål B 4587-14 s. 45, 52

HovR SoB:s dom från den 15 december 2014 i mål B 3028-14 s. 43

HovR:n SoB:s dom från den 15 december 2014 i mål B 10501-14 s. 48

Svea HovR:s dom från den 19 december 2014 i mål B 10501-14 s. 46

Svea HovR:s dom från den 22 december 2014 i mål B 9523-14 s. 47

Svea HovR:s dom från den 22 december 2014 i mål B 9970-14 s. 47

HovR:n VS dom från den 16 januari 2015 i mål B 5168-14 s. 45, 52, 57

Göta HovR:s dom från den 23 januari 2015 i mål B 3225-14 s. 48, 56

HovR:n SoB:s dom från den 29 januari 2015 i mål B 3433-14 s. 43, 44

Svea HovR:s dom från den 10 februari 2015 i mål B 659-15 s. 46

Svea HovR:s dom från den 10 februari 2015 i mål B 226-15 s. 44

HovR:n SoB:s dom från den 11 februari 2015 i mål B 3481-14 s. 44

Göta HovR:s dom från den 16 februari 2015 i mål B 3545-14 s. 43

HovR:n VS:s dom från den 23 februari 2015 i mål B 1422-15 s. 48

Svea HovR:s dom från den 23 februari 2015 i mål B 876-15 s. 44

Svea HovR:s dom från den 25 februari 2015 i mål B 748-15 s. 47, 56, 57

Göta HovR:s dom från den 27 februari 2015 i mål B 169-15 s. 44

HovR:n SoB:s dom från den 3 mars 2015 i mål B 99-15 s. 43

HovR:n SoB:s dom från den 6 mars 2015 i mål B 3584-14 s. 43

HovR:n ÖN:s dom från den 6 mars 2015 i mål B 74-15 s. 48

HovR:n SoB:s dom från den 16 mars 2015 i mål B 30-15 s. 46

Göta HovR:s dom från den 19 mars 2015 i mål B 219-15 s. 45

Göta HovR:s dom från den 24 mars 2015 i mål B 332-15 s. 44

Svea HovR:s dom från den 24 mars 2015 i mål B 3394-15 s. 44, 54

HovR:n VS:s dom från den 27 mars 2015 i mål B 1406-15 s. 45, 52

Göta HovR:s dom från den 30 mars 2015 i mål B 358-15 s. 46

Svea HovR:s dom från den 2 april 2015 i mål B 1585-15 s. 46

Göta HovR:s dom från den 7 april 2015 i mål B 392-15 s. 43

HovR:n SoB:s dom från den 9 april 2015 i mål B 392-15 s. 47

HovR:n SoB:s dom från den 10 april 2015 i mål B 267-15 s. 43

Svea HovR:s dom från den 15 april 2015 i mål B 1874-15 s. 48

HovR:n VS:s dom från den 17 april 2015 i mål B 1509-15 s. 47, 53

Göta HovR:s dom från den 21 april 2015 i mål B 543-15 s. 46

Göta HovR:s dom från den 24 april 2015 i mål B 665-15 s. 45

Göta HovR:s dom från den 24 april 2015 i mål B 829-15 s. 44

HovR:n SoB:s dom från den 28 april 2015 i mål B 601-15 s. 44

HovR:n SoB:s dom från den 29 april 2015 i mål B 636-15 s. 46

HovR:n VS:s dom från den 30 april 2015 i mål B 2186-15 s. 9, 44, 56

Göta HovR:s dom från den 5 maj 2015 i mål B 717-15 s. 44

HovR:n SoB:s dom från den 13 maj 2015 i mål B 747-15 s. 45

HovR:n VS:s dom från den 18 maj 2015 i mål B 2291-15 s. 43

HovR:n VS:s dom från den 21 maj 2015 i mål B 2247-15 s. 48

HovR:n VS:s dom från den 1 juni 2015 i mål B 2511-15 s. 9, 48

HovR:n SoB:s dom från den 2 juni 2015 i mål B 1051 -15 s. 44

EU-domstolen

Domstolens dom av den 29 april 2004 i de förenade målen C-482/01 och C-493/01 Orfanopoulos och Oliveri, REG 2004 s. I-05257 s. 16

Domstolens dom av den 31 januari 2006 i mål C-503/03 Europeiska kommissionen mot Spanien, REG 2006 s. I-01097 s. 16

Domstolens dom av den 27 april 2006 i mål C-441/02 Europeiska kommissionen mot Italien, REG 2006 s. I-03449 s. 16

Europadomstolen

Amrollahi mot Danmark, ansökan nr 56811/00, dom av den 7 april 2002 s. 22

Yildiz mot Österrike, ansökan nr 37295/97, dom av den 31 oktober 2002 s. 22

Benhebba mot Frankrike, ansökan nr 53441/99, dom av den 10 juli 2003 s. 22

Bilaga 1

NJA	Menbedömningen enligt Högsta domstolen	Straffvärde eller straff-tid utan utvisning	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
NJA 1983 s. 131	Etiopisk medborgare, T, som gjort sig skyldig till dråp och ett flertal andra våldsbrott. T kom hit som 15-åring och hade vistats i landet i 13 år. Vistelsen hade emellertid präglats av närmast asociala levnadsförhållanden och kriminalitet samt av misslyckanden i försöken att inordna honom i det svenska samhället. HD framhöll att det men som T åsankats genom utvisningen skulle beaktas.	Strafftid utan utvisning: 7 år	3 år	57 %	Obegränsad tid
NJA 1991 s. 255	Belgisk medborgare, L, som gjort sig skyldig till grovt narkotikabrott och varusmuggling, grovt brott. HD fann att straffvärdet inte skulle understiga 10 år. Inte heller ansåg HD att förordnandet om utvisning av L, med hänsyn till att han saknade anknytning till Sverige, skulle påverka straffmätningen i mildrande riktning.	Straffvärde: inte under 10 år	10 år	0 %	Obegränsad tid
NJA 1991 s. 766	Turkisk medborgare, M, med permanent uppehållstillstånd som gjort sig skyldig till försök till mord i två fall, misshandel, hemfridsbrott och stöld. M hade en son från ett tidigare äktenskap som var bosatt i Sverige, likaså var hans mor och bror. M hade två döttrar och flera syskon i Turkiet. HD ansåg att M hade ganska stark anknytning hit och ansågs lida betydande men genom utvisningen.	Strafftid utan utvisning: 7 år	6 år	14 %	Obegränsad tid
NJA 1993 s. 68	Bangladeshisk medborgare, X, som gjort sig skyldig till grovt sexuellt utnyttjande av underårig. X hade bott i Sverige sedan 1984 och hade en bror och en fyraårig son som var bosatta här. X betalade underhållsbidrag till sonen men hade aldrig träffat honom. HD ansåg att X anknytning till Sverige inte var särskilt stark. X ansågs dock lida beaktansvärt men genom utvisningen.	Framgår ej	2 år 6 mån	Framgår ej	Obegränsad tid
NJA 1995 s. 448	Tanzanisk medborgare, S, som befunnits skyldig till framkallande av fara för annan. Enligt HD saknade S anknytning till Sverige när målet prövades i HD. Hon hade tidigare varit gift i Sverige men hade skilt sig. Enligt HD fanns det därför inte anledning att bestämma påföljden till lägre straff än vad som svarade mot brottets straffvärde.	Straffvärde: 1 år	1 år	0 %	Obegränsad tid
NJA 1997 s. 622	Tysk medborgare, P, som gjort sig skyldig till försök till varusmuggling, grovt brott. HD konstaterade att P saknade anknytning till Sverige. Emellertid uttalade HD följande: "Det men han lider genom utvisningen får anses vara litet och kan endast marginellt påverka straffmätningen".	Straffvärde i straffskalans övre del	4 år	Framgår ej	10 år
NJA 2001 s. 500	Polsk medborgare, E, som dömts till ansvar till försök till varusmuggling och grovt narkotikabrott. HD anförde att den tilltalade saknade anknytning till Sverige. HD konstaterade att det av utredningen framgick att E inte endast saknade anknytning till Sverige utan också till övriga stater som ingick i Schengensamarbetet. Straffet bestämdes således till straffvärdet.	Straffvärde: 5 år	5 år	0 %	10 år
NJA 2007 s. 425	Turkisk medborgare, M, som gjort sig skyldig till våldtäkt. Besökte Sverige som 17 år gammal i några månader. Återkom 1987 och bosatte sig tillsammans med dåvarande hustru från Finland. Gift med en svensk medborgare som var bosatt här. Med henne hade han två barn och med ytterligare två kvinnor tre andra barn. Alla barnen var bosatta här. Saknade fastare anknytning. Men beaktades.	Straffvärde: 2 år 6 mån	2 år	20 %	Obegränsad tid
NJA 2007 s. 533	Rysk medborgare, M, som gjort sig skyldig till stöld i två fall och snatteri i ett fall. M saknade helt anknytning till Sverige och något men beaktades således inte.	Framgår ej	1 mån	0 %	2 år

Bilaga 1

NJA	Menbedömningen enligt Högsta domstolen	Straffvärde eller straff-tid utan utvisning	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
NJA 2010 s. 592	Turkisk medborgare, M, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. M hade inom Schengenområdet aknytning till framför allt Nederländerna där han varit bosatt och anställd. Då straffvärdet klart översteg maximum kunde inte straffet sättas under maximum även om det men den tilltalade skulle lida till följd av att han registrerades på Schengens spärlista beaktades.	Straffvärde: överstigande maximum (10 år)	10 år	Framgår ej	Obegränsad tid

Bilaga 2

NJA	Bedömningen i utvisningsfrågan	Strafftid med utvisning (HovR)	Strafftid utan utvisning (HD)	Skärpning till följd av utvisningens upphävande
NJA 1989 s. 102	Marockansk medborgare, M, som gjort sig skyldig till två fall av våldtäkt mot sin hustru. HD uttalade att vid fastställandet av det fängelsestraff som ådömts M har domstolarna tagit hänsyn till det men som skulle åsamkas honom genom utvisningen. Eftersom skäl saknades att bedöma brotten på ett mildare sätt föranledde upphävandet av utvisningen en skärpning av straffet.	2 år	2 år 3 mån	11 %
NJA 1990 s. 526	Iransk medborgare, E, som gjort sig skyldig till narkotikabrott och grovt narkotikabrott. E kom till Sverige år 1977 och hade haft permanent uppehållstillstånd sedan 1980. Han levde under ordnade sociala förhållanden. Emellertid ansåg HD att synnerliga skäl för utvisning förelåg med hänsyn till brottslighetens allvar. Verkställighetshinder förelåg varför beslutet om utvisning upphävdes.	5 år 6 mån	6 år 6 mån	15 %
NJA 1991 s. 778	Etiopisk medborgare, B, som gjort sig skyldig till förvanskning av urkund, narkotikabrott vid tre tillfällen och brott mot knivlagen. B hade bott i Sverige sedan 1978. Trots den långa tid han vistats här saknade han egentlig anknytning till det svenska samhället. Enligt HD förelåg inte synnerliga skäl för utvisning.	2 mån	4 mån	50 %
NJA 1996 s. 365	Gambisk medborgare, M, som gjort sig skyldig till narkotikabrott. M hade vistats i Sverige i drygt fyra år. Sedan 1993 hade han varit gift med en svenska som han hade en dotter med. Sedan hustrun ansökt om äktenskapsskillnad var det vid tiden för prövningen i HD överens om att fortsätta äktenskapet. HovR:ns förordnande om utvisning upphävdes.	10 mån	1 år	17 %
NJA 1997 s. 158	Iransk medborgare, M, som gjort sig skyldig till narkotikabrott och stöld. I målet kunde det inte anses uppenbart att M inte längre var flyktning med behov av fristad i Sverige. Enligt HD fick M därför inte utvisas.	1 år	1 år 6 mån	33 %
NJA 1997 s. 266	Algerisk medborgare, S, som gjort sig skyldig till stöld och brott mot knivlagen. Enligt HD fanns det inte tillräcklig grund för att anta att S skulle komma att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet här i landet. Med hänsyn till att S varit frihetsberövad fanns inte anledning att skärpa påföljden.	VD	VD	0 %
NJA 1997 s. 535	Irakisk medborgare, B, som gjort sig skyldig till grovt narkotikabrott. B hade haft permanent uppehållstillstånd i Sverige sedan 1986. Enligt HD fanns synnerliga skäl för utvisning. Emellertid ansåg domstolen att det förelåg verkställighetshinder varför beslutet om utvisning upphävdes.	2 år	2 år 6 mån	20 %
NJA 1998 s. 501	Somalisk medborgare, A, som gjort sig skyldig till rån. HD ansåg att HovR:ns beslut om utvisning behövde upphävas med anledning av att det ej kunde anses förenligt med humanitetens krav att återsända A till ett land där det rådde kaos och som han lämnade i 12 till 13-årsåldern och där han enligt uppgift saknade närmare anhöriga.	1 år 3 mån	2 år 3 mån	44 %
NJA 2005 s. 283	Gambisk medborgare, L, som gjort sig skyldig till narkotikabrott och grovt narkotikabrott. L kom till Sverige 1983 och fick permanent uppehållstillstånd 1985. L hade tidigare varit gift med en svenska och hade en dotter som var bosatt här. Han hade haft en längre anställning men därefter kortvariga anställningar. Utvisningsbeslutet upphävdes med hänsyn till dottern samt vistelsens längd.	3 år	4 år 6 mån	33 %

Bilaga 2

NJA	Bedömningen i utvisningsfrågan	Strafftid med utvisning (HovR)	Strafftid utan utvisning (HD)	Skärpning till följd av utvisningens upphävande
NJA 2009 s. 300	Kroatisk medborgare, I, som gjort sig skyldig till grov utpressning, försök till grov utpressning, grovt olaga tvång, försök till grovt olaga tvång, misshandel, olaga hot och vapenbrott. HD framhöll att I under omkring 28 år i huvudsak hade levt sitt dagliga liv här och hade sin familj här. Således förelåg inte synnerliga skäl för utvisning.	4 år 6 mån	6 år 6 mån	31 %
NJA 2014 s. 415	Polsk medborgare, M, som gjort sig skyldig till stöld i butik. Enligt HD kunde inte det begångna brottet ses som ett verkligt och tillräckligt allvarligt hot som påverkar ett av samhällets grundläggande intressen osv. Att utvisningsbeslutet upphävdes föranledde en skärpning av det av HovR:n utdömda fängelsestraffet.	1 mån	1 mån	0 %

Bilaga 3

Övriga hovrättsavgöranden	Menbedömningen enligt hovrätterna	Straffvärde	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
Svea hovrätts dom från den 7 maj 2014 i mål B 3250-14	Nigeriansk medborgare, S, som gjort sig skyldig till våldtäkt och häleri. S hade syskon och föräldrar som var bosatta i Sverige. Han hade också tre barn och ett på väg. Relationen med barnens mor hade dock upphört. Av socialnämndens yttrande framgick att modern berättat att S misshandlat henne. HovR:n ansåg att S förorsakats beaktansvärt men till följd av utvisningen.	2 år 6 mån	2 år	20 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 9 maj 2014 i mål B 903-14	Finsk medborgare, T, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. T saknade egentlig anknytning till Sverige och kunde inte, även med beaktande av att han var nordbo och EU-medborgare, anses lida något men till följd av utvisningen.	4 år	4 år	0 %	10 år
Svea hovrätts dom från den 15 maj 2014 i mål B 3861-14	Rysk medborgare, A, som gjort sig skyldig till stöld. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning där det framkom att A:s gravida hustru vistades här. Anknytningen bedömdes som svag. Vid straffmätningen beaktades att utvisningen i viss mån innebar att A inte kunde utföra sina arbetsuppgifter i Sverige.	Framgår ej	3 mån	Framgår ej	5 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 15 maj 2014 i mål B 822-14	Två vietnamesiska medborgare, V och T, som gjort sig skyldiga till grov narkotikasmuggling. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning där det konstaterats att varken V eller T hade någon anknytning till Sverige. Båda två hade emellertid underåriga barn i ett annat EU-land. Således ansågs utvisningarna innebära visst men för V och T.	Ca 3 år 6 mån	3 år	14 %	10 år
Svea hovrätts dom från den 16 maj 2014 i mål B 11728-13	V, som levde och bodde i Estland men saknade medborgarskap och som gjort sig skyldig till grov stöld och två fall av grovt häleri. V hade ingen anknytning till Sverige. Eftersom V saknade medborgarskap skulle utvisningen kunna medföra en registrering på spärllistan. Han saknade dock anknytning till någon annan Schengenstat än Estland.	2 år 3 mån	2 år 3 mån	0 %	10 år
Göta hovrätts dom från den 22 maj 2014 i mål B 944-14	Irakisk medborgare, A, som gjort sig skyldig till grov kvinnofridskränkning. Då A saknade anknytning till Sverige ansåg HovR:n att det inte fanns någon anledning att anta att utvisningen innebar ett sådant men för A som skulle påverka straffmätningen.	1 år	1 år	0 %	5 år
Hovrätten för Nedre Norrlands dom från den 28 maj 2014 i mål B 526-14	Medborgare i okänt land, D, som gjort sig skyldig till grov misshandel, olaga hot och ringa dopningsbrott. D uppgav efter TR:ns dom att han fått en son. HovR:n fann emellertid att D saknade närmare anknytning till Sverige. Det men som D orsakats av utvisningen skulle dock beaktas i sänkande riktning.	2 år 6 mån	2 år 2 mån	13 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 10 juni 2014 i mål B 1274-14	Algerisk medborgare, Y, som gjort sig skyldig till bland annat grov stöld och våld mot tjänsteman. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. I TR:n framkom att Y saknade anknytning till Sverige. Den omständigheten att han utvisades skulle därför inte tillmätas någon betydelse vid straffmätningen. Y:s ungdom vid gärningstillfället beaktades.	8 mån	5 mån	0 %	5 år
Hovrätten för Nedre Norrlands dom från den 17 juni 2014 i mål B 608-14	Bulgarisk medborgare, M, som gjort sig skyldig till grov skadegörelse och stöld. HovR:n påpekade att M helt saknade anknytning till Sverige.	8 mån	8 mån	0 %	3 år

Bilaga 3

Övriga hovrättsavgöranden	Menbedömningen enligt hovrätterna	Straffvärde	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 17 juni 2014 i mål B 2867-14	Holländsk medborgare, S, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. S berättade att han inte hade några släktingar i något EU-land. Vidare framkom att han kört taxi när han inte hade något annat arbete. Det men som S drabbades av på grund av utvisningen ansågs av HovR:n som så begränsat att det inte skulle påverka straffmätningen.	4 år 6 mån	4 år 6 mån	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 19 juni 2014 i mål B 1458-14	Rysk medborgare, I, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. TR:n konstaterade att I saknade anknytning till Sverige. Enligt domstolen led han inte något sådant men av utvisningen som borde beaktas vid straffmätningen.	4 år	4 år	0 %	10 år
Göta hovrätts dom från den 23 juni 2014 i mål B 1604-14	Polsk medborgare, K, som gjort sig skyldig till olaga hot, snatteri och förgelseväckande beteende. HovR:n ansåg att TR:ns dom skulle fastställas i vilken det konstaterats att K förorsakats visst men genom utvisningen då han hade en svag anknytning till Sverige genom sin moster som var bosatt här. Ingen anknytning till de övriga Schengenstaterna.	5 mån	4 mån	20 %	2 år
Svea hovrätts dom från den 24 juni 2014 i mål B 4212-14	Algerisk medborgare, N, som gjort sig skyldig till flera fall av narkotikabrott. HovR:n gjorde samma bedömning som TR:n i utvisnings- och påföljdsfrågan. TR:n uttalade: "Eftersom N inte har någon närmare anknytning till Sverige eller övriga Schengenområdet bör utvisningen inte inverka på straffets längd".	8 mån	8 mån	0 %	10 år
Göta hovrätts dom från den 1 juli 2014 i mål B 1505-14	Belgisk medborgare, M, som gjort sig skyldig till grov människosmuggling. HovR:n fann inte anledning att frångå brottets straffvärde vid straffmätningen.	10 mån	10 mån	0 %	5 år
Svea hovrätts dom från den 3 juli 2014 i mål B 5135-14	Rumänsk medborgare, D, som gjort sig skyldig till vållande till kroppsskada och försök till grov stöld. HovR:n hänvisade till TR:ns bedömningar. Enligt TR:n hade D vistats här i fyra månader och saknade anknytning hit. TR:n uttalade: "Det saknas skäl att göra någon reduktion på grund av utvisningen då D helt saknar anknytning hit".	8 mån	8 mån	0 %	5 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 18 juli 2014 i mål B 1079-14	Holländsk medborgare, W, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i frågorna om påföljd och utvisning. I TR:n konstaterades att W inte hade någon anknytning till Sverige som innebar att han skulle drabbas av något men på grund av att han utvisades ur riket.	4 år	4 år	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 24 juli 2014 i mål B 1730-14	Portugisisk medborgare, A, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. Liksom TR:n framhöll HovR:n att utvisningsbeslutet inte skulle påverka straffmätningen. I TR:n konstaterades vidare att A saknade anknytning till Sverige.	4 år	4 år	0 %	10 år
Svea hovrätts dom från den 25 juli 2014 i mål B 5788-14	Finländsk medborgare, T, som gjort sig skyldig till ringa dopningsbrott och narkotikabrott, grovt och ringa. HovR:n ansåg att straffet skulle bestämmas i enlighet med straffvärdet. Med hänsyn till bedömningen av gärningarnas straffvärde ansåg dock HovR:n att återreseförbudets längd skulle förkortas till tio år.	5 år	5 år	0 %	10 år

Bilaga 3

Övriga hovrättsavgöranden	Menbedömningen enligt hovrätterna	Straffvärde	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 28 juli 2014 i mål B 1781-14	Vietnamesisk medborgare, T, som gjort sig skyldig till grovt och ringa narkotikabrott. HovR:n anslöt sig till TR:ns menbedömning. Av TR:ns utredning framkom att T bott flera år i Sverige och hade en förankring i arbetsmarknaden. Han hade dock ingen familj eller annan starkare anknytning till det svenska samhället. T ansågs lida men till följd av utvisningen.	2 år 6 mån	2 år	20 %	10 år
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 4 augusti 2014 i mål B 3263-14	Marockansk medborgare, R, som gjort sig skyldig till våldtäkt. Enligt egen uppgift hade R påtaglig anknytning till Italien. HovR:n framhöll att R med all sannolikhet skulle bli registrerad på spärllistan varför strafftiden sattes lägre än straffvärdet.	Några månader högre än TR:n (framgår ej)	2 år 4 mån	Framgår ej	10 år
Hovrätten för Nedre Norrlands dom från den 5 augusti 2014 i mål B 744-14	Bangladeshisk medborgare, S, som gjort sig skyldig till misshandel i nio fall och olaga hot i nio fall. Hovrätten berörde inte menfrågan. TR:n framhöll att med anledning av att S endast vistats i Sverige en kortare tid och saknade anknytning hit skulle inte beslutet om utvisning påverka straffet.	1 år	1 år	0 %	5 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 5 augusti 2014 i mål B 1789-14	En holländsk medborgare och en medborgare i dominikanska republiken (D.R), P och Y, som gjort sig skyldiga till grov narkotikasmuggling. P saknade anknytning till Sverige eller något annat EU-land. Y:s make var spansk medborgare medan Y hade uppehållstillstånd där. Då utvisningen kunde komma att verkställas till D.R var menet beaktansvärt.	P: 4 år 6 mån Y: 5 år	P: 4 år 6 mån Y: 4 år 6 mån	P: 0 % Y: 10 %	Y och P: 10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 8 augusti 2014 i mål B 1925-14	Litauisk medborgare, J, som gjort sig skyldig till grovt narkotikabrott. J saknade anknytning till Sverige. Utvisningen påverkade inte straffmätningen.	4 år	4 år	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 14 augusti 2014 i mål B 2056-14	Polsk medborgare, P, som gjort sig skyldig till häleri. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i fråga om påföljd och utvisning. I TR:n konstaterades att P saknade anknytning till Sverige och ansågs således inte förorskas men genom utvisningen.	4 mån	4 mån	0 %	5 år
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 18 augusti 2014 i mål B 3576-14	Nigeriansk medborgare, I, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. HovR:n uttalade att för att menet ska vara beaktansvärt torde krävas att det finns grundad anledning att anta att det som medför men kommer inträffa. HovR:n ansåg att det inte fanns grundad anledning att anta att I skulle förlora sitt uppehållstillstånd i Spanien. Menet var därför inte beaktansvärt.	2 år	2 år	0 %	10 år
Göta hovrätts dom från den 19 augusti 2014 i mål B 2037-14	Algerisk medborgare, B, som gjort sig skyldig till snatteri. B saknade anknytning till såväl Sverige som något annat Schengenland varför domstolen ansåg att ett utvisningsbeslut inte skulle medföra men av sådant slag som skulle beaktas vid straffmätningen.	6 mån	6 mån	0 %	5 år
Göta hovrätts dom från den 22 augusti 2014 i mål B 2183-14	Serbisk medborgare, J, som gjort sig skyldig till grovt narkotikabrott. J saknade helt anknytning till Sverige varför han inte kunde anses lida något nämnvärt men på grund av utvisningen.	Klart högre än 2 år	3 år	0 %	10 år

Bilaga 3

Övriga hovrättsavgöranden	Menbedömningen enligt hovrätterna	Straffvärde	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
Göta hovrätts dom från den 27 augusti 2014 i mål B 2124-14	Algerisk medborgare, F, som gjort sig skyldig till olaga hot, stölder, häleri, hot mot tjänsteman respektive våldsamt motstånd och ringa narkotikabrott. F ansågs sakna sådan anknytning till Sverige som kunde medföra att han skulle lida men av utvisningen. Att F hade barn i Frankrike som han inte träffat sedan 1997 innebar inte att han led beaktansvärt men.	4 mån	4 mån	0 %	5 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 2 september 2014 i mål B 2189-14	Slovakisk medborgare, M, som gjort sig skyldig till grovt bedrägeri. M:s anknytning till Sverige bestod bland annat i att han har släkt här. HovR:n konstaterade att det men som M, mot bakgrund av sina personliga förhållanden, kunde anses lida var så begränsat att det inte påverkade straffmätningen.	1 år	1 år	0 %	5 år
Svea hovrätts dom från den 5 september 2014 i mål B 7329-14	Marockansk medborgare, A, som gjort sig skyldig till våldtäkt, ringa narkotikabrott och misshandel. HovR:n uttalade: "Det har inte framkommit något om A:s personliga förhållanden som medför att han kan anses lida sådant men av utvisningen att det bör beaktas vid straffmätningen eller påverka återreseförbudets längd".	2 år 4 mån	2 år 4 mån	0 %	10 år
Göta hovrätts dom från den 5 september 2014 i mål B 2214-14	Somalisk medborgare, O, som gjort sig skyldig till mordbrand. Vid påföljdsbestämningen i HovR:n omnämndes inte utvisningen överhuvudtaget. I TR:ns domskäl anfördes att O:s sju syskon befann sig i Sverige. Utvisningsbeslutet skulle dock inte inverka på strafftidens längd då O saknade närmare anknytning till riket enligt TR:n.	3 år	3 år	0 %	5 år
Svea hovrätts dom från den 12 september 2014 i mål B 7749-14	Israelisk medborgare, A, som gjort sig skyldig till olaga hot och falskt alarm, båda grova brott. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i påföljds- och utvisningsfrågan. Då A helt saknade anknytning till Sverige saknades skäl att beakta utvisningen vid straffmätningen.	2 år	2 år	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 15 september 2014 i mål B 2233-14	Vietnamesisk medborgare, D, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. Enligt domstolen saknade D anknytning till Sverige och led inte något beaktansvärt men till följd av utvisningen.	4 år	4 år	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 15 september 2014 i mål B 2293-14	Italiensk medborgare, M, och medborgare i D.R, F, som gjort sig skyldiga till grov narkotikasmuggling. TR:n uttalade: "När straffens längd bestäms ska dock hänsyn tas till besluten om utvisning och de men som dessa innebär". Vad som föranlett reduceringen går emellertid inte att utläsa i varken HovR:ns eller TR:ns domskäl.	M: 4 år 6 mån F: 5 år 6 mån	M: 4 år F: 5 år	M: 11% F: 11%	15 år
Svea hovrätts dom från den 16 september 2014 i mål B 7069-14	Colombiansk medborgare, V, som gjort sig skyldig till grovt narkotikabrott, grov narkotikasmuggling och våld mot tjänsteman. I HovR:n framkom att V hade vuxna barn, bror och brorsbarn i Sverige samt sin fru, underåriga barn och barnbarn i Spanien. V ansågs lida beaktansvärt men eftersom han skulle komma att registreras på spärllistan.	7 år	6 år	14 %	15 år
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 19 september 2014 i mål B 3574-14	Två medborgare i Bosnien och Hercegovina, B och J, som gjort sig skyldiga till grovt smugglingsbrott. HovR:n framförde att både B och J saknade anknytning till Sverige. Med beaktande av att B och J förorskadades men genom att på grund av brott utvisas ansåg HovR:n att fängelsestraffet skulle sättas ned.	3 år 6 mån	3 år	14 %	10 år

Bilaga 3

Övriga hovrättsavgöranden	Menbedömningen enligt hovrätterna	Straffvärde	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
Hovrätten för Nedre Norrlands dom från den 23 september 2014 i mål B 950-14	Två georgiska medborgare, T och G som gjort sig skyldiga till grov stöld och stöld (G) respektive snatteri (T). Ingen av dem tilltalade ansågs lida särskilt men av utvisningsbeslutet.	8 mån	8 mån	0 %	5 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 25 september 2014 i mål B 1972-14	Kosovansk medborgare, X, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. X talade svenska men hade ingen närmare anknytning till det svenska arbetslivet. Han hade endast en begränsad anknytning till sin son från ett tidigare förhållande. Närmast anknytning var V som stod som tilltalad i samma mål och deras son. X ansågs lida beaktansvärt men.	6 år	5 år	17 %	15 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 30 september 2014 i mål B 2325-14	Slovakisk medborgare, L, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling och smuggling. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i utvisning- och påföljdsfrågan. I TR:n konstaterades att L saknade anknytning till Sverige. Det förhållandet att L utvisades påverkade inte straffmätningen.	2 år 6 mån	2 år 6 mån	0 %	5 år
Svea hovrätts dom från den 8 oktober 2014 i mål B 7502-14	Libysk medborgare, O, som gjort sig skyldig till våldtäkt. HovR:n delade TR:n bedömning i fråga om utvisning och påföljd. I TR:n konstaterades att O saknade anknytning till Sverige. "HovR:n finner vidare att straffmättningsvärdet, även med beaktande av att O kan lida visst men av utvisningen, uppgår till tre års fängelse".	Framgår ej	3 år	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 9 oktober 2014 i mål B 564-14	Amerikansk medborgare, M, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. På grund av M:s starka anknytning till Norge (gift med en norsk medborgare) ansåg domstolen att konsekvenserna av en registrering på spärllistan innebar ett sådant men som skulle beaktas vid straffmätningen.	Drygt 3 år	3 år	Framgår ej	10 år
Svea hovrätts dom från den 17 oktober 2014 i mål B 8421-14	Gambisk medborgare, H, som gjort sig skyldig till narkotikabrott. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. I TR:n uppgav H att han hade uppehållstillstånd i Italien där han bott i sex år och där han tidigare bedrivit affärsverksamhet. Han hade en syster och flickvän i Sverige. Enligt TR:n var menet så ringa att det inte skulle påverka straffmätningen.	Framgår ej	3 mån	0 %	5 år
Göta hovrätts dom från den 24 oktober 2014 i mål B 2420-14	Rumänsk medborgare, N, som gjort sig skyldig till grovt bedrägeri medelst brukande av falsk urkund, försök till grovt bedrägeri medelst brukande av falsk urkund och olovligt förfogande. Den tilltalades ungdom beaktades vid straffmätningen. Då N inte hade någon anknytning till Sverige eller annat Schengenland kunde inte utvisningen anses medföra beaktansvärt men.	Klart högre än 1 år	1 år	0 %	5 år
Svea hovrätts dom från den 4 november 2014 i mål B 8533-14	Etiopisk medborgare, A, som gjort sig skyldig till grov misshandel, försök till våldtäkt, olaga hot och köp av sexuell tjänst. Det men A kunde lida av utvisningen skulle beaktas. Av utredningen framgick att A sedan 2011 bott i Sverige tillsammans med sin maka som var svensk medborgare.	Ca 2 år 4 mån	2 år	Ca 14 %	10 år
Svea hovrätts dom från den 7 november 2014 i mål B 8385-14	Rumänsk medborgare, A, som gjort sig skyldig till misshandel och grov stöld. Enligt domstolen saknade A såväl arbete och bostad som anknytning till Sverige. "Det har inte framkommit att utvisningen skulle innebära ett sådant men som ska påverka straffmätningen". A:s ungdom beaktades vid straffmätningen.	Framgår ej	6 mån	Framgår ej	5 år

Bilaga 3

Övriga hovrättsavgöranden	Menbedömningen enligt hovrätterna	Straffvärde	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 10 november 2014 i mål B 2809-14	Algerisk medborgare, A, som gjort sig skyldig till grov stöld och häleriförseelse. A hade sökt asyl två gånger men fått avslag. Han själv påpekade att han saknade anknytning till Sverige. A bedömdes inte lida något beaktansvärt men till följd av utvisningen.	6 mån	6 mån	0 %	3 år
Svea hovrätts dom från den 10 november 2014 i mål B 8740-14	Georgisk medborgare, K, som gjort sig skyldig till grov stöld och försök till grov stöld. Av utredningen i målet framgick att K saknade anknytning både till Sverige och till övriga stater som ingår i Schengensamarbetet. Det sänkades därför skäl att beakta konsekvenserna av utvisningen vid straffmätningen.	8 mån	8 mån	0 %	5 år
Hovrätten för Nedre Norrlands dom från den 18 november 2014 i mål B 1126-14	Marockansk medborgare, A, som gjort sig skyldig till stöld vid två tillfällen, grov stöld vid två tillfällen, försök till grov stöld och ringa narkotikabrott. HovR:n nämnde inget om varken anknytning eller men till följd av utvisning i sina domskäl. I TR:n konstaterades att A helt saknade anknytning till Sverige.	1 år	1 år	0 %	5 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 24 november 2014 i mål B 2894-14	Holländsk medborgare, M, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. Enligt HovR:n innebar inte utvisningen något beaktansvärt men för M. I TR:n hade konstaterats att M saknade anknytning till Sverige.	5 år	5 år	0 %	15 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 25 november 2014 i mål B 2604-14	Rysk medborgare, V, som gjort sig skyldig till grov misshandel. HovR:n konstaterade att utvisningen med hänsyn till V:s svaga anknytning till Sverige inte borde påverka straffmätningen.	2 år 6 mån	2 år 6 mån	0 %	10 år
Hovrätten för Västra Sverige dom från den 27 november 2014 i mål B 4751-14	Rumänsk medborgare, S, som gjort sig skyldig till två fall av försök till grov stöld. I målet framkom att S kom hit i maj 2014 och hade två bröder här som han inte visste var de vistades. Enligt HovR:n medförde inte utvisningen något men som skulle beaktas vid straffmätningen.	8 mån	8 mån	0 %	3 år
Göta hovrätts dom från den 28 november 2014 i mål B 2750-14	Tre polska medborgare, K, M och R, som gjort sig skyldiga till försök till grov stöld och grov stöld. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i påföljdsfrågan. TR:n ansåg att det inte framkommit att någon av de tilltalade hade någon anknytning till Sverige. Således sänkades skäl att beakta utvisningen vid straffmätningen.	K och M: 1 år 10 mån R: 1 år 8 mån.	K och M: 1 år 10 mån R: 1 år 8 mån.	0 %	5 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 1 december 2014 i mål B 2749-14	Pakistansk medborgare, M, som gjort sig skyldig till våldtäkt. HovR:n framhöll, som TR:n konstaterat, att M var ogift och saknade barn. M hade endast haft tillfälliga anställningar i Sverige. Trots att han hade befunnit sig här i sex år bedömdes hans anknytning till landet vara svag. HovR:n ansåg dock att han led beaktansvärt men som skulle påverka straffmätningen.	2 år 6 mån	2 år	20 %	10 år
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 4 december 2014 i mål B 4684-14	Marockansk medborgare, A, som gjort sig skyldig till grov misshandel. A:s två barn och deras mor vistades i Sverige och sökte asyl vid tidpunkten för domen. HovR:n framhöll att det var högst osäkert om A:s anhöriga skulle komma att få uppehållstillstånd i Sverige. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i fråga om påföljd. Något utvisningsmen beaktades inte.	3 år	3 år	0 %	10 år

Bilaga 3

Övriga hovrättsavgöranden	Menbedömningen enligt hovrätterna	Straffvärde	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
Göta hovrätts dom från den 5 december 2014 i mål B 2905-14	Två albanska medborgare, K och E, som gjort sig skyldiga till försök till grov stöld och grov stöld. Vad som framkommit om de tilltalades personliga förhållanden utgjorde inte skäl för att vid straffmätningen beakta att de skulle utvisas ur riket. Vid straffmätningen beaktades E:s ungdom.	1 år 6 mån	K:1 år 6 mån E: 1 år	K: 0 % E: 0 %	5 år
Göta hovrätts dom från den 9 december 2014 i mål B 3168-14	Algerisk medborgare, M, som gjort sig skyldig till grov stöld. Då det i målet framkom att M redan sedan tidigare inte hade någon rätt att kvarstanna i landet fanns inte skäl för att låta utvisningsbeslutet inverka på straffmätningen. Vid straffmätningen beaktades den tilltalades ungdom.	6 mån	3 mån	0 %	5 år
Hovrätten för Västra Sverige dom från den 9 december 2014 i mål B 4587-14	Albansk medborgare, A, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling och försök till grovt narkotikabrott. A hade aknytning till Grekland där hans syster bodde och där han själv bott och arbetat under längre perioder. Enligt TR:n fanns det därför skäl att vid straffmätningen särskilt beakta konsekvenserna av ett uppförande på spärllistan.	4 år 6 mån	4 år	11 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 10 december 2014 i mål B 2840-14	Två finska medborgare, T och T, som gjort sig skyldiga till grov narkotikasmuggling. HovR:n delade TR:ns uppfattning att utvisningsbesluten inte medförde men av sådant slag som skulle beaktas vid straffmätningen. De båda gärningsmännen saknade anknytning till Sverige.	3 år 4 mån	3 år 4 mån	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 15 december 2014 i mål B 3028-14	Holländsk medborgare, H, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. Menfrågan togs inte upp i varken TR:n eller HovR:n.	4 år 6 mån	4 år 6 mån	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 15 december 2014 i mål B 3148-14	Statslös medborgare, N, som gjort sig skyldig till försök till våldtäkt. Enligt HovR:n innebar inte utvisningsbeslutet några sådana men som skulle beaktas vid straffmätningen.	1 år 3 mån	1 år 3 mån	0 %	5 år
Svea hovrätts dom från den 19 december 2014 i mål B 10501-14	Argentinsk medborgare, Y, som gjort sig skyldig till stöld, två fall av ringa narkotikabrott, brott mot knivlagen och grov stöld. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i såväl utvisnings- som påföljdsfrågan. Av utredningen i TR:n framkom att Y hade ringa aknytning till Sverige. Vid straffmätningen beaktades Y:s ungdom och i viss mån utvisningen.	Framgår ej	4 mån	Framgår ej	3 år
Svea hovrätts dom från den 22 december 2014 i mål B 9523-14	Nigeriansk medborgare, D, som gjort sig skyldig till mord. HovR:n anslöt sig till TR:ns uppfattning att utvisningen av D inte skulle inverka på straffmätningen. Av utredningen i utvisningsfrågan framkom att D vistats i Sverige sedan 2011 och sedan 2012 hade permanent uppehållstillstånd här.	Livstid	Livstid	0 %	Obegränsad tid
Svea hovrätts dom från den 22 december 2014 i mål B 9970-14	Kazakstansk medborgare, A, som gjort sig skyldig till grov misshandel, våldtäkt och grov kvinnofridskränkning. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning Det framkom inte att A hade någon anknytning till Sverige i form av familj eller andra närstående. Han hade dock ett arbete här. TR:n ansåg att A kunde sägas lida men på grund av att han skulle förlora sitt arbete.	Något lägre än TR:n (något över 3 år 6 mån)	2 år 10 mån	Framgår ej	10 år

Bilaga 3

Övriga hovrättsavgöranden	Menbedömningen enligt hovrätterna	Straffvärde	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 16 januari 2015 i mål B 5168-14	Makedonsk medborgare, F, som gjort sig skyldig till våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av barn. HovR:n ansåg att F saknade väsentlig anknytning till Sverige. Dock ansågs F lida ett visst men av utvisningen varför fängelsestraffets skulle sätta ner med ett år. Övrig reduktion avsåg den tilltalades ungdom vid gärningstillfället.	2 år 6 mån	1 år	40 %	5 år
Göta hovrätts dom från den 23 januari i mål B 3225-14	Två serbiska medborgare, D och A, som gjort sig skyldiga till flera fall av grov stöld och flera fall av häleri. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. TR:n framhöll att D och A vistats i Sverige några månader och att deras barn flyttat tillbaka till Serbien. De saknade en naturlig anknytning hit men led ringa men till följd av utvisningen. Straffmättningsvärdet förkortades.	Ca 1 år 7 mån till 1 år 9 mån	D:1 år 4 mån A:1 år 3 mån	D: ca 20 % A: ca 25 %	D: 8 år A: 8 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 26 januari 2015 i mål B 3432-14	Serbisk medborgare, D, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. Enligt HovR:n hade inte D någon anknytning till Sverige och kunde därför inte anses lida sådant men av utvisningen att straffmätningen skulle påverkas. Viss reduktion med anledning av arbets-rättsliga följder.	Betydligt högre än TR:n (TR:n: 2 år 6 mån)	2 år 6 mån	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 29 januari 2015 i mål B 3433-14.	Två holländska medborgare, A och D, som gjort sig skyldiga till grov narkotikasmuggling. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i utvisnings- och påföljdsfrågan. TR:n konstaterade att då varken A eller D skulle komma att lida särskilt men av utvisningsbeslutet fanns inte skäl till nedsättning av straffet.	4 år	4 år	0%	10 år
Svea hovrätts dom från den 10 februari 2015 i mål B 659-15	Rysk medborgare, I , som gjort sig skyldig till två fall av stöld och ett fall av snatteri. I HovR:n framkom att hans flickvän fått tidsbegränsat arbetstillstånd i Sverige men att hon alltjämnt befann sig i Ukraina. HovR:n ansåg dock att I saknade närmare anknytning till Sverige. Utvisningen kunde därför inte anses medföra sådant men som skulle beaktas.	2 mån	2 mån	0 %	5 år
Svea hovrätts dom från den 10 februari 2015 i mål B 226-15	Rumänsk medborgare, V, som gjort sig skyldig till grov stöld och rån. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i utvisnings- och påföljdsfrågan. TR:n bedömde att V inte förorsakats men genom att han på grund av brotten utvisades ur riket. Vid bedömningen i utvisningsfrågan framkom att V inte hade någon anknytning till Sverige.	3 år	3 år	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 11 februari 2015 i mål B 3481-14	Holländsk medborgare, J, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. HovR:n konstaterade att J saknade anknytning till Sverige varför det inte fanns skäl att låta utvisningen påverka fängelsestraffets längd. J:s ungdom vid gärningstillfället beaktades vid straffmätningen.	5 år 6 mån	3 år 9 mån	0 %	10 år
Göta hovrätts dom från den 16 februari 2015 i mål B 3545-14	Rumänsk medborgare, G, som gjort sig skyldig till våldtäkt. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i utvisnings- och påföljdsfrågan. I TR:n framfördes att G sedan en tid vistats i Sverige för att arbeta och att han inte kände till var hans gravida fästmo befann sig. Något ställningstagande i menfrågan togs aldrig.	2 år	2 år	0 %	10 år
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 23 februari 2015 i mål B 1422-15	Kosovansk medborgare, N, som gjort sig skyldig till brukande av falsk urkund. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. TR:n framhöll att då N saknade all anknytning till Sverige hade han inte förorsakats något men av utvisningen som skulle beaktas vid straffmätningen. I målet framkom dock att han hade en kusin här.	1 mån	1 mån	0 %	5 år

Bilaga 3

Övriga hovrättsavgöranden	Menbedömningen enligt hovrätterna	Straffvärde	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
Svea hovrätts dom från den 23 februari 2015 i mål B 876-15	Algerisk medborgare, Y, som gjort sig skyldig till grov stöld. HovR:n gjorde inte någon annan bedömning än TR:n i utvisnings- och påföljdsfrågan. Enligt TR:n saknade Y helt anknytning till Sverige varför beslutet om utvisning inte skulle påverka straffmätningen.	6 mån	6 mån	0 %	5 år
Svea hovrätts dom från den 25 februari 2015 i mål B 748-15	Afghansk medborgare, M, som gjort sig skyldig till grov misshandel. Enligt HovR:n hade M en mycket begränsad anknytning till Sverige, men hade vistats här en så pass lång tid i en ung människas liv att han bedömdes lida beaktansvärt men till följd av utvisningen ur Sverige.	1 år 6 mån	1 år	33 %	5 år
Göta hovrätts dom från den 27 februari 2015 i mål B 169-15	Polsk medborgare, J, som gjort sig skyldig till sex fall av stöld. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i påföljdsfrågan. TR:n ansåg att med hänsyn till att J saknade anknytning till Sverige innebar ett eventuellt utvisningsbeslut inget men för denne, varför beslutet inte skulle påverka "straffmätningens värde".	6 mån	6 mån	0 %	5 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 3 mars 2015 i mål B 99-15	Tre litauiska medborgare, D, T och M, som gjort sig skyldiga till grovt häleri. HovR:n ansåg att den utvisning som förordnades om för envar av de tilltalade inte gav anledning att vid straffmätningen avvika från straffvärdet.	1 år 6 mån	1 år 6 mån	0 %	5 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 6 mars 2015 i mål B 3584-14	Polsk medborgare, G som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. Som TR:n funnit ansåg HovR:n att det saknades skäl att beakta utvisningen vid straffmätningen.	"Högt straffvärde"	4 år 6 mån	Framgår ej	10 år
Hovrätten för Övre Norrlands dom från den 6 mars 2015 i mål B 74-15	Georgisk medborgare, S, som gjort sig skyldig till ett fall av stöld och sju fall av grov stöld. I likhet med TR:n ansåg HovR:n att utvisningen inte innebar ett sådant men som skulle beaktas vid straffmätningen. I TR:n framhölls att S saknade närmare anknytning till såväl Sverige som de övriga staterna inom Schengens samarbetsområde.	1 år 8 mån	1 år 8 mån	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 16 mars 2015 i mål B 30-15	Holländsk medborgare, J, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling och grovt narkotikabrott. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. I TR:n framgick att J flyttade till Sverige 2013, att hon hade försörjt sig genom "svartarbete" under en tid och att hon ville bo här med sina barn. J:s anknytning ansågs som mycket svag. Något men beaktades inte.	4 år	4 år	0 %	10 år
Göta hovrätts dom från den 19 mars 2015 i mål B 219-15	Libyisk medborgare, A, som gjort sig skyldig till grov kvinnofridskränkning. Sedan det framkommit att A och hans fru ansökt om äktenskapsskillnad ansåg HovR:n att A numera saknade en sådan anknytning till Sverige som medförde att han led men genom utvisningen.	1 år 2 mån	1 år 2 mån	0 %	5 år
Göta hovrätts dom från den 24 mars 2015 i mål B 332-15	Rumänsk medborgare, C, som gjort sig skyldig till misshandel och rån. I målet framkom att C de senaste två åren vistats här och i Rumänien. Han var arbetssökande men hade därefter tiggat. C:s släktingar befann sig här eller i Norge och han hade två barn i Rumänien. HovR:n ansåg att C inte led beaktansvärt men till följd av utvisningen.	1 år eller strax däröver	1 år	Framgår ej	5 år

Bilaga 3

Övriga hovrättsavgöranden	Menbedömningen enligt hovrätterna	Straffvärde	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
Svea hovrätts dom från den 24 mars 2015 i mål B 3394-15	Lettisk medborgare, A, som gjort sig skyldig till tre fall av grov stöld och ett fall av försök till grov stöld. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. I TR:n berättade A att han saknade anknytning till Sverige. Trots det ansåg TR:n främst med hänsyn till hans anknytning till Schengenlandet Lettland att han led beaktansvärt men till följd av utvisningen ur Sverige.	1 år 2 mån	1 år	14 %	5 år
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 27 mars 2015 i mål B 1406-15	Tre litauiska medborgare, G, J och G, som gjort sig skyldiga till grov stöld. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. TR:n framhöll att vid straffmätningen ska i någon mån beaktas att de tilltalade försakts men genom utvisningen.	1 år 4 mån	1 år 3 mån	6 %	5 år
Göta hovrätts dom från den 30 mars 2015 i mål B 358-15	Afgghansk medborgare, M, som gjort sig skyldig till våldtäkt och grov stöld. HovR:n framhöll att M saknade egentlig anknytning till det svenska samhället sett till det som framkommit i målet. Då det inte fanns ett lagakraftvunnet avvisningsbeslut mot honom (jfr NJA 1995 s. 448) bedömdes M inte lida något beaktansvärt men.	2 år 6 mån	2 år 6 mån	0 %	10 år
Svea hovrätts dom från den 2 april 2015 i mål B 1585-15	Rumänsk medborgare, B, som gjort sig skyldig till grov stöld. HovR:n bifalldes åklagarens yrkande om utvisning men framhöll att det inte fanns skäl att ändra den av TR:n valda påföljden eller fängelsestraffets längd. Vid utvisningsprövningen konstaterades att B saknade egentlig förankring i Sverige.	6 mån	6 mån	0 %	5 år
Göta hovrätts dom från den 7 april 2015 i mål B 392-15	Två polska medborgare, J och B, som gjort sig skyldiga till flera fall av grov stöld. HovR:n instämde i TR:ns bedömning att det som kommit fram om J:s och B:s personliga förhållanden inte kunde anses innebära att de led sådant men till följd av utvisningen att det skulle inverka på straffmätningen.	2 år 6 mån	2 år 6 mån	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 9 april 2015 i mål B 392-15	Medborgare i Montenegro, M, som gjort sig skyldig till grovt narkotikabrott. HovR:n ansåg lik-som TR:n att M inte led något beaktansvärt men till följd av utvisningen. I TR:n framkom att M hade uppehållstillstånd i Sverige sedan 2011 och studerade svenska för invandrare. Sedan ett år hade han en sambo i Malmö men inga barn. Anknytningen bedömdes som begränsad.	7 år	7 år	0 %	15 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 10 april 2015 i mål B 267-15	Holländsk medborgare, R, som gjort sig skyldig till grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling. Enligt HovR:ns mening saknades skäl att beakta beslutet om utvisning vid bestämmandet av fängelsestraffets längd eller att i övrigt frångå straffvärdet vid straffmätningen.	6 år 6 mån	6 år 6 mån	0 %	15 år
Svea hovrätts dom från den 15 april 2015 i mål B 1874-15	Chilensk medborgare, R, som gjort sig skyldig till våldtäkt och brott mot utlänningslagen. HovR:n uttalade att "även om R hunnit skaffa ett socialt kontaktnät under sin vistelse i Sverige och har en del släktingar här, är hans anknytning till Sverige så svag och han kan inte anses lida några större men av utvisningen".	Drygt 3 år	3 år	Framgår ej	10 år
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 17 april 2015 i mål B 1509-15	Guineansk medborgare, M, som gjort sig skyldig till grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. Då M hade en son i Sverige som fyllde 18 år i början av mars och då M även bodde tillsammans med sin fru bedömdes han drabbas av ett avsevärt men genom utvisningen.	I vart fall 4 år	3 år 6 mån	Ca 12 %	10 år

Bilaga 3

Övriga hovrättsavgöranden	Menbedömningen enligt hovrätterna	Straffvärde	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
Göta hovrätts dom från den 21 april 2015 i mål B 543-15	Medborgare i Ockuperat Palestinskt Område, M, som gjort sig skyldig till grov fridskränkning och ofredande. På grund av att M saknade närmare anknytning till Sverige och även, såvitt vad som framkommit, till någon av de övriga staterna som ingår i Schengensamarbetet kunde M inte anses lida beaktansvärt men till följd av utvisningen.	1 år 6 mån	1 år 6 mån	0 %	5 år
Göta hovrätts dom från den 24 april 2015 i mål B 665-15	Medborgare i Uganda, D, som gjort sig skyldig till våldtäkt. Att D utvisades ur riket utgjorde inte skäl att frångå straffvärdet enligt HovR:n. Vid prövningen av utvisningsfrågan konstaterades att D numera inte har någon särskild anknytning till Sverige.	2 år	2 år	0 %	10 år
Göta hovrätts dom från den 24 april 2015 i mål B 829-15	Marockansk medborgare, A, som gjort sig skyldig till grov stöld och snatteri. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. I TR:n framhölls att eftersom A inte hade någon anknytning till Sverige innebar utvisningen inget straffpåverkande men för honom.	6 mån	6 mån	0 %	5 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 28 april 2015 i mål B 601-15	Ungersk medborgare, G, som gjort sig skyldig till narkotikasmuggling. Av vad som framkommit i målet hade G ingen anknytning till Sverige. Enligt HovR:n kunde G därför inte anses lida sådant men av utvisningen att det skulle påverka straffmätningen.	Ca 3 år	3 år	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 29 april 2015 i mål B 636-15	Medborgare i okänt land, M, som gjort sig skyldig till grov stöld. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. TR:n bedömde att M inte hade starkare band till Sverige men att han ändå hade viss anknytning hit vilket talade i någon mån för en lindrigare straffmätning. Dock förelåg inte skäl att underskrida straffminimum. M hade vistats här i 16 år.	6 år	6 år	0 %	5 år
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 30 april 2015 i mål B 2186-15	Medborgare i Guinea-Bissau, I, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. HovR:n konstaterade att I saknade anknytning till Sverige och att utvisningen så långt inte innebar något beaktansvärt men för honom. Däremot hade I anknytning till framför allt Portugal där han bott i drygt 20 år och hade permanent uppehållstillstånd. Men beaktades till följd därav.	5 år	4 år	20 %	15 år
Göta hovrätts dom från den 5 maj 2015 i mål B 717-15	Tanzansisk medborgare, L, som gjort sig skyldig till våldtäkt. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning i fråga om påföljd och utvisning. I TR:n framhölls att L helt saknade anknytning till Sverige och således "inte led något men i brottsbalkens mening genom att utvisas". Utvisningen saknade därför betydelse för straffmätningen.	2 år	2 år	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 13 maj 2015 i mål B 747-15	Medborgare i Sierra Leone, M, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. Liksom TR:n ansåg HovR:n att M fick anses lida sådant men av utvisningen att det skulle beaktas vid straffmätningen. I TR:n framgick att M inte hade någon anknytning till Sverige men hade vistats i Holland i drygt tio år där han även hade ett barn som var bosatt.	Närmare 5 år	4 år 6 mån	Framgår ej	10 år
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 18 maj 2015 i mål B 2291-15	Tre litauiska medborgare, D, R och R, som gjort sig skyldiga till grov stöld. Enligt HovR:n innebar inte besluten om utvisning sådant men för de tilltalade att det skulle påverka straffmätningen.	8 mån	8 mån	0 %	5 år

Bilaga 3

Övriga hovrättsavgöranden	Menbedömningen enligt hovrätterna	Straffvärde	Strafftid	Reduktion till följd av utvisningen	Återreseförbud
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 21 maj 2015 i mål B 2247-15	Två litauiska medborgare, A och E, som gjort sig skyldiga till grov narkotikasmuggling. HovR:n ansåg att det men som utvisningen medförde för A och E inte var så stort att det skulle beaktas vid straffmätningen.	Mer än några år över minimum för grovt brott	5 år	0 %	10 år
Hovrätten för Västra Sveriges dom från den 1 juni 2015 i mål B 2511-15	Två litauiska medborgare, G och I, som gjort sig skyldiga till två fall av grov stöld, fyra fall av stöld och försök till stöld. I hade gjort sig skyldig till ytterligare ett fall av grov stöld. HovR:n ansåg att utvisningen inte innebar att de tilltalade led sådant men som skulle påverka straffmätningen.	G:1 år 2 mån I: 1 år 4 mån	G:1 år 2 mån I: 1 år 4 mån	0 %	10 år
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom från den 2 juni 2015 i mål B 1051 -15	Litauisk medborgare, E, som gjort sig skyldig till grov narkotikasmuggling. HovR:n anslöt sig till TR:ns bedömning. I TR:n hade E själv framfört att han inte hade någon anknytning till Sverige. Således ansåg TR:n att beslutet om utvisning inte innebar sådant men att det skulle påverka längden på fängelsestraffet.	3 år	3 år	0 %	10 år